

Джовани Арпино
Усещане за жена

I

Една голяма, златиста муха бръмчеше покрай прозореца на стълбището, чиито стени миришеха на прясна боя. С внезапен завой, профучавайки радостно, мухата налучка процепа на притворените прозорци и изчезна. Аз се надвесих да хвърля фаса си. Дворът под мен беше пуст – две педи циментова настилка, напечена от августовското слънце. В далечината зеленият цвят на хълмовете зад реката избледняваше под оловното небе. Закрепих здраво на челото си войнишкото кепе, проверих възела на вратовръзката си и я пригладих с ръка, преди да позвъня.

Вратата веднага се отвори, сякаш жената бе стояла отзад, да дебне.

Старицата бе необикновено дребна и розова, облечена в бяло и сиво. Тя се усмихваше и намигайки с всичките си изящни бръчки, ми направи знак да вляза. Тръгнах зад нея по дълъг, тъмен коридор. Свихме веднага към кухнята, където ни чакаха вече два стола, отместени от масата.

– Браво, браво, колко сте точен, ето нещо, което е приятно човек да срещне – въздъхна тя, без усмивката да слезе от устните ѝ, кимайки одобрително със скръстени ръце.

Казах името си и внимателно поставих кепето върху коляното си.

– Та вие сте почти момченце, Господи – рече тя, притваряйки клепачи. Почувствах, че се изчервявам. – Кой знае дали момче като вас ще има нужното търпение в случая... Да, именно търпение.

Остана в очакване на отговора ми, със затаен дъх и леко разтворени устни, откривайки изкуствените си зъби.

Тогава казах, че в казармата моят офицер ми е обяснил всяка подробност.

Усмивката ѝ изчезна, докато кимаше одобрително, отпускатки издължените пръсти на дясната си ръка в дланта на лявата. Имаше прекрасни ръце, прозрачни като веленова хартия, хармонизиращи с фигурата ѝ, с безупречната обстановка, с двете цветя във вазата на масата.

– Струва ми се, сте студент. Единствен син ли сте?

Казах ѝ нещо за баща ми, чиновника, за майка ми и за малката ми сестра. Докато търсех подходящи думи, тези три близки образа изплуваха за миг от обичайната си мъгла, за да потънат отново в нея. След това я осведомих за годините си – двадесетгодишен, и за факултета, който следвах – икономика и търговия.

Гласът, който излизаше от устата ми, сякаш не беше моят.

В отговор въздишката ѝ не беше облекчителна.

– Нищо не знам за днешните младежи – рече тя като оправдание. – А и него, той, дето е отатък, при цялото му нещастие да не би да го разбирам? Сигурно е от старостта. Пък и какво ли значение има дали разбираме хората? Да им съчувстваме – това да.

Но сякаш ужилена, тя отново се изправи и усмихвайки се, с лице, раздвижено от множество бързи тикове, каза:

– Има студено кафе, искате ли? Или по-добре една лимонада? Не ми казвайте, че не желаете.

Въртеше се около себе си като пумпал. Помислих си: прилича на катеричка. Веднага в ръцете ми се озова чаша с кафе.

– Мога ли да запуша? – попитах.

Почна да се смее тихо и рече:

– Моля ви. Той също пуши цигара след цигара. Такива сте вие, мъжете.

Изричайки това „той“, тя вдигна с бегъл жест пръстите си до височината на рамото си, сякаш да посочи онова, което се криеше зад мрака на коридора.

След това, скръствайки ръце, се приготви за нов коментар:

– Но, общо взето, вие давате вид на добро момче, да, да.

Продължихме да се гледаме – аз вече решен да не задавам пръв никакъв въпрос.

Накрая тя се реши и рече с тих глас:

– Аз съм лелята. Той казва, че съм му само братовчедка, но в действителност съм му повече от братовчедка – та кой се грижеше за бедната му майка до последния ѝ ден, ако не аз? За нейно щастие отиде си, преди да трябва да изживее най-страшното. После всичко беше така трудно, никой никога не може да си го представи. Малко го познавах до деня на нещастieto. Пътуваше постоянно, колежа, академията, от една казарма в друга. Но оттогава с него трябва да се занимавам аз, явно така бе пожелала съдбата. Знаете ли, оттогава минаха девет години.

Изпих си кафето и останах така, с празната чашка в ръце. Стъклото беше още хладно.

– Девет години – продължи тя напевно с все по-тънък глас, – сега не е нищо, но в началото... ох, не искам дори да си спомням. Един младеж като него да загуби очите си и една ръка... така, само защото Господ Бог не позволява никому да бъде доволен на този свят. Това се случило на маневри, докато си играел с една бомба. Казвам играел, защото

какво друго са маневрите в наши дни, ако не игра? Дайте си чашата.

– Моят командир ми обясни – казах.

За да си придам важност, бях заковал поглед в плочките на пода. Всяка четворка образуваше синя рисунка, нещо като назъбено цвете на бял фон. Светлината проникваше през прозрачните завеси и лягаше върху тези цветя на лъчи, изтъквайки тяхната крехкост.

– Човек като него – продължаваше да нарежда бавно, като свиваше и отпускате бръчките на лицето си, – богат, и то достатъчно. Разбира се, той, не аз. Какво съм аз – една жалка пенсионерка вдовица. Но той е богат и едва четиридесетгодишен. Здрав като лъв, а сам на света.

Смачках прилежно фасата в чинийката, която ми поднесе вместо пепелник.

– Умолявам ви, бъдете винаги до него през тези дни – добави тя. – Не трябва да го оставяте никога сам. Знаете това, нали? И се сдобийте с търпение, синко, с безкрайно търпение. Не му противоречете, не спорете, за Бога, с него, съгласявайте се за всичко – нека да говори колкото си иска. Единственото спасение е да му се отговаря винаги с „да“. „Да“ и „тъй вярно“. Ясно, нали?

– Разбира се, госпожо.

– Чичо, войникът, придружителят му до онзи ден, който сега е в болница, беше калабриец – голям инат, но иначе добър, за някои неща дори и находчив. Веднага бе разбрал, че трябва да отговаря с „да“ и „тъй вярно“. Но виж късмет с тоя Чичо – да се разболе от тиф точно през тези дни, в навечерието на пътуването. Какво ще кажете?

– И в нашата казарма имаше три случая от тиф – отвърнах, но разбрах, че не ме слушаше. Воднистите й очи ме гледаха, но сякаш търсеха някакъв образ зад мен.

Едва намерила сили, продължи със слаб глас:

– Да кажа лош, е силна дума, не бих искала да го нарека така, но е много различен от всички нас, толкова е особен. Вярно, преживял е нещо ужасно. Но донякъде си беше такъв и преди нещастията – Бог знае колко е страдала майка му, докато го отгледа. А и мъката после. Но това са неща, които доверявам само на теб, нали, синко?

– Благодаря ви, госпожо.

Продължаваше да ме гледа ту с проблясъци на нежност, ту с недоверие. Остави чашата, приглади неколккратно и грижливо маншетите на дрехата си, при което крехките й пръсти сякаш оправяха невидими гънки.

Може би се страхуваше, че е казала много. И наистина след малко

смени темата:

– В края на краищата за вас това ще е една хубава отпусका. – И извърщайки очи, поясни: – Пет плюс два, както казвате вие, военните; впрочем не е никак лошо човек да попътува една седмица. До Неапол и никаква казарма през това време.

Имаше право, затова се опитах да избръщолея още някоя обнадеждаваща фраза.

– Добре, добре – прекъсна ме тя с неочаквана тъжна нотка в гласа, – а сега отивайте, по-добре ще е. Отвън ще видите изтривалките. Тия ваши военни кундури ми разсипаха паркета. Вратата е последната в дъното на коридора. Но преди това почукайте. За него трябва винаги да се чука. Аз по-добре да остана тук. Бог да ми прости, много се изпускам да говоря.

Вече беше ме изключила от своята орбита. Опряла лакът върху масата, сега тя се любуваше на двете цветя във вазата, опипвайки с пръстите на дясната си ръка всяко тяхно венчелистче.

– И никога да не казвате „господин капитан“, само „господине“ – предупреди ме в тишината, без да ме гледа.

– Ще те наричам Чичо. Харесва ли ти? Всички вас винаги съм наричал така. Или не? Кучешко име ли ти се струва? Ако смяташ, че не подхожда, кажи. Спокойно можеш да ми кажеш.

Беше ме накарал да седна и неговото лице на дупки бе на метър разстояние от мен. Тъмните очила, които стигаха до слепоочията му, и изкуствената му ръка в ръкавица излъчваха бледи отблясъци в полумрака. Усмивката му се появяваше изведнъж, заличавайки рязко впечатлението от това лице, което беше гладко и бледо само между линията на косата и рамките на очилата.

От прозореца, иззад завесата, напиреха слаби шумове от улицата.

– Топло, нали? Пи ли нещо отгатак? Говорй! Студент ли си, или не? Хайде, говорй – каза той и се засмя.

– Да, господине – отговорих.

Дясната ръка се протегна до масата, която ни отделяше, и взе една цигара от кутията. Преди да успее да запали клечката от моя кибрит, пръстите на ръката му бързо поднесоха цигарата до устните, щракнаха една запалка, угасиха я и като изящни крила на насекомо се прибраха и отпуснаха върху ръката с ръкавица, замръзнала на скута.

– Ходиш ли? Свикнал ли си да ходиш? Миналата година имах някакъв Чичо, който никак не умееше да ходи. Не ставаше за нищо. След

един час ходене вече пухтеше. А аз имам голяма нужда да се движа. И кон да е, ще го изморя. Вие мислите, че можете да ходите, но като ви поставя на изпитание, капитулирате – рече той, смеейки се през дима.

– Да, ходя. В казармата...

– Не ми говори за казармените глупости – прекъсна ме, вдигайки ръка. – Или впрочем кажи ми, да, кажи ми.

– Ами като че ли не е толкова важно – смънках.

Продължи да се смее високо, изпъвайки гърба си назад, докато кашлицата не го принуди да се изправи. С кърпичка подсуши ъглите на устата си.

– Прекрасно – рече той и зъбите му се откриха, – сега имаме един Чичо, който мисли. Един благоразумен Чичо, студент, разбира се. Преди време имах друг един студент. По философия. Истинска напаст! Ти не ми се струваш такъв. Обзалагам се, че съзнаваш, че си хитрец.

– Не винаги, господине – стори ми се, че трябва да отговоря.

– Каква ти е зодията? Козирог?

– Не. Водолей – отвърнах.

Лицето му се сбръчка в гримаса.

– И ти ли Водолей? Това не пасва. Двама от една и съща зодия зле се понасят. Не искам да знам рождената ти дата, за нищо на света. Затваряй си устата и никога да не се изпуснеш за рождената си дата.

– Добре – отвърнах.

Леко се изкашля и продължи:

– Водолей, родом от Пиемонт, студент по икономика и търговия. И фактът, че си тук, значи, че си филантроп. Не те разбирам, Чичо. Не те разбирам. Но защо ли пък трябва да те разбирам? За една седмица, пет плюс два – достатъчно е да можем да се понасяме. И да ходим в тръс. Нали?

– Точно така.

– А всъщност не е така – възпротиви се тържествуваш. – И колко това не е така, ще видиш утре. В седем. Тук. Оттук – на гарата, после Генуа, Рим, Неапол. Виждал ли си ги?

– Неапол не съм.

– Ето. Най-после ще имаме възможност да придружим този Водолей и студент по икономика и търговия на едно ново място. Бях почнал да се отчайвам – усмихна се той зад ухапаната цигара.

От време на време гласът му модулираше остро при някоя отделна сричка или акцент.

– Не знаех, че ще спираме в Генуа и Рим, ако добре съм разбрал –

подхвърлих.

– Да спираме? А кой е казал, че ще спрем? Ако имам желание. Ако ми хрумне. За да походим и се позабавляваме. Пет дни плюс два – има ли значение как ще ги прахосаш? Или искаш да изъкряиш нещо? Да не те чака някое момиче, от ония... Кажи, кажи!

– Не. Никой не ме чака. Просто си говорех.

– Чичо просто си говорел – рече той и започна да се изправя, прозявайки се широко.

Беше невероятно слаб – една прегъната желязна пръчка в сако и панталони, които още повече подчертаваха хилавата му фигура. От яката на ризата му сухожилията стърчеха като куки, които държат главата му.

Прекоси стаята със спокойни движения, отвори един шкаф, взе бутилка и си сипа голяма чаша уиски; изпи веднага половината. Въздъхна дълбоко, преди да я изпие до дъно. От околния мрак се появи огромна сива котка, която се приближи безшумно. Спря пред него и опашката ѝ започна да описва бавни движения по пода, като стрелка на метроном.

– Това е Барона – обясни той, поставяйки чашата си. – Какъв паметник, а? Шестгодишен. Гигант. Скопен. Мрази ме до смърт, но страда, ако не съм вкъщи, ако не може да чуе гласа ми. А щом съм вкъщи, винаги се мъчи да ме препъне. Но никога не му се удава, бедния Барон.

Животното го разглеждаше, с вдигната нагоре муцуна и опашка, по която сякаш преминаваше електрическа тръпка.

– Гневен както винаги, нали? – рече той и се наведе. Докосна котката, почесвайки главата ѝ между ушите. – Долен скопец. Убиец. Утре заминавам. Ще видиш на какъв режим ще те подложи благородната госпожа. Край на каймата. Дебелак!

Котката потръпваше, сумтейки, измъкна се с мъка от ръката му, за да излезне в един ъгъл.

– Всичко разбира! Аз го ругая, а той ме мрази. Или обратното – смееше се той.

Не знам откъде в ръката му се появи късо и гъвкаво бамбуково бастунче.

Изведнъж усмивката му стана тъжна и потупвайки пресеца си с края на бастунчето, каза:

– Няма да крия от теб, че бих предпочел някой як селяк от планините с умна глава. Но може би си нещо подобно. Да видим! Стани!

Преди да се доближа, протегна бастуна и ме спря. С върха му докосна леко едното ми рамо.

– Ти си бил дребен. Проклятие! Малко по-висок от джудже. Що за фалшив Водолей! Тогава как ще вървим в крак двамата с теб? – възкликна той и изруга.

Опипа ме с бастунчето от рамото до коляното и изкриви уста. Ръката в ръкавица намери опора между първите две копчета на куртката ми.

– Е, да опитаме!

Разтвори вратата към коридора и мигновено изрита, проклинайки, изтривалките, поставени отпред. Приближих се и с бързо, сигурно движение ръката му в ръкавица се провря под дясната ми мишница. Почувствах твърдостта на тези кости, напрежението на нервите, изпъкналостта на желязо и гъон, които захващаха протезата малко над китката. От неочаквания тласък едва не загубих равновесие.

– Идиот! От какво си направен? От трици? – рече той и спря. – Закъде мислиш, че тръгваме? За погребение? Трябва да вървиш бързо, бързо. Събуди се!

Потеглихме рязко по коридора, с уеднаквена и все по-бърза крачка. Дясното ми рамо опираше някъде над лакътя му, а с бастуна, който държеше напреки, отмерваше стъпката на коляното ми. На всеки метър чувствах върха на бамбука да проверява движението на крака ми. След три обиколки напред и назад спря изведнъж.

– Не става. Нищо не става – отсече, без да издърпа ръката си от моята. – Ти не вървиш. Само влачиш шестдесетте си кила. Размърдай тия крака. Не виждаш ли, че изоставаш половин метър зад мен? Ако караш така, след половин час ще си без дъх. Не си на погребение. Кураж! Размърдай този задник, за Бога! Страх те е да не го изтъркаш ли?

Започнахме отначало и сега бастунът му играеше между коляното и гърба ми, описвайки ритмични, бързи полукръгове. При петото преминаване зърнах ивица светлина, процеждаща се откъм кухненската врата, и разбрах, че старицата ни шпионира.

– Още един път. Хайде, удари здраво токовете. От какво те е страх? От паркета? Удари токовете, да се отбележат върху паркета.

Спря изведнъж, при което се олюлях.

– И друго нещо – рече, застанал неподвижно с вдигнат бастун. – Не си размотавай акъла. Като ходим, няма защо да мислиш за други неща. Човек мисли, когато е седнал. Трябва да тръгваш и спираш едновременно с мен. Ясно ли е? Като часовник. И никакви клатушкания като мадама на разходка.

– Да, господине – казах и не знам как преглътнах онова, което ми се искаше да добавя в тъмния коридор.

Бяхме отново в стаята му или по-точно студио, където от ъглите стърчаха различни части на стереоуредбата. Котката мъркаше шумно под дивана. Застана пред бюфета, напълни догоре две чаши с уиски и веднага ми предложи едната, с ръка, протегната в празното пространство.

– Кураж, давай!

– Аз наистина пия малко, почти никога – отвърнах, поемайки чашата.

– Така ли? Това никак не ме интересува. Пет дни плюс два – с мен ще пиеш. И повече никакви приказки. Като видиш, че повече не можеш, излей я където ти скимне. Ако искаш, и в джоба си, само да не забележа – засмя се шумно.

Отпих лекичко, после, отмествайки внимателно ръката си, се опитах да поставя чашата на масата.

– Стой, Чичо! Хитруваш ли? – усмихна се благо посред стаята. – Не с мен тия номера, момче. Никога с мен. Сега го изпий и ми върни чашата празна. Дванадесетгодишно уиски, шега няма.

Пих още, изправен и аз на няколко крачки от него. Мъчех се да не го гледам, използвайки полумрака, който сякаш го правеше прозрачен. Лицето му – сиво петно без геометрични контури – се губеше някъде високо над мен.

– Пари ли?

– Не, господине – отвърнах.

– Слаб си като клечка. Кокалите ти са щръкнали. Ще получа синини от разходките си с теб. Ще те угоя с уиски. Но трябва да призная, че не смърдиш. Другият Чичо, твоят предшественик, дето заболя от тиф, миришеше ужасно. Всеки ден, преди да излезем, трябваше да изливам в гърба му половин литър одеколон – тъй силно смърдеше на обор и гореща войнишка чорба.

Десет минути по-късно бях вече на улицата. Очите ми тежаха, не знаех каква посока да хвана. Имах свободно време, преди да се прибера в казармата. Проклех празнотата, която усещах в себе си и извън себе си.

Застанал неподвижно на тротоара сред лепкавия, влажен въздух, затърсих с очи спасителния надпис на кое и да е кафене, преди да тръгна нанякъде.

II

– Да беше заваляло! Проклятие! Бих дал един милион да настъпи потоп – продължаваше да мърмори.

Бяхме седнали един срещу друг в сенчестия край на купето. През смъкнатите прозорци нахлуваха горещи вълни въздух. След около час трябваше да стигнем в Генуа. Полето край нас, тук-там осеяно с внезапно появили се остри хълмове, бягаше пред погледа ни, зареян в утринната сивопепелява светлина.

Бе започнал да ругае и да се оплаква още от началото – от омразното лято, от боцкащата тапицировка на седалките, от празния влак. Голямата скорост на експреса, от която се клатеха вагоните, ни бе отнела всякаква възможност за разходка из коридора.

Седеше неподвижен, пушейки цигара след цигара, поставил изкуствената си ръка на страничната облегалка на седалката, с леко изпотено чело. На силна светлина белезите по лицето му приличаха повече на петна и сенки от отдавна прекарана едра шарка. И все пак, при някои негови едва уловими движения, тази глава ми се бе сторила повече от красива – една призма, която поглъщаше и моделираше не толкова външната светлина, колкото настроенията, внезапните и странни хрумвания на мислите.

Протегна дясната си ръка.

– Имаш ли портфейл? Да чуем.

Измъкнах го учуден от джоба си и го поставих в допир с пръстите му. Плъзна го по дланта на ръката си и попита:

– Колко пари има в него?

Казах му цифрата.

С едно-единствено движение пребърка джобовете на портфейла, извади малкото банкноти и ми ги подаде.

– Вземи! Документите и билетът за отпуск тука ли са? – попита той все още грубо.

– Да, господине.

– Остават в мен – засмя се той и се отпусна доволен, поставяйки портфейла в джоба си. – Ти можеш да имаш повече доверие в мен. Правилно, нали? Накрая ще ти подаря един нов. Не се страхувай. А ако си обиден, кажи си.

– Не, господине – отвърнах.

– Не си криви душата – размя се той гърлено и дълбоко. – Знам много добре, че си обиден. Всеки би се обидил, така че по-добре да си признаеш.

– Добре, щом държите. Обиден съм.

Размя се с още по-голямо доволство.

– Най-после! – рече той и се разкашля. – Но приеми, че и аз имам нужда да се защитя. Като ти писне от мен, може да побегнеш, да ме изоставиш изведнъж посред улицата, в кафенето, дори тук, във влака. В края на краищата какво знам за тебе?

– Не съм такъв човек – възразих.

– Може би. Кой знае. Пък и ще бъдеш наказан. Малко карцер, това знаеш, нали? – каза той и размърда цигарата между устните си. – Тогава остави ми поне илюзията, че знам да се защитавам. Така поставен въпросът, отърва ли ти?

– Както искате, господине.

– Никак не ти е по вкуса, но важното е, че лесно се съгласяваш. Като зехтин си ти, Чичо. Изплъзваш се и – хоп, връщаш се на старото положение. Обзалагам се, че баща ти е бил селянин. Нали?

– Чиновник е – казах.

– Тогава селянин е бил дядо ти.

– Дядо ми имаше дюкян.

– Е добре де, да кажем, пращядо ти; стига сме го усуквали! Само селяните знаят така да се нагаждат, нека ти го кажа. Защото селякът казва винаги „да“, а докато копае картофите, ти изкопава гроба, оплаквайки се вечно, разбира се.

Замълчах, като нарочно цяла минута избирах, намачквах и запалвах една цигара.

– Няма ли да кажеш нещо? Бива си го нашия – подхвана. – Кажи ми правата, ако имаше някой друг в това идиотско купе, пак ли щеше да кажеш „да, господине“ за портфейла? Или щеше да кажеш обратното?

– Защо не? За мен ближният е нула – отвърнах.

Отпусна се в дълъг, одобрителен смях, кимайки поривисто.

– Ето че се разкриваш. Браво – закашля се отново той. – Кажи ми тогава: би ли изпитал мъка за тук присъстващия нещастник и прочие? А?

– Не, господине.

– Виж ти! Не ти ли причинявам мъка? – усмихна се той, издължавайки иронично устни.

– Не, господине. Не вярвам.

– Виждаш ли, че се измъкваш като зехтин? – отвърна ми доволен. – И така, не ти причинявам мъка – имам предвид състрадание; впрочем ти се подчиняваш, изпълняваш дълга си, винаги си готов с твоето „да, господине“, следователно чувстваш се наред. Така ли е?

– Исках да кажа, че вие не събуждате у мен болка или състрадание по един обикновен, глупав начин – опитах се да обясня.

– Разбира се. Добре тогава. Преди малко казах: „Да би настъпил потоп.“ Ти какво разбра? – попита той с любопитна усмивка, навеждайки се малко напред.

– Разбрах онова, което казахте. Нещо против тази горещина – отвърнах.

– Нищо подобно, умнико! Какъв ти потоп, де да беше потоп! Не горещината имах предвид, а светлината. Топлината е само един резултат. За светлината говорех – рече той, натъртвайки, защото тя е безмълвна, болезнено безмълвна. Затова пък дъждът поражда шумове. При дъжд човек може винаги да разбере къде се намира – дали вкъщи или под някой навес. Започваш ли да схващаш? Не събуждам ли сега у тебе мъка?

– Да, господине, сега да – насилих се да отговоря.

От тези негови думи, изстреляни като от картеница, главата ми се въртеше, чувах ги да бръмчат като оси наоколо ми.

Беше се отпуснал на седалката, внезапно от скука.

– Така е. Пукни – рече той бавно. – Казвам го на себе си, не на тебе. Говоря, за да се намирам на работа. Би трябвало да си отрежа езика.

Отново се развесели по онзи свой злобен начин, показва малко от езика си и с двата пръста на дясната си ръка понечи да го отреже като с ножица.

Престана с гримаса на отегчение. После попита:

– Черни ли са ти косите?

– Не съвсем. По-скоро кестеняви.

– Виждаш ли колко са черни моите? Като на гарван – произнесе той гордо. – На жените се харесват черните коси. Казват, че правят мъжа по-мъжествен. – Наведе се рязко към мен и продължи: – Я виж, да не би да имам някой бял косъм?

– Нито един, господине.

Повдигаше ми се от цигарите, които бях изпушил, а чувствах и лек глад. Сетих се за сандвича в куфара ми, но не бих дръзнал да се изправа, за да го извадя и да почна да ям пред него. Той от своя страна измъкна от вътрешния си джоб плоско шише, облечено в кожа и метал, отви капачето и отпи.

– Ужасно е да пиеш в този час – потръпна той. – Ако видиш да минава някой дурак от жп-то, повикай го.

Облегна се на слепоочието си, да почине; по лицето му преминаха бързо различни изражения.

Във тунелите връхлитаха един след друг, в купето нахлуха потоци влажен въздух. Една едра мазна капка се лепна на панталоните ми, друга обърса неговото чело.

– В Генуа ще спрем. Тук, вътре, можем да полудеем – пуфтеше той, все така облегнат настрана. – И ми направй огромното удоволствие да свалиш униформата си. Цивилен костюм не си ли носиш?

– Не, господине.

– Ще ти купя. – После избухна: – Не искам да изглеждам поверен в милосърдните ръце на отечеството.

Извади, отвори, опипа джобния си часовник.

Отдясно се появи морето – лек, металносив воал иззад постройките с причудлива геометрия.

– Минава някакъв кондуктор – предупредих го аз.

Вдигна ръка да го спре.

Човекът се приближи с издължено и посърнало лице. Фуражката му имаше златна околожка. По лицето му премина съчувствена усмивка.

– Господин такова – нахвърли се той с тих и режещ глас, – задължително ли е да слушам този боклук? Нарочен закон ли сте направили за това?

– Какво, господине? – премигна човекът.

– Повтарям, този боклук. Това публично изтезание. – И чукна с изкуствената си ръка в ръкавица по високоговорителя, поставен в тапицировката на облегалката, близо до слепите му очи.

– За радиото ли става дума, господине? – попита оня и се загледа.

– Безобразие! Веднага да го загасите – каза той вместо отговор.

– Разбира се. Но виждате ли, трябва да спрем всички радиоточки. Уредбата е във вагон-ресторанта и вече... – заекна оня.

– Какво, да не искате да стрелям в уредбата с пистолета си? – Издължи врата си и гласът му засъска: – Казвам ви да го загасите. Разбирате ме, нали? Тогава побързайте!

– Разбира се, господине, но вече... – оплете се човекът. Напразно потърси подкрепа в погледа ми.

Почувствах, че се изчервявам. Облегнат на седалката, останах като вдървен.

– Загубих очите си и едната си ръка за честта на тази мръсна

страна. Така ли е, или не? Сега да не би да искате да загубя и слуха си? – кресна той изведнъж.

Бе посинял, две мехурчета слюнка се бяха появили в ъглите на устата му.

– Веднага, господине – побягна кондукторът, козирувайки смешно.

Тогава се отпусна на воля, дясната му ръка нагласи педантично лявата по линията на страничната облегалка. Смееше се доволен, но скоро сухият му, насечен смях премина в честа кашлица.

– Какво копеле съм! Ненадминато, велико копеле! – рече той развеселен. – Кой знае какво ще разказва довечера вкъщи този нещастник.

Наведох се към кадифената тапицировка да доловя звуците, които до този момент не бях чул. Едва се чуваше някаква музика, която човек можеше да долови само ако силно притиснеш ухото си. После не чух нищо повече.

Без да си дам сметка, отворих широко уста и взех да се наслаждавам на безгласните проклетия, които му отправях.

– Кой знае как нервничи сега Барона – смееше се още той. – Щом ме няма вкъщи, всички веднага оглупяват.

С дълъг бавен завой влакът взе да забавя, навлизайки в Генуа. Слънцето пращаше отблясъци от релсите и пероните на гарата. Саксии с прашно мушкато покрай една стена прелетяха на гроздове покрай нас.

Докато смъквах куфарите, видях го да се оправя, ръката му да присяга възела на вратовръзката, после да бърше потта си с кърпичка.

Издаде ми последните си заповеди.

– Не си тръгнал с мен, за да ми бъдеш хамалин. Вземи един от ония, дето чакат навън – родени са за това. А ние – веднага в хотела пред гарата. Онзи с палмата. Един от малкото, които имат още свързани стаи. Ще трябва да натъпчеш ушите си с памук, за да можеш да спиш. Чуват се всички влакове.

III

Рано следобед дойде и вятърът. Неочаквано връхлетяха горещи вълни, които вдигнаха високо вихрушки от прах, хартия и сухи листа и разчорлиха короните на дърветата в центъра на площада.

– Чудо – рече той, вдишвайки с наслада първите повеи. Но веднага свихме и влязохме в едно кафене.

През стъклата, под едно небе, което набираше мощ, видях част от пристанището, един кран, кърмата на един ръждясал кораб. Малки флагчета в редица плющяха под непрекъснатия напор на вятъра.

Вече бяхме ходили в някакъв магазин, където той изхарчи голяма сума, за да купи светлосин костюм и риза за мен, а за себе си костюм от бял лен. Щяха да ни ги доставят до вечерта в хотела след някои малки поправки на панталоните. После бързо се разходихме по тясна, спускаща се надолу улица, през което време той радостно и мълчаливо въртеше бастуна си из въздуха, напирайки все по-силно върху ръката ми, за да не отслабвам темпото на нашата разходка.

– А след обяд ще идем на добър бръснар – рече той с тон на задоволство.

Върху масата листчетата от различни сметки образуваха ветрило, затиснато от пепелника. Келнерът пристигна с петото уиски.

– В един ли ще обядваме? – запитах аз. От двата вермута, изпити малко преди това, главата ми се въртеше.

– Наистина трябва да се яде. Ти сигурно си гладен – рече той, разклащайки леда в чашата. – Кой знае не съм ли бил и аз такъв гладник на твоите години. Нищо не си спомням. Ще ти дам един свободен час, да се поразходиш. Но сега не ми се яде. Иди до тезгяха да видиш дали са останали сандвичи, но недей ми поръчва, само погледни.

Станах. Имаше най-различни сандвичи под широки пластмасови похлупаци. Отстрани бяха гарнирани с листа от салата. Момчето зад бара, със зацапана престилка, съзерцаваше грижливо сресаните си коси, размножени в отраженията на бутилките. Погледна ме за миг с безразличието, което всеки изпитва към войника – едно прозрачно същество, което дори не дразни окото.

– Има нещо, но не е чак толкова чисто – казах, като се върнах.

– Това е най-малкото, което човек може да срещне по тези места. А сега бягай – каза той, подавайки ми една банкнота. – Вземи. Яж. Иди

към пристанището, така ще хвърлиш поглед на момичетата.

– Кои момичета? – учудих се аз.

– Вечните! Не си ли чувал досега за тях? – подигра ме той, но кротко.

– Ще ги срещнеш на тъпни. Има дори и негръки, ако търсиш. С една дума, ония!

– Предпочитам да ям – отвърнах със смях аз.

Сви ядосано рамене.

– Момичетата, които ще срещнеш, докато вървиш. Или може би се обръщаш на другата страна, когато ги видиш? Да не си вчерашен?

– Добре, господине.

– Разгледай някое от тях. Не се знае нищо – приключи сухо. Извади часовника си, щракна капачето му. – Бъди тук в два, не по-късно.

Вън се наведох, за да устоя на вятъра, възбуден, че най-сетне съм сам и че ме чака нов костюм. Но навлизайки в зоната на пристанището, почувствах, че свободата ми има блудкав вкус. С учудване установих, че бих предпочел да го гледам да се храни пред мен, опитах се да си представя някой негов жест, някоя неизбежна обида по адрес на келнера.

Морето остана от дясната ми страна, затрупано от пристанищни съоръжения, а от лявата ми страна – една порутена стена. Вървейки покрай стената, видях на няколко пъти спускащи се стъпала, които водеха към кръчми. Спрях се пред кошове, пълни с раци и миди, подредени за показ, по-нататък видях някаква заспала сива риба в два пръста вода – един келнер веднага се показа и ме изгледа подозрително, затова веднага продължих пътя си. Обръщайки се назад, за да обхвана дълбочината на пристанището, цветовете, носовете и комините на подредените в редица кораби, крановете и вятърът ми се сториха нагласени като във филмова сцена. Чувствах, че очите ме болят, а далечни шумове и гласове, може би от някой пазар зад стената, отекваха в главата ми, размътена от вермута. При следващата табелка реших да спра. Кръчмата беше празна и собственикът ме загледа през отворената врата на кухнята с лишени от съчувствие очи.

Стори ми се, че съм заминал отдавна, отвлечен и поставен сред някакво безвъздушно пространство, което не ме повдига, а притиска, и изпитах неясна носталгия за моя град, за дома си, а може би и за казармата.

„Да пратя една картичка на майка ми“ – помислих си.

Избрах си набързо менюто от листа и останах да чакам с очи, впити в количката със сладкиши.

– Уверявам ви, господине, нито един бял косъм. Позволете да ви обслужа – повтори бръснарят с нисък глас, кланяйки се. – И тук, на върха, на темето, където е критичната точка, всичко е наред.

– Добре, добре – отвърна сухо той.

Маникюристката беше се нагласила вече от дясната му страна, без да каже нито дума, съсредоточена в ноктите, в пиличката; а той, увит в двойна кърпа, се отпусна да го бръснат.

В огледалото виждах лицето му, разсечено наполовина от очилата. Малко по малко сапунът прикри белезите и тъмните, дребни дупчици, оставени сякаш от свредел. Бръснарят се въртеше наоколо му с особено усърдие, момичето също работеше с не по-малко старание.

Разтревожена, тя внезапно дръпна пиличката и каза:

– О, извинете ме, господине.

– Няма нищо, мила. Няма нищо – отвърна благо той.

– Случи ли се нещо? – разтяхка се бръснарят и се закани с ръка на момичето.

– Моля ви, няма нищо. Хайде, мила, карайте. Така е много добре – продължи той.

Момичето се наведе с парченце памук, още по-напрегнато.

Бръснарят не знаеше как да започне разговор, два или три пъти ми хвърли поглед, но аз се престорих, че не съм го видял. Беше стар, блед, невзрачен като своя дюкян; един чирак, наплескан с помада, четеше спортен вестник в най-отдалечения ъгъл.

– Как изглеждаше? – попита. Едва-що бяхме излезли.

Беше оставил голям бакшиш, заради което и тримата от бръснарницата се втурнаха да ни отворят вратата.

– Маникюристката ли? Слаба като клечка, но не и грозна. Обаче дребна, не повече от четиридесет кила – обясних.

– Да бях знаел, щях да ѝ тегля един ритник. Ах, мръсницата – заръмжа той. – Това, че не мога да търпя шума на пилата – както и да е, но дето ме бодна...

Вървахме пъргаво, макар улицата да се изкачваше. Вятърът бе стихнал, фенерите, които достигаха височината на първите етажи, вече не се поклащаха. Усещах се потен и леко изморен, бях нетърпелив да се върна в хотела и да сложа новия си костюм.

Но той каза:

– Какъв хубав въздух! Така трябва да бъде – вятър, или още по-добре – дъжд. И веднага след това да има такъв въздух, който да прави крачката ти лека. Ура!

Но все още можех да разчитам на неговата жажда; джобната бутилка сигурно вече бе празна. Наистина малко след това той поиска да седнем в едно кафене. Един правоъгълник светло, сякаш измито небе, покриваше малкото, неизвестно площадче. Залезът бе още далеч. В дъното, близо до една будка, група ватмани се закачаха. Смехът им достигаше до нас на плавни каденци. Тролейбусите, спрели на последната спирка, привличаха всичкото слънце с ламарините и стъклата си и също приличаха на пламтящи петна. Дойде ми наум да не забравя да взема вестник за тази вечер, да го прегледам в леглото. Не знам защо, тази мисъл ме накара да почувствам неговата трагедия.

– Бих хапнал нещо, но по-добре не. Иначе тази вечер няма да имам апетит – рече той, поемайки дълбоко дъх след шестото уиски. – Впрочем видя ли момичетата? Говорй!

– Ония от пристанището ли? Не видях кой знае какво – отвърнах.

Вкусих от моя сладолед, в който насила ме бе накарал да сипя един пръст ликьор.

– Събуди се, Чичо – каза със спокоен глас, който не предвещаваше нищо добро. – Твоят предшественик, който беше неграмотен колкото си искаш, ги намираше дори под камъните. Друго не знаеше, но за съжаление не можех да му се доверя. Харесваха му всички. Хайде, кажи нещо!

Взех да разправам, опитвайки се да си спомня, но като че ли повече измислях. Реших, че е най-добре да се спра върху една жена, облечена в оранжево, която бях видял до вратата на един бар.

– Е какво, висока ли беше? – започна да разпитва той.

– Да, висока като вас. Много висока.

– Не спирай, за Бога! С ченгели ли да ти вадя думите? – рече нетърпеливо и с два пръста почукна с чашата по чинийката, за да поръча повторно. Един келнер вече тичаше.

– Казах ви всичко, прощавайте. Да не би да съм говорил с нея? – отвърнах аз. – Беше до вратата на един бар. Сама. Висока. С черни коси, да, с гъсти черни коси.

– С черни коси, но не и с тъмна кожа, нали? Защото най-хубава е бялата кожа – усмихна се той в празното пространство.

– Тъмна ли? Не ми се струва. По-скоро бяла. Но не беше слаба. Общо взето, едра – заключих уморено.

– Това именно исках да науча – засмя се той възбуден, потрепвайки

с крак. – Едра жена, но млада. Това ми харесва, Чичо. Утре.

– Какво утре? – попитах.

– Утре ще я потърсим. Ще ми я потърсиш. Спомняш си бара, нали? – продължи усмихнат, потрепвайки под масата. – Много добре.

– Но аз...

– Какво ти?

– Отгдето да знам.

– Хайде, хайде, не знаеш. Какви ми ги говориш? Да не би да не знаеш какво да кажеш на онази там? – Усмихна се доволно и продължи: – Не се страхувай. Ще ѝ кажеш истината – нито повече, нито по-малко. Тя ще ти отговори десет хиляди. Ти ще ѝ отвърнеш петнадесет. От какво се страхуваш? Да не минеш за сводник?

– Не точно това. Не исках да кажа това, но виждате ли... – отвърнах объркан.

– Не ме размивай, глупчо – рече с променен от надеждата глас. Повдигна ръка, сякаш искаше да ме докосне, и тя остана така, във въздуха. – Какво лошо има в това? Не искам да те принуждавам, но какво лошо има? Ще идем там, ще си кажеш приказката, после ще ме придружиш, ще ме почакаш и случаят е приключен. Дори по-малко от час, искам да ти кажа. Разбираш, нали?

– Да, господине.

Поиска да вечеря, преди да се приберем в хотела. На масата, в един ужасно пуст и тъжен ресторант, от парче шунка и един бульон с яйце се почувства напълно сит. Порови малко в гроздето, без да хапне. Не каза почти нищо, бе разсеян, цигарата му димеше сама в пепелника. Не прояви никакъв интерес какво меню съм си избрал, не ме попита нищо.

На път за хотела обаче се ободри, чувах го да си подсвирква някаква стара песничка, размахвайки весело бамбуковия бастун пред себе си.

Небето се бе обляло в тъмнозелено, в далечината изпъкваха розови и сиви зидове, накацали по хълма. Но всичко това, което виждах, бе чуждо за очите ми – образи от един чужд за мене свят, дори противен – свят, който бързо изчезваше, без да остави следа.

Преди да се качи в стаята си, пи отново и трябваше да стоя до него в бара, да го чакам. Погълнато от своето вестниче, момчето зад бара едва ни удостои с поглед.

Накрая се опитах да кажа:

– Защо да ходим при онази там утре, а не днес? Сега не е ли по-добре, щом като сме решили? Утре отново сме на път.

Възпротиви се с глас, който прозвуча сипкав и далечен.

– Не, тази вечер не. Вечер не обичам. А и още не съм готов. Трябва да си помисля. Ще пътуваме утре вечер. Но следобеда с новите ни дрехи ще бъде по-друго. Повярвай ми, Чичо.

– Да, господине.

Горе го придружих из стаята, която той обиколи за няколко минути и бързо опозна с резки опипвания на бастуна си. Големият пакет с новите дрехи стоеше на един стол, увит в елегантна хартия.

– Да го отворим, но ще мерим утре. Нямаме бърза работа – рече уморено. – Куфарът на масата ли е? Достатъчно. Отивай си, ще те повикам след половин час.

Седнах на леглото и зачаках, без да посмея да се разсъблека. Когато ме повика, вече си беше легнал, облечен в пижама, изкуствената му ръка в ръкавица бе отпусната върху чаршафа, пепелникът и часовникът му поставени наблизко, отдясно.

– Купи ли вестник? От Торино ли? Отлично. Понякога обявленията за женитба са най-хубавото нещо на света. Седни, застани удобно. Чети набързо – рече той.

Започнах:

– Висока, банкова служителка. Северна Италия, тридесет и девет годишна, спортистка, добри връзки, търси висок...

Продължих така до края на двете къси колонки, без да прекъсна, въпреки засъхналата ми уста.

Той пушеше заслушан, от време на време издаваше къс гърлен смях или измърморваше нещо неясно. Душеше, кривеше уста, размахваше из въздуха ръка като диригент вместо иронично одобрение или престорено съчувствие. Лицето му се открояваше синкаво на бялата възглавница от прекалено ярката светлина в стаята.

– Изрежи това обявление за изисканата сладурана, висока един и петдесет, с артистичен темперамент – рече той накрая. Едно от добрите. В джоба на куфара ми има един голям плик. Сложи обявлението там. Имам стотици. Събирам най-духовитите. Когато човек не е в настроение, нищо по-добре не се отразява от това, да ги чуе отново всичките.

Направих каквото ми каза и останах за миг прав до леглото. Зад стената се чу ясно шумът на асансьора, после гласове, които бързо заглъхнаха.

– Отивай си, Чичо. Лека нощ – каза тъжно той. – А, чакай, забравих моето добро дело.

Накара да му донеса една папчица, съдържаща листа и пликове с

името на хотела.

– Имаш ли писалка?

Постави папката на коленете си, закрепил я с изкуствената си ръка, опъна листа и след като проследи внимателно очертанията му с десния си палец, започна да пише. Бавно, буква след буква, отделени: едно главно „Л“, после „А“, „Й“, „Н“... Овалът на „О“-то накрая едва не му излезе от листа.

– Това е за лелята. Нали си спомняш моята братовчедка-леля? – попита той, подавайки ми папката. – Не се възмущавай. Отдавна е свикнала. Забавлява се. Преструва се, че се ядосва, и после се оплаква на Барона, който побеснява. Да не забравим да го пуснем утре. Ще ти продиктувам адреса.

Докато пишех, намери сили за нов смях, но много вял.

– Сега върви, спи, ако можеш. – После добави, повдигайки лениво изкуствената си ръка: – Аз трябва да се демонтирам. Да бих могъл да демонтирам и главата си...

– Ако искате да ви помогна – казах.

– Не ставай смешен – рече той и избухна ядовито, през зъби: – И най-вече не бъди лицемер. Защото това си ти, лицемер. У теб живот няма, кръв във вените ти не тече. Чувал с пепел си ти. Ето какво са твоите двадесет години. Пет пари не давам за тях, ни за теб или за такива като теб. Дрипльовци, това сте вие. Такава е и вашата неделна човечност. Отивай, отивай да хъркаш, защото вече съм ти взел мярката и съм разбрал кой си. Знам, че се надяваш да се спасиш, затваряйки устата си. Махай се от очите ми и не смятай, че сега можеш да се измъкнеш. Ако усетя, че излизаш, ще те подреда до края на военната служба. Заминавай! Ставане в осем часа.

Понесох тази вихрушка повече смутен, отколкото обиден. Размърдах краката си по пода и се скрих в стаята си.

Бе горещо, усещах дъх на застоял въздух, отворих прозореца. Долу минаваше тъмна, пуста уличка. Шумовете на града се носеха високо, тия от гарата – наблизно – скърцащи и остри. Усещах краката си изтръпнали, но главата си бистра. Не ми се спеше. Облегнат на прозореца, се опитах да изпуша последната си цигара, старайки се да не мисля какъв никаквец съм.

Посред нощ се стреснах, обзет от необясним страх.

Оттатък още светеше и това ми помогна да възстановя очертанията на вратата и шкафа. Пристъпих на пръсти и се наведох да надникна.

Спеше с разпрострени крайници из цялото легло. Някаква бяла капсула обхващаше края на лявата му, отрязана ръка. Без защитата на очилата лицето му представляваше ужасна гледка.

Бутилката уиски бе на масичката до един флакон. Сънотворно, естествено.

Изкашлях се, размърдах един стол. Не помръдна.

Пристъпих в стаята, като се опитвах да не гледам това лице. Видях множество вратовръзки в куфара, подредени сред веленова хартия в една кутия. На дъното на куфара, под ризите, зърнах един тъмен триъгълник. Пистолет в кобур. После – две бутилки.

Зад гърба си чувах тежкото му дишане.

В банята тоалетните принадлежности бяха педантично подредени по ръба на мивката – четка и паста за зъби, една гъба, одеколон, един още неразтворен сапун, две четки.

Помирисах одеколona, издърпах една цигара от кутията, оставена на масата.

Чувствах се жалък и глупав, но също обзет от някаква идиотска радост от презрението и желанието за отмъщение. Все пак не събрах нужната смелост, за да отворя пакета с новите дрехи. До куфара видях документите му; прочетох рождената му дата – тридесет и девет години. И името му: Фаусто Г.

За миг останах неподвижен, раздвоен между мъчителното желание да продължа да съзерцавам това лице и илюзията да залича веднага и завинаги всеки спомен от него.

Отказах се като подлец.

Върнах се в стаята си и седнах на края на леглото, със запалената, ароматна цигара в шепата.

Метална светлина вече очертаваше слабо контурите на завесите. Влак изсвири два пъти и звукът потъна в тишината, без ехо.

„Няма да издържа“ – помислих някъде дълбоко в будното си съзнание.

Изтегнах се със затворени очи на още топлата възглавница.

IV

С върха на бастуна докосна маншетите на панталоните и бавно ги обиколи – първо единия, после другия, стигайки до най-високата част на обувката.

– Добре ли падат? Не са ли къси?

– Отлични – отвърнах.

Завъртя се около себе си – от нахлуващата слънчева светлина през прозореца лененият му костюм изглеждаше ослепително бял.

С тъмната си вратовръзка, очилата и неподвижната ръка, опряна на корема, ми се стори недействителен – негатив на един образ извън света, заснет, за да осмее и постави нещата в далечна, плоска перспектива.

Размърда отново рамене, опипа ръба на ръкавите, откъдето излизаха маншетите на синята му риза.

– Сигурен ли си, че не приличам на сладоледаджия? Или на санитар? – попита, застанал неподвижно.

– Стои ви много добре. Наистина.

Направи гримаса.

– Добре. Само че лененият костюм трябва да бъде леко омачкан. Такова е правилото.

Намери леглото, легна в него и почна да се върти енергично, свивайки и изпъвайки бързо колената си.

– А сега? – попита той, като се изправи.

– Много добре.

– Друго не можеш да кажеш – възрази той скептично.

– Какво да кажа друго, като виждам, че ви стои добре?

– Да тръгваме – рече. – Сега и ти ще си доволен, че няма да те души униформата. Бързо, да се махаме оттук.

– Да, господине.

Беше само привидно спокоен и весел – внезапните нервни гримаси на устните и засиленият любезен тон на гласа издаваха безпокойството му.

– Една чашка кафе. И да бъдем готови за всичко – засмя се той, докато чакахме асансьора.

Четвърт час по-късно изкачвахме тясна уличка, успоредна на пристанището, сред малки, тъмни и влажни барове, входове на дюкянчета, гостилници, от които лъхаше на пържено олио. По земята се търкаляха

остатъци от гнил зарзават и хартия, след утринния пазар, а високо над нас профилите на покривите очертаваха една тясна ивица небе. Тук-там от зиналите тъмни прозорци долитаха музика и гласове от радиоапарат. Една старица с цял грозд фотоапарати на шията, долепена до някакъв портал, ни изгледа подозрително, но предпочете да не се помръдне от мястото си, вплетена като корен в околния пейзаж.

– Още нищо ли? – попита той.

– Още не. Само две. Ужасни – отвърнах.

– Може би часът е лош. Сега хората обядват. Не сме ли дошли много рано? – рече усъмнен.

Не ми се стори истински въпрос, затова замълчах.

Спря се рязко и ми каза:

– Виж какво, така не ми харесва. Така няма смисъл. Намери ми едно кафене, там ще чакам. Ти обиколи, после ела да ме вземеш. Правилно, нали?

– Може да е по-добре.

Оставих го на високото столче на един бар. Беше се изпотил, останал без сили, но цигарата висеше на устните му.

– За парите няма да се пазариш. И кажи истината – нареди ми той с отпаднал глас.

Прекосих цялата улица, като постоянно ускорявах крачката си вследствие възбудата, която жилеше тялото ми. От мрачните, стръмни улички, които се спускаха от дясната ми страна към пристанището, можах да зърна избелели ивици от далечното море.

Между многото кафенета избрах едно, което бълваше оглушителна музика. Три-четири момичета ме измериха с поглед, щом влязох. Ни една от тях не ми се стори подходяща. Зачаках някоя от тях да вземе инициативата.

Неочаквано раздражението ми изчезна, почувствах се решителен и устремен към целта. Само да не сбъркам в избора си, помислих си.

– Повтарям ви, че нарочно слезе. Казва се Мирка. Обичайните имена. Една нейна приятелка отиде да я потърси и тя слезе, за да я видя. Сега ни чака. Все по тази улица, не повече от двадесет метра.

– Вчерашната ли е? Сигурно?

– Разбира се, нали ви казвам – излъгах аз.

Не каза повече ни дума, докато не се изкачихме по тясната стълба на втория етаж. През стените се чуваха сподавени гласове.

– Трябваше да й обещаеш толкова. – И казах цифрата.

Направи пренебрежителен жест с ръка.

– Тук. Ето, единствената врата – казах и спрях.

– Един момент – рече той задъхан, извади от джоба си една бяла ръкавица и бързо я надяна на лявата си ръка с нервни движения на пръстите.

– В ред ли съм, кажи.

– Разбира се, напълно.

– Не е вярно. Много е топло – възрази изтощен. – Къде е тази проклетата кърпичка, не иска да се покаже. Звъни, какво чакаш? Звъни!

Почна трескаво да бърше потта си.

Жената отвори, оглеждайки ни с недоверчив поглед. Тежкия ѝ парфюм ни облъхна.

– Тук ли ще останеш? – каза тя, посочвайки ми кухнята. После повиши глас и извика: – Барбара, къде си, Барбара? Ела да правиш компания на този красив господин.

Седнах до една маса срещу излъсканата газова печка. По металните части на кухнята се отразяваха снопове слънчеви лъчи. Чух отгътък глух удар – явно той се бе препънал в мебел.

От балкона ме шпионираше нечие око, после се подаде муцунката на едно момиченце, голо до кръста. Приблужи недоверчиво, със скръстени отзад ръце.

– Не си ли ми донесъл сладолед? – попита то.

– Не знаех, че ще се срещнем – отвърнах и се засмях. – Ще ти донеса следващия път. Утре.

– Всички казват така и ако мама не ми купи, няма да хапна сладолед – възрази то навъсено.

Заклати се бавно – ту на единия, ту на другия крак, после реши да ми се довери, пристъпи до масата, опря брадичката си на ръба ѝ, докосвайки го едва-едва с пръсти. Ухаеше на талк.

– През септември ще видя гущерите, знаеш ли?

– Наистина ли?

– Наистина. Не лъжа. През септември заминаваме за морето, но за едно далечно море, не това тук, мръсното. Отиваме в едно село, където оградите са пълни с гущери.

– Браво! А какво ще правиш с гущерите?

– Нищо – засмя се момиченцето, – те не се оставят да ги хванеш.

– Понякога може. Хващаш един гущер, връзваш го с канап и си го водиш на разходка.

– Ти си глупав – ядоса се детето. – Гущерите не се оставят да ги

връзваш. Не са кучета.

– Наистина, така е.

– Не казвай на мама, че съм те нарекла глупав. Нали няма да й кажеш?

– Не.

– Закълни се!

– Заклевам се.

От внезапно зародилото се приятелство почна да върти очите си и да клати глава.

– Ако ми дадеш петдесет лири, ще ти покажа раната си – рече то и повдигна коляното си, облепено с лейкопласт.

– Не бива да го махаш, иначе няма да зарасне – посъветвах я аз.

– Днес в двора два пъти си отварях раната. За десет лири. Но втория път момчето, след като погледна, побягна, без да ми даде парите. Вече няма да играя с него.

Запалих цигара и момиченцето се втурна из кухнята, докато ми намери едно малко пепелниче.

– Мама ми се кара, ако оставя разхвърляно – рече то, опирайки отново брадичката си на масата. – И знаеш ли какво казва? Че всички мъже са мизерници.

– Аха, разбрах.

– Винаги това казва. Че всички са мизерници. И още казва: ти си Барбара, но като пораснеш, няма да имаш брада. Много се смеем.

– Хубаво име е Барбара.

– На мен по ми харесва Мария, знаеш ли? Когато умра, ще бъда Мадона. Но истинска Мадона, не статуя.

Взе да чеше деликатно коремчето си с един пръст.

– Тази нощ ме ухапа един комар. Ето тук. Вижда ли се? – попита то и се изпъчи.

– Не.

– Но ме изяде. Когато ме хапят, мама ми слага помада. Студена е, полазват ме тръпки.

– Не се чеши!

– Аз пък ще се чеша! – каза детето и се изплези.

– Ако правиш така, няма да станеш Мадона – рекох.

– Аз пък ще стана – отговори то и тропна с крак, – след като умра.

Ти кога ще умреш?

– Не знам – засмях се.

– Нямаш брада. Не си достатъчно стар, за да умреш – разсъди то.

Протегнах ръка да го погаля, но то рязко се отдръпна.

– Ще правя много чудеса – закрещя детето. – Щом ме направят Мадона, ще видиш какви чудеса ще извършвам.

– Браво!

– Сто милиона чудеса. Ще бъда покрита със злато и накити и наоколо си ще имам сто светци – настояваше момиченцето, като се пулеше и въртеше очи.

– Разбира се.

– А проклетите мъже ще ги изпратя всичките в ада – заключи доволно.

– И мен ли?

– Не знам – отвърна, бръчкайки нослето си. – Ето че не си ми донесъл сладолед.

Изправих се и то веднага се отдръпна до балконската врата.

– Отиваш ли си?

– Не още.

Направих две крачки, за да доловя някакъв шум отатък.

– Вратата е заключена, вратата е заключена – рече напевно момичето, смеейки се.

– Вярно.

– Майка ми винаги заключва, щом при нея има някой господин. Ти не дойде ли с един господин?

– Да.

– Тогава трябва да чакаш мама да излезе. Ако искаш, ще викна. Тя идва веднага, когато викам.

– Не, бъди послушна – рекох и пак седнах.

Приблжих отново до масата и влезе в слънчевия сноп от светлина, който огря шръкналите й руси плитки.

– На забавачница не ходиш ли? – дойде ми наум да го попитам.

– Ходя, но се разболявам. Всеки път се разболявам от треска – отвърна то ядосано. – Мама вече не иска да ме праша. Казва, че тази година ще прекарам с баба. А на мен баба не ми харесва. Знаеш ли?

– Ами!

– Да. Стара е, все се моли и нищо не разбира. Никога не ми е направила подарък. И винаги плаче. А мама ми купува много кукли. Знаеш ли колко? Познай!

– Не знам. Да кажем, десет? – подхвърлих.

– Петнадесет – викна момичето, смеейки се. – Никой не може да познае, никой. Петнадесет. Имам една много голяма, по-голяма от мен.

И една черна, но тя не ми харесва и нея не я броя. С черната никога не спя.

Чух шум от изтичаща вода, ехото на някоя дума, после жената се появи, въздишайки.

– Бягай на балкона, Барбара!

– Искаш ли едно кафе и ти? – предложи жената, без да ме погледне, докато гласеше газовата печка. – Я кажи, и с тебе ли е така нервен твоят приятел? Говорите ли си?

– Само е малко чудак – отвърнах.

– Как да не е чудак, бедничкият! – възкликна тя, завинтвайки кафе-варката. Имаше големи ръце и бледи, небоядисани нокти. Но е истински сеньор. Каквото и да кажеш за него, но е сеньор. И богат, както ми се вижда. Барбара, иди на балкона!

– Не – отговори ядовито момиченцето и троснато повтори: – Тук ще стоя.

– Отивай или ще извикам магьосника – измърмори жената.

Задните ѝ части бяха едри, ръцете ѝ – яки и закръглени, напиреха от домашната роба. Момичето бавно се бе отдръпнало до прага на балкона.

– Не вярвам вече в магьосника, нито на Дядо Коледа. Не вярвам, не вярвам – завика то и остана с отворена уста.

– Ти ще останеш ли малко при мен, млади господине? – усмихна се жената, обръщайки към мен изпитателните си черни очи. – За десет минути, а? Или се срамуваш от твоя приятел?

– Днес не – смутих се аз.

– Както искаш, но бъркаш, и ти си нещастник като него. Впрочем аз не съм от тия, дето настояват – засмя се унило. – Ето кафето! От тази машинка излиза само чашка и половина. Стига ли ти половинка?

– Стига ми, благодаря.

– Ще занеса неговото отгътане. Е добре, ако няма да оставаш, изнизвайте се бързо. А ти, Барбара, да му мислиш, ако не мируваш и крещиш както преди. Иначе тази вечер няма телевизия.

На вратата се обърна, снижавайки гласа си:

– Не ми изглежда да е пострадал от войната, нали? Много е млад. Тогава какво? Е, няма значение, такъв е този мръсен свят. Защо не се ожени? Има добра пенсия, предполагам.

Преди да тръгна, вдигнах плахо ръка за поздрав, но момиченцето тръсна стъклената врата и от балкона ме изгледа намръщено, без да ми отговори.

Дълго ходихме – той нехаещ към горещината, с вдигнато нагоре лице, без да размахва, стискайки го под мишница, бамбуковия си бастун.

Не ми се говореше, на места се забавлявах да гледам как хората бързо се отдръпваха да ни направят път по тротоара или се долепваха до стената. Обиколихме един огромен правоъгълен площад с някакви хилави градинки в средата. Чувствах се като изпразнен, до мен не достигаха и не ме дразнеха дори шумовете на трафика.

„Пистолетът в куфара – мина ми през замътения ум. – Дано тоя тук не си тегли куршума точно през тези дни! Дявол знае какво му се върти из главата!“

– Защо не се ожените? – попитах, щом седнахме пред два сладоледа.

– Какво? – викна той, но не ми се стори ядосан; почака и след малко ме попита предпазливо: – Какво те прихваща? Разкрий си картите!

– Просто попитах; логично е в края на краищата.

– Логично? – ухили се злобно, показвайки зъбите си. – Идиотщини! Да се ожена. Сякаш говори братовчедка ми.

– Не разбирам защо.

– Любовта не е проста работа. Ожени се, после ще видиш. Или както казват: по-добре да се ожениш, отколкото да се обесиш – продължаваше да нарежда. – Същият си като моята леля, братовчедка ми, която знае само поговорки. Но тя е на седемдесет години. Не те ли е срам?

Беше вклешил купата със сладолед в полуизвитите пръсти на лявата си ръка, от която вече бе свалил бялата ръкавица. Разбърка съдържанието и каза:

– Точно на мен ли трябваше да се падне такова порядъчно момче с отживели разбираня като теб?

– Не съм с отживели разбираня. Разсъждавам или поне така ми се струва. Това е всичко – опитах се да се защитя.

– Разсъждаваш, следователно досаждаш. По-добре щеше да е да ти хлопа някоя дъска – разсмя се той сухо. – Бих предпочел обичайния невежа или някой чудак. А то, ето че ми пробутват един мислител, който, щом си отвори устата, изрича куп нелепици.

Предпочетох да преглътна. На една маса, недалеч от нашата, две момчета вдигнаха глави от сламките на своите напитки и се заслушаха.

– И все пак светът е пълен с добри момичета – подхванах аз.

– Така ли? Дръжте си ги, радвайте им се – отсече той, без да снижи

гласа си.

– Няма нужда да се пускат обявления във вестниците, за да си намери човек подходящо момиче – не можах да се въздържа.

Въртеше нервно незапалената си цигара между палеца и показалеца.

– Говориш така, защото ме видя за момент оглупял – каза той, търсейки думите си. – Мисли както искаш. Твоя воля. Ако държиш, ще ти кажа, че ония жени винаги са ми действали по този начин. Друго беше с публичните домове. Но какво знаеш ти за тях! Каква страна е нашата! Смях да те хване. Може ли от нищото да стане нещо? Да затворят бардаците! Единствените полезни институции в тази държава.

Двете момчета от другата маса се бяха извърнали да ни гледат. Разсмяха се.

– Знаеш ли защо още не съм се застрелял?

– Не, господине.

– Защото дори и да пукна, никой няма да се трогне от това – кресна високо, но веднага след това продължи тихо: – Този сладолед беше истинска помия. Щом излезеш от Торино – край на сладкишите. Дори един еклер като хората не можеш да хапнеш. Запиши си това в твоя дневник.

– Вие никога няма да умрете, господине – казах аз.

– Как?

– Знам, че звучи глупаво, но това ми идва наум. Не бих могъл да ви го обясня. Струва ми се, че вие никога няма да умрете – рекох объркан.

– Хубав комплимент! Добро пожелание – разсмях се той смутен. – Ти да не би да си боксус, а, Чичо?

– Видях пистолета – казах шепнешком.

Той потрепна.

– Да, господине. Тази нощ. Вие спяхте. Погледнах в куфара ви и видях пистолета.

Кимна, навеждайки се към мен.

– Подло копеле! – процеди през зъби.

– Съжалявам, че си наврях там носа, но добре сторих – не се предадох аз.

– Долен предател! Мръсник – продължи да ме хули, едва овладявайки дъха си. Дясната му ръка мачкаше нервно края на покривката.

– Можете да ми кажете каквото искате – защитих се аз, опитвайки се да овладее треперещия си глас, – но не се разкайвам, че съм го сторил. Все пак съм отговорен за нещо, докато съм с вас.

– Ти нямаш никаква отговорност. Нито право. Нищо – викна той с леден глас. – Хубаво ще те наредя аз тебе! Добре да помниш!

– Постъпете, както смятате за добре – насилих се да кажа още. – Но аз не съм ви адютант. Нито гръмоотвод. Всичко не мога да понасям.

Отпусна се в тънък, злобен смях.

– Ще понасяш – каза, скандирайки сричките, – ще понасяш, и още как! Ще имам грижа да те подреда. Имаш само един начин да се отървеш. Знаеш ли какъв? Да побегнеш. Колкото ти държат краката.

– Не съм такъв човек.

– Такъв си. Идиот! Хайде, стани, бягай. Покажи си смелостта. Заклевам се, че няма да викам след теб. Няма и да те гоня, госпожица такава!

Размахна бастуна си. Сега двете момчета не сваляха очи от нас; замръзналата им усмивка по-скоро приличаше на гримаса на състрадание. Бастунът се стовари върху масата.

– Хайде, какво чакаш? Движи се! Мислиш, че си нужен някому? По-излишен си от мъртва тежест. Заминавай!

– Подобна свинщина няма да направя.

– Не е свинщина. Би било смелост. Дума, която никога не си чувал. За теб най-приляга да казваш „тъй вярно“. И да ровиш скришом като крадливите слугини. Е, какво, тръгваш ли си, или не?

– Не.

– Знам какво мислиш: че ще си отидеш, когато на теб ти изнася. Ето какво мислиш!

– Както искате, господине.

Смехът му премина в болезнена кашлица.

– Нещастен глупак! По идеи и намерения съм пред теб, затова внимавай! Може пръв да побягна. А това ще те принуди да тичаш след мен с изплезен език.

Повече не казах нищо, раздвоен между чувството на яд, че съм попрекалил, и горчивото задоволство, че най-сетне съм казал онова, което мисля. Той продължаваше да върти бастуна си задъхан.

Двете момчета се бяха изправили. Преди да се отдалечат, те продължително ни изгледаха. Отвърнах с един неприличен жест на ръката, което ги убеди, че е по-добре да си вървят по пътя. Чух отдалеч смеха им.

– Би трябвало да се върнем в хотела, за куфарите – осмелих се да кажа след кратка пауза.

Изправи се, поехме с бърза крачка, неспособни да отроним дума.

Бях безкрайно уморен, главата ми гореше и тежеше, но успях да следвам темпото на неговата крачка. Ръката му, заловена за моята, сега се опитваше да ме върне отново към обичайното, отчайващо състрадание, но аз успях да отвлека вниманието си, да противостоя, макар да се срамувах от неясните доводи, които ме подтикваха към подобна абсурдна съпротива.

На едно много оживено кръстовище се блъснахме един в друг, но до мен не стигна ни упрек, ни обида. Не ми стигнаха сили да се извиня.

Шумовете в града бяха нараснали, сливайки се в едно-единствено тягостно бучене. Нажеженият следобеден въздух полепваше и душеше безмилостно въпреки възбудата от настъпващата вечер, която пронизваше като електрически ток стъпките и движенията на всеки. В един участък от пътя ни, ограден с колони, се улових, че гледам жадно цветните афиши за един филм – някаква разлята, мъглява фигура на жена с шамйзер срещу трепкащата жълта светлина на една голяма пагода.

Той си подсвиркуваше със свити устни и издадена брадичка, после спря и бе разтърсен от мълчалив кикот, който успя да задуши в гърдите си.

Някъде далеч, отвъд глухата преграда на града, отекна острият звук на пристанищна сирена.

В бара на хотела се настани на едно от столчетата и почна да удря силно по тезгяха с лявата си ръка, възмутен от отсъствието на прислуга. От едно далечно стъкла се процеждаше последното слънце, което блесна по очилата и челото му.

– Напускаме – ми каза, след като успя да се наведе над чашата с уиски. – Аз оставам тук. До часа на влака. Ти се пръждосвай където искаш.

Ръката му трепереше. Отпи жадно първата глътка. Целият гръб на ленената му дреха беше в гънки.

Потънах в едно от креслата на съседната зала, вече чужд за всяко външно възприятие.

V

... може би вината се крие в моята скромност. Идиотско и излишно е да се лъжем сами, така че бездруго трябва да се вина за скромността си, тоест за посредствеността си... Иначе бих го разбрал – и най-абсурдните, враждебни и жестоки негови слова биха раздвижили нещо в мен, биха предизвикали истинско размишление или бунт, но не и състрадание, защото голото състрадание идва и си отива, без да послужи за нещо; по-скоро те ми подсказваха един различен начин за възприемане на света – да видиш и приемеш живота в най-скрития му смисъл, да се надсмееш на този живот, на доброто и злото в него, както той, слепецът, умееше да прави, макар и тъй жестоко... Може би съм само един жалък, нищожен индивид, който живурка, осланяйки се на малкото сиво вещество в главата си, без да може да се порадва на поривите – добри или лоши – на младите си години...

Тъй си мислех, докато влакът бягаше в нощта, а той спеше в своя ъгъл с наведена глава, полюшквана от забързания влак, отпуснал дясната си ръка в скута. Беше пил много до часа на заминаването и щом се качи във влака, взе няколко хапчета.

Писькът на локомотива раздираше нощната тишина.

Разгледах го старателно. Погледът ми се плъзгаше възхитен по белезите и дупките на лицето му, по безупречния възел на вратовръзката му, по тясната китка на дясната му ръка, по изящно праметнатия крак. Дори движението на влака подчертаваше неговата грация, полюшквайки го плавно; мина ми през ум, че тази грация съставлява съвършена обвивка на отчаяния бяс, който бушуваше в него.

Тайно му завидях за резултата, който бе успял да изтръгне от себе си.

После някои негови лоши думи и пренебрежителни постъпки за миг изплуваха в съзнанието ми и разбрах колко те са смешни, противоречиви и наивни; стиснах устни, за да възпра смеха, който напираше в гърдите ми.

Помислих си още какъв е ежедневиият му живот в оная къща с братовчедката, котката, коридора, уискито в шкафа. Но не се добрах до никаква догадка. Не успях да си го представя на никой площад или улица на Торино. Може би за него това пътуване означаваше внезапно бягство от затворения кръг на безкрайна плетеница от навици.

Почувствах, че е прекрасно да не знам нищо.

Излязох в коридора, където тъмното стъкло ми показа една фигура с неясни очертания. Облегнат на прозореца, се опитах да вникна в нощта – едно черно, празно пространство, което за част от секундата се разтвори, за да ми покаже зидове, покриви, стълбове, рекламни табла, осветени, самотни порти, и после веднага се затвори.

В отражението на стъклото, о което бях притиснал челото си, видях клепача си, с тъмен блясък на мида, порите на гладката си кожа, влажността на окото, което проблясваше при всяко мигване. И си го спомних в леглото на хотела, без очила, видях отново виолетовото, хаотично петно на лицето му, отпуснато на възглавницата.

Бях се нахранил, чувствах се добре в новия си костюм и бях решил да не слагам повече униформата, защото се надявах по този начин да подреда мислите си.

Прищя ми се да му кажа нещо мило, макар и по-късно или утре в Рим. Може би една подобрена любезност би помогнала и на двамата ни. Не ми дойде наум ни един особен жест или фраза, но ми бе достатъчно това неясно решение, за да се развеселя.

Пътниците във влака бяха малко, едва по двама-трима в купе, и почти всички задрямали. Само една възрастна жена четеше книга в дъното на вагона. Миризмата на стара прах, железария и прясна грес не ми беше неприятна. Имахме още две спирки до Рим, където щяхме да стигнем рано сутринта.

Обърнах се и го погледнах отново, неподвижен в ъгъла, с опряна дясна ръка върху ръкавицата на лявата и с брадичка, която се поклащаше с ритъма на влака. Всичко ми се стори на място, дори – издигнато в по-висш порядък.

Събуди се при едно по-силно разтърсване и ръката му веднага затърси цигарите.

– Здравей, Чичо. Жив ли си още? – прозина се той.

– Не можат да спите много.

– Сбърках: взел съм витамини вместо приспивателно, дяволска работа. Изглежда, съм пил доста.

– И още как! – разсмях се.

Засмя се и той, преглъщайки горчивата слюнка, застояла по време на съня.

– А ти спа ли?

– Не, но съм добре. Вече ядох. Няма много хора, спокойно е.

– Предостатъчно – съгласи се той.

– Ще останем ли дълго в Рим? Вече изхвърчаха два дни – попитах аз.

Въздъхна:

– Знам ли? Имам един братовчед свещеник. Все ми пише. Трябва да му се обадя. Минахме ли Пиза?

– Още не.

Направи нова гримаса, за да оправи вкуса в устата си.

– Де да имах бонбонче. Но като няма... – рече той и извади бутилката от джоба си. После любезно ми предложи: – Пий една глътка първо ти.

– Благодаря.

Дълги ивици светлина прорязваха плътната тъмнина. Навярно приближавахме Пиза. Един влак ни пресрещна и профуча край нас като голям многоцветен фойерверк.

– Някога имах едно момиче с огромни гърди, като тикви – измърмори той. – Докато спяхме, обръщайки се ту на една, ту на друга страна, тя редовно ми удряше по една плесница с тях. Представяш ли си такъв живот?

Разсмяхме се и двамата. Пи още, подаде ми бутилката, но като му я върнах, не я прибра в джоба си.

– Това са думи на един мой полковник, заклевам се. Не си спомням дали в Африка или в Русия, той бил само едно лейтенантче, затънало до гуша в дългове от покер. Това лейтенантче винаги се предлагало доброволец за какви ли не рисковани акции. За всяка акция давали награда. Ако оживееш, парите те чакат. Той умираше от страх, но без покер съвсем не можел. Така спечелил два сребърни медала и едно повишение.

Влакът забавяше към Пиза. Нощта се разчупи на отломки светлина, които почнаха да бягат покрай нас все по-нагъсто. Розовеещият пушек на стоманолеярнен или циментов завод озаряваше голите склонове на околните хълмове през тъмнината на полето.

– Да. Така би трябвало да се живее този живот – въздъхна той печално и по устните му мина тръпка.

Господинът, който се качи в Пиза, имаше нов куфар. Беше висок и възрастен, с бели коси. Седна и любезно се усмихна, преди да разгърне вестника.

– Гости ли имаме, Чичо? – попита слепецът.

Господинът вдигна очи и усмивката му стана по-широка.

– Видях купето почти празно – рече той благо, – но ако преча...

– За Бога – засмя се слепецът, – настанете се удобно. Искате ли да пиете с нас по чашка?

– Моля? – прошепна пътникът.

Той му протегна бутилката.

– Питам ви отново: искате ли да пийнете с нас? Нали сме в Тоскана – продължи.

– Всъщност – рече мъжът, оглеждайки ни бегло. – Ами то... бутилката ви е почти празна. Благодаря, но...

– Моля, налейте си – настоя той. – Резервата ни е в куфара. Муниципалитет за уста. Дванадесетгодишна стока.

Гоподинът благодари отново, взе бутилчицата, подържа я миг в ръка, намигна ми съучастнически и, благодарейки, добави:

– Наистина, отлично уиски.

Той отпи една глътка и рече:

– Добре! Значи имаме работа с мошеник.

– Какво казвате, господине?

– Казвам, че се е присламчил мошеник. Смятате ли, че можете да се подигравате с нас? Внимавай, Чичо – засмя се тъжно той.

Човекът потрепна, но нищо не отговори и се наведе над вестника си.

– Не му позволявай да избяга, Чичо. Защото под предлог, че сме пияни, господинът мошеник ще си отиде.

– Добре, господине.

Унил, мъжът сгъна вестника нерешително, после почука с пръст слепоочието си и ме погледна въпросително.

Кимнах отрицателно.

Трябваше отново да поема бутилката и да изцедя последните капки от нея.

Пътникът тъкмо се канеше да стане, когато дясната ръка на капитана го сграбчи и закова на място.

– Но, моля ви се, господине – рече усмихнат той, – нима ще откажете да побърбите с тук присъстващата развалина? Ти, Чичо, застани на вратата, изпълнявай, хайде.

Дръпнах вратата на купето и се облегнах на стъклото ѝ. Главата ми бе леко замаяна, но самият аз бях в приповдигнато настроение – имах желание да се смея, да говоря, да жестикулирам.

Седналият човек се пригответи да изтърпи онова, което имаше да се случва. Размазаните черти на лицето му се изостриха.

– Били ли сте на война? – последва ребром въпрос.

– Разбира се. В Етиопия, после...

– А аз не. Живял съм само в мир – разсмя се той, повдигайки с отсечено движение лявата си ръка в ръкавица до лицето. Над горната му устна избиха ситни капчици пот.

– Извинете – започна другият, – аз уважавам хора във вашето положение. Не бих искал...

– Моето положение ли? Какво положение? Имам ли някакво положение, Чичо? – Бе прекъснат.

– Искам да кажа, че разбирам. Повярвайте ми. Достатъчно съм възрастен, много съм видял, за да мога да разбера, че...

– Каква ли свиня е бил всъщност в достопочтена възраст един италианец? Прав ли съм? – взе да се смее той.

Но смехът бързо замръзна на устните му, които сви в гримаса на съжаление.

Мъжът отново се опита да намери подкрепа, като ме погледна. Аз свих рамене и се ухилих злобно. Всеки жест ми се изплъзваше, учудвайки ме с готовността и арогантността си. Миризмата на уиски погъделичка ноздрите ми.

– Вижте какво, господине – подхвана другият, – не ви познавам и съжалявам. Разрешете...

– Не разрешавам.

– Искам само да се представя – отвърна кротко мъжът.

– Нямам намерение да науча излишното ви име. Тежко ви, ако го произнесете! Останете си анонимен! По-добре ще е за вас – викна той.

Мъжът едва намери сили за някаква вяла усмивка, опитвайки се да извърти разговора:

– Много добре. Да приемем, че съм попаднал на истинско нощно приключение. Понякога едно неочаквано приключение не вреди.

– Чичо, господинът призовава неочакваното – рече той и веднага добави: – Вие, господин неизвестен, познавате ли Чичо? Прочут като страшилище на две морета.

Доближи се на няколко сантиметра от бледото му лице. Другият се изпъна, за да може поне малко да се отдалечи.

– Пиян съм, ваше превъзходителство.

– Много добре. Отлично – оживи се мъжът. – Полезно е от време на време. За разговорване. Винаги казвам...

– Вие не казвате нищо. Не можете да кажете нищо.

Мъжът се отпусна на седалката, мъчейки се да си извоюва колкото може свободно място. Потеше се, сбръчканите му клепачи потрепваха

неравномерно.

– Знаете ли какво ще ви кажа? – процеди заплашително. – Че живеем в мръсна страна.

– Съгласен съм, че светът е мръсен – засмя се дрезгаво мъжът облекчено.

– Аз също. Но най-вече страната ни е мръсна. И в нея вашата раса е обезличена повече от всякъде другаде – рече той на един дъх.

– Сега разбирам – съгласи се господинът. – Вие не сте италианец и в такъв случай...

– Не, не съм. Правилно. Аз съм само торинец – заключи той уморено.

Брадичката му трепереше неудържимо. Размаха лениво дясната си ръка, понечи да каже нещо, но млъкна и се сви в своя ъгъл.

– Развейте високо знамената, за да не се усети вонята на ръцете ви – произнесе с усилие той.

Имаше вид на изтощен човек.

Мъжът предпазливо се надигна, взе млъчливо куфара и вестника, промъкна се в коридора и забърза.

Той ми подаде празната бутилка и кимна към куфара. Стъпих на седалката, разрових вещите и накрая намерих другата бутилка с уиски.

– Излез, Чичо – закашля се той, хванал с несигурни пръсти металическата запушалка. – Иди да си поговориш човешки някъде другаде. Не може ли да се открие някое момиче из тия проклети влакове? Имам предвид за теб. Сега трябва да спя.

– Позабавлявахме се – подхвърлих аз.

– Какво? – Вдигна за момент глава, с блуждаеща усмивка. – А, да!

– Побягна по-бързо от заек – опитах се да продължа. – Като оня кондуктор вчера. И този сега – кой знае какви ще ги разправя за пътуването.

Направи неопределено движение във въздуха.

– Я се опитай да я отвориш – рече и ми подаде бутилката.

– Няма ли да е по-добре, ако...

– Моля ти се – въздъхна той отчаяно, – отвори бутилката и не говори повече. Стига проповеди!

Развих капачето и му върнах бутилката. Той я задържа опряна до гърдите си и попита:

– Ама ти още ли си тук? Бягай, бягай! Ще се опитам да заспя. Нищо повече. Иди се оправяй сам, моля те.

Излязох пак в коридора. Тук-там тъмнината се разпукваше в светли

петна – плахи предвестници на утрото.

Злите сили напуснаха тялото ми, безчувствено, блудкаво успокоение размекваше плътта и мислите ми.

Скоро полето щеше да се разлюлее пред очите ми като млада невеста. Конете и дългороги волове щяха да щъкат на воля из полската шир, из стърнищата щяха да се извисят конусите на копите сено.

Трите букви на думата Рим дразнеха небцето ми като вкусен зальк.

Не изпитах повече желание да се обърна и да го шпионирам.

VI

Бурята изсипваше все още рехави потоци, но светкавиците и гръмотевиците бавно се отдалечаваха. От прозореца на хотела видях един от пазачите на паркинга за коли да прибягва, превит под импровизираното наметало от найлон. Той се прилепи до някакъв навес, от който се подаваха краката и обувките на скрилите се от пороя хора. От време на време момичешко засмяно лице се навеждаше да провери дали вали. По жълтите стени личаха широки петна влага, паважът и асиметричната редица покриви блестяха в сребристите отражения на стичащите се виолетови струи дъждовна вода.

Широкият цветен чадър върху терасата се поклати, но последният порив на вятъра го преобърна.

– Още не си ми прочел хороскопа, маестро – оплака се той от леглото.

На сивите лъчи светлина стаята издаваше възрастта на протритите пердета и на избелелите волани на цветя над вратите. Леглата ни бяха железни и различни. Управата, след остра разправия, се бе съгласила да отпусне жалък разделителен параван между двете легла, който отнемаше още повече пространство и светлина.

– „Колесания в търговската ви дейност. Бъдете внимателни при покупки и продажби. Чувства: предложете другата си буза на този, който ви е обидил. Здраве: психофизично равновесие“ – прочетох аз.

– Да се обесят! – измърмори той. – Давай, чети за Козирог!

– „Големите амбиции не са за вас, преценявайте добре идеите, които са ви в главата. Чувства: запазете спокойствие. Здраве: не се преуморявайте на работа.“ Защо пък точно Козирога, господине?

– Това беше за моя братовчед, свещеника – засмя се той. – Вали ли още?

– Почти не.

– Жалко! Нетрайни римски бури. Чакай ме долу. Повикай такси. Да ми се махне тази грижа за братовчедата – рече и почна да се надига от леглото.

– Не е ли по-добре да чакам тук?

– Бъди спокоен! Познавам този бълхарник от цяла вечност. Нищо не се е променило, дори дупките по килимите. Слизай долу!

Чинията със сандвичите му бе още пълна, но бутилката „Сент

Емилион“ – празна.

Група стари американки изпълваха стълбищната площадка на втория етаж. Носеха качулки от найлон, а върху обувките си – прозрачни кесийки. Смееха се, докато разглеждаха някакви малки плетени шишета за вино, една цветна забрадка, две изрисувани раковини. И портиерът беше стар. Той беше много висок, сякаш се крепеше на невидими патерици, и с пръст поучаваше своя помощник – мустакат, плещест младеж в нова униформа.

Таксито доста се забави.

Когато той слезе, старият портиер тръгна насреща му с разперени като криле ръце. Стиснаха си ръка, разговаряйки усмихнато и шепнешком.

После излезе да подиша измития въздух.

– Старият мръсник! – рече той доволен. – Най-малко стогодишен е. Ако му допаднеш, ще ти свали луната. Иначе никакъв бакшиш не го задоволява.

Високи облаци пълзяха, откривайки процепа небе. От паважа лъхаше на вода и изгнили автомобилни гуми.

Шофьорът на таксито летеше с голяма скорост из тесните улички. Бамбуковият бастун го чукна по рамото.

– Ако не са ти сложили пипер отзад, карай по-бавно – предупреди го той.

– Разбира се, господине, както желаете – усмихна се шофьорът.

Имаше голяма беззъба уста, а дебелият врат преливаше на дипли от яката му.

Минавахме покрай реката, чиито мътни и уморени води влачеха кълба от пяна. Короните на дърветата изглеждаха още натежали от дъжд. След моста таксито прекоси един площад и хвана по някаква нагорна улица.

– По-добре да те бях оставил в хотела. Или да идеш да се разходиш. Нямах работа при братовчеда свещеник – каза той.

– Аз пък с удоволствие ще дойда.

– Ех, всеки според вкуса си – рече неохотно. – Не че е антипатичен, напротив. Светило на науката. Но – поп от главата до петите.

– Малко святост не вреди – опита се да подхвърли шофьорът.

– Браво – отвърна той с готовност, – и знаеш ли какво още? За да може всеки нищожен италианец да се сдобие с малко святост, би трябвало да дойде в Рим, за да удуши един римлянин. Правилно, нали?

– Ами... – рече другият объркан. – Министри ли имате предвид или

обикновени жители на Рим.

– Зависи, който падне.

– Голям е Рим – възпротиви се човекът и мрачно въздъхна.

– Голям и лъжлив – каза той.

– Аз съм невежа и си го казвам. Не мога да се меря с вас – отвърна шофьорът, поглеждайки ни в огледалото си. Челюстта му се размърда, после каза: – Но все пак си имам моите разбирания. И то – съвсем ясни.

– Я да чуем!

– Държите ли? Научил съм се да си затварям устата. От благоприличие.

– По-добре устата, отколкото очите, шефе – дойде вледеняващата реплика.

Излизахме от един куп разкривени и ярко боядисани къщи, опасани от ивици градини, дървета или претенциозно изрисувани портали. Църквата в дъното беше ниска и нова, от светъл камък, с мъничка камбанария. Неголемият площад бе сух, изглежда, тук не беше валяло.

– Наистина ли предпочитате да дойда? Бих могъл да чакам тук, има и бар – казах аз.

– Бар ли? Чудо! Веднага едно кафе, за да изчистим гласа си преди светената вода. – Оживен, той каза: – Защо да ме чакаш? По-добре да дойдеш. Оня може да излудее и да иска да ме изповяда. Тогава как ще се отърва?

Зеленчуковата градинка зад църквата изглеждаше абсурдна. Тук-там бе застлана с чакъл, наоколо бяха наредени саксии с хаотично засадени едри растения вместо с домати. Имаше боядисана скамейка, опряна да зида, желязна масичка, а голямото мушкато преливаше от сандъчето си.

– Да седнем тук – покани свещеникът с плахи движения, – по-хладно е. Чухте ли каква буря? А при нас паднаха както винаги само две капки.

Беше висок и слаб. Приличаха си.

Първите поздравии и въпроси затихнаха в слаби усмивки. По лицето на свещеника бяха избили червени петна.

Той размърда бастуна си, докосна го по колената.

– Я, още ли носиш расо? – попита.

– Не, не – побърза да каже другият, – имам и костюм. Но го слагам само когато пътувам. Знаеш как е при нас.

– Нищо не знам – отвърна той. – Защо? Срамуваш ли се?

Свещеникът отново се изчерви.

– Не. Заради хората. С костюм изглеждам млад, а не бих желал да ме приемат такъв. По-добре е да избягвам. – Обърна се към мен, притваряйки очи. – А ти не ме наричай отче или преподобни. Наричай ме Фаусто, като него. Да, като него. Знаеш ли, почти сме близнаци. Говори ми на „ти“!

– Не бързай с близнаците – уточни той. – Аз съм Водолей, а ти – Козирог.

– Въпреки това има най-много двадесетина дни разлика помежду ни – усмихна се свещеникът.

– По вашия календар, не и между съзвездията.

Свещеникът продължаваше да се смее, но по-леко, потривайки смутено ръце.

– Дявол да го вземе, къде те намирам сега? Преди няколко месеца ми пишеше от някакъв колеж. В енорийски свещеник ли си понижен, или бъркам? Не беше ли учен? Какво се е случило?

Възрастна жена с шапка на цветчета дойде към нас, скърцайки по чакъла, и остави поднос с бутилка вода и три чаши с по един пръст мента на дъното.

– Благодаря, госпожо. До утре. Благодаря за всичко.

– И отбележете, че всичко съм направила по ваш вкус, преподобни. Готово нямам нищо. Искате ли да отсоча до млекарницата? Ей сега ще стане – каза жената.

– Благодаря, госпожо, аз ще се погрижа. Няма значение. Така е добре. Лека вечер. До утре – смути се свещеникът.

– Коя е тази? Икономката? А я наричаш госпожо – любопитства той.

– Мълчи, моля те – пошепна свещеникът смутен. – Тя е добра жена, която ми помага по малко. Живее тук наблизо. Икономка нямам. Сам трябва да се оправям.

– Първокласен хотел, моите поздравления!

– Хайде, бъди добър! Аз сам поисках да ме върнат в енорията. Днес не е време за мислене, а за работа.

Гласът му беше нисък и смирен, с внезапни модуляции във високите регистри.

Пихме, ментата беше много сладка, а водата почти топла.

– Не чувам кокошките.

– Но, Фаусто, какво те прихваща? – засмя се свещеникът объркан. – Какви кокошки?

– Как може енория без кокошки? Като идва икономка, поне да има-ше и кокошки, нали? – настоя той. – А тук не ги чувам. Откъде те изго-ниха? Наказан ли си?

– Но току-що ти казах, че... – отговори свещеникът въздишайки, без да довърши.

– Хубаво е тук – опитах се да отклоня разговора.

– Да, наистина – веднага се оживи свещеникът. – А вечер целият Рим е под мен – гледка, която не престава да ме удивлява. О, извинявай, Фаусто.

– За какво да извинявам? – чухме спокоен отговор. – За Рим хич не ме е грижа; за мен все едно е столица на Турция.

– Все си същият – рече другият с ръка на устата. – Колко съм щаст-лив, че си тук. Бог да те благослови!

– Ти обаче не. Сигурно си имал някоя женска история, обзалагам се. На мен можеш да кажеш. Иначе нямаше да те изхвърлят, за да те погребат тук.

– Погребан? Изхвърлен? Какво говориш? – разгорещи се беднички-ят, със слаб глас. – Тук съм на мястото си! Най-после се чувствам добре. Полезен съм. Човек не престава да учи; но само от амбиция. Проблеми-те остават, човечеството стои и чака. Затова по-добре е да станеш поле-зен на ближния си. Прощавай, може би не умея да се изразявам.

– Изразяваш се, и още как! Но говориш истински глупости. Да бъ-деш полезен, човечеството, ближният... Фантазираш като стара мома! С тия разсъждения човек може да стане най-много селски поп. Ама хубав селски поп – с шкембе, къща, пълен сайвант със суджуци и така нататък.

Свещеникът скри лицето си с ръце, сякаш да отмахне насъбрала се умора.

– Искаш ли да ти призная нещо, Фаусто? – продължи шепнешком. – Завиждам ти. Винаги съм ти завиждал. Ти ще кажеш, че хуля Бога, но съм убеден, че си щастлив, защото страданието те съпътства всяка ми-нута. Стимулира те, освобождава те... Ох, накарай ме да престана, моля те, не ми позволявай да говоря.

– Настоявам да продължиш – въздъхна той дълбоко. – Кажи, кажи.

– Наистина ли не ти причинявам болка? Не бих искал... Да знаеш колко съм мислил за това през последните години.

Потрепваше цял. Ръцете му нервно се движеха между бузите и сле-пите очи.

Понечих да се изправа, но чакълът нямаше да ми позволи да се

отдалеча незабелязано.

– Давай, говорй – усмихна се кротко той, – нищо не може вече да ми направи впечатление. При това положение – говорй спокойно!

– Недей! – тюккаше се свещеникът. – Познавам те. Искаш да се защитиш с гордост, а пък...

– А пък какво? Хайде, кураж!

– Не знам. Повече нищо не знам – рече другият, като че ли се предаваше.

Беше смъртнобледен, виждах сянката под очите му да трепти от пулсиращите тънки венички.

Гласът се отприщи, сякаш търсеше опора в себе си.

– Струва ми се, че твоят кръст те осенява. Нека е и нека бъде смисълът на твоя живот, сиреч спасението. Спасен си ти. Затова ти завиждам. Защото си опростен. Завиждам на лудите, на недоразвитите, на болните, на невинните деца. Само те могат да разберат и да прозрат. Повече от мен.

Беше запалил цигара и пушеше, оставяйки я да се люлее на устата му.

– Вярваш ли в дявола, братовчеде? – попита мило.

Свещеникът леко присви рамене. Ръцете му оставиха слепоочията и затъркаха клепачите.

– Не знаеш, разбира се – продължи той, без да сваля цигарата, с вкаменен профил. – А би трябвало да вярваш. Докато светът се е страхувал от дявола, всичко е било по-различно. Имало е добри и лоши демони. Имало е разбойници и стражари, с една дума – старата история. Глупости ли говоря? Като се свършили лошите хора, на добрите физиономии се размазали. Изчезнал дяволът, изчезнали и чудесата. Или бъркам?

– Спокойно, Фаусто, спокойно – прошепна свещеникът.

– Ти ще кажеш, че разсъждавам като селянин, но ...

– Именно тази философия е най-сложната. От нея се чувстваш неловко – защити се другият.

– Ако пък толкова ми завиждаш, мога да ти помогна... в куфара си нося пистолет – засмя се той кротко.

– Моля те.

– Естествено, да си слепец е щастие – заключи той, наблягайки на всяка дума. – И знаеш ли защо? Защото човек не си въобразява вече нищо. Поне с мене се случи така. Не си представям и не си спомням. Добро преимущество, бих казал – сатанинско. Да бих могъл да видя света

веднага, тук, бих зърнал само камъни и пустини. Дори не дървета и животни. Аз също съм камък. Затова ли според теб ще бъда спасен и опростен? Чуй: понякога моят мрак е цяло щастие. Кълна се! Много добре се чувствам в него. Рядко, но се случва. Трудно е да се обясни. О, стига вече! Виждаш ли, че и аз разсъждавам. Изглежда, е било нужно да избухне бомба от упор, за да накара един капитан да мисли. Разприказвах ли се? Но щом имаш такова голямо желание да бъдеш мъченик, иди в Африка. Светът е пълен с Африки и човекоядци. Направи така, че да спасиш вашите измъчени души.

Изду устата си и отпрати фаса надалеч.

– Тук е моята Африка, тук е моят човекоядец. Достатъчно е човек да разбере нещата, да се огледа. Ако знаех само... Не ме оставяй повече да говоря. Не трябва да се размеквам така – въздъхна свещеникът.

Опитах се да се извърна на скамейката, за да не ги гледам поне за миг. Над него ослепителното синьо небе напомняше изопнат, фосфоресциращ плакат. Шумът на далечния град се долавяше глухо.

– Защо не дойдеш с нас в Неапол? Ще удариш ключа и ще изчезнеш за два-три дни – рече той.

– Не мога.

– Хайде, хайде. Ще празнуваме. Нещо повече: ще имаш и морално оправдание. В Неапол ме чака приятел. Нали си спомняш оня, дето страда заедно с мен. И той е превърнат в стара къртица. Ела! Ще ни утешаваш, ще ни проповядваш, ще се занимаеш с греховете ни. А ние ще ти се отплатим със спагети с миди. Не е ли добра идея? Решавай!

– Не може. Не трябва да мърдам оттук.

– Какво, службата или изповедите?

– Млъкни, моля те. Да оставим тия работи. Изповедите просто ме унищожават – рече свещеникът виновно.

– Я виж! А аз ги мислех за забавни.

– Стига, Фаусто, моля те.

Той засвирка между зъбите си някакъв рефрен, сетне запали нова цигара.

– Добре, разбрах. – После добави: – Аз ви мислех, вас свещениците, за модерни и будни. А то виж какво било! Ти страдаш, душата ти е мистична, някогашна. Поне гледай много да не потъваш в размисъл. Това вбесява човека. Нямах ли тук параклис? Не идват ли деца за вероучение, за футбол? Въобще за всички ония ваши попски неща?

– Още не. Кварталът е нов – поизправи се малко другият.

– Защо не откриеш училище?

– Опитах. Може би през октомври ще започна отново – отвърна свещеникът уморено. – А ти? Какво ще правиш, щом свърши военната служба? Ще се жениш ли? – обърна се към мен.

Гледаше ме, може би се разкайваше за откровените разговори. Бистрите му очи се разтвориха, за да победят плахостта.

Нямах време да отговоря.

– Чичо е свободен човек. Разбира се. Днес младите за друго не мечтаят. Имат толкова свобода. Но как ли си я представят тази свобода без пари? – каза той сред облак дим.

– Ако бъдеш свободен, ще си сам – отсъди свещеникът, без повече да ме гледа. – Ожени се, момче. Веднага, щом можеш. Това е все още най-святото нещо, тъй както е божествен животът.

– А който много учи, става смахнат, казваха нашите старци – подигра го той.

– Какъв човек беше баща ти! Тъй честен, справедлив – рече свещеникът и лицето му просветна.

– Честен колкото си искаш, но и проклет. Моля ти се – не позволи той да го прекъснат, – спомням си един ден, трябва да съм бил на десет години, в аптеката влезе жена. Отчаяна, нахална и недоверчива, каквито биват понякога селянките. Каза на баща ми: „Докторе, детето ми вече не яде, не играе, не се смее и нищо не иска, какво да правя? Треска няма, но все пак трябва да има някакво лекарство за такъв случай, а?“ А баща ми, невъзмутим, с палци в джобчетата на жилетката си, й отговаря: „Не се смее, не иска нищо, не играе, така ли? Я виж ти какво явление! Ами тогава хвърли го под влака!“

– Фаусто! – изхълца съчувствено свещеникът, мъчейки се да прикрие смеха си.

– Така си е, какво ще ми говориш! Но да сложим край! Нямах ли някакво силно питие? Каквото и да е. От тая мента, обзалагам се, че и ти се чувстваш потиснат.

Надигна се, ние застанахме от двете му страни – аз, както винаги, учуден от светкавичното му чувство за ориентация: налучка веднага алеята от чакъл, а върхът на бастуна му потърси и откри тутакси ъгъла на сандъчето с мушката.

Свещеникът поиска да ни изпрати до площада.

Покривите и зидовете на къщите започнаха да се сливат в първите нежни, виолетови сенки на следобеда.

– Веднага вдясно, ще видите една стоянка на таксита – обясняваше ни тихият глас.

– Не пишеш ли вече ония твои статийки? – засече го той грубо, размахвайки бастуна си из въздуха. – Естествено, не можах никога да ги прочета, но знам, че ти държеше на това. И списанието от известно време не пристига. Престорено набожната ни братовчедка не може да се помири. За нея ти си истински гений.

– Не. Вече не. Приключих с писането – отвърна другият с усилие. – Бяха само жалки неща, плод на суетата.

– Да не са те цензурирали?

– Но какви ги приказваш! – бранеше се свещеникът шепнешком, зареял поглед из пустия площад. – Беше от амбиции и надменност. Мислех, че знам всичко. После прогледнах.

– Значи някой твой владика великодушно те е осенил с Божието просветление. Мъмрил те е.

– За Бога, не бъди лош!

– Защо? Така добре ми се удава. И друго – каза той, за да го раздразни още повече, – обявявам те за мой наследник. Ако не оглозгам кокала докрай, което математически е най-вероятното, ще ти остане някоя пара. Ще можеш да хвърлиш расото.

– Милост, Фаусто...

– Хвърлиш ли расото, какво ще се види под него? – продължаваше той неумолимо. – Че си само милиардният случай на истерия следствие нервно изтощение. Правилно, нали?

Гледах свещеника и се срамувах. Челото му бе сбръчкано от мъчително нетърпение; вече не ни гледаше, погледът му се рееше надалеч.

Разбрах, че със силите, които му бяха останали, желаше да ни отпрати.

Подаде ми вяло трите пръста на влажната си ръка в отговор на мое то яко ръкостискане.

Хладна и мълчалива бе прегръдката им за сбогуване.

– Изчезна ли? – изръмжа той, разсичайки въздуха с бастуна си. – Бързо уиски! Шокова доза. А та, Чичо, въобще не отвори уста. Така ли се притичваш на помощ?

– Мъчно ми беше за него.

– Мъчно ли? Е, да. Но все пак е глупак.

Прекосихме площада, устремени към бара.

– Тази вечер трябва да се нахраним добре – реши след разходката из площадите и градините на центъра.

Бяхме се спирали между дърветата, за да чуем глухия тропот на

галопиращите коне по една писта. Едно русо момиче на седлото бе минало на няколко сантиметра от мен, шибайки щастливо разпененото животно.

Сега се изкачвахме по голяма улица с ресторанти и кафенета, които му описвах подробно, без да забравям светлините, саката и погледите на келнерите, лицата и бюстовете на седналите по масите.

– В края на ъгъла би трябвало да има бар. С широки и удобни кресла. Сто и тридесет вида уиски. Истинско отечество – усмихваше се успокоен.

Вървахме покрай тротоара с крачката на тълпата, отпуснати в сладостна леност. Изобилието на небе и цветове, гъстата тъмна гора, далечната градина влизаха под кожата ми и изостряха сетивата ми.

Открих бара – тих, със строга елегантност и същите тия кресла, но той поиска да седне на открито, забавлявайки се да спори за някакви си дестилирани микстури със стария келнер. Ироничните и снизходителните му забележки се сипеха в игрив ритъм.

– Да се махаме оттук – реши накрая. – Повече никакви глупави ресторанти за тази вечер. В кръчма. С китари. Само така – рече той, с чаша в ръка.

Едва доловима усмивка по устните му извика сякаш образ от други времена.

– Наистина ли мислите, че сте от камък? Преди малко го казахте – опитах се да го въвека в по-интимен разговор.

– Ами! Аз въобще не мисля. Тук е цялата тайна – да не мислиш за нищо и да се смееш. Всичко да обръщаш на смях. Не ставай досаден, Чичо!

Изтърси пепелта от цигарата си с широк, наставнически жест.

– Наистина ли искахте да вземете с нас в Неапол братовчеда свещеник? – продължих да питам аз.

– За Бога, казах го така, наслуки. Какво, да ставам обект на благочестивите му подвизи? – Изпи жадно чашата и продължи: – Впрочем, ако трябва наистина да извърша добро дело, би трябвало да му пратя куршум в тиквата. Нищо по-правилно от това. В състоянието, в което е, горкият, за него би било освобождение. Не ми ли вярваш?

– Не, господине.

Бях готов да понеса смеха му или кой знае каква подигравка, но той отговори съвсем предпазливо:

– Прав си. В края на краищата може всичко да е престорено. Не че играе някаква роля, бедният преподобен... Той не знае да се преструва.

Но неговите мъки са измислени. Би ли повярвал ти в душата? Има или няма душа е друг въпрос, но не от душата боли.

VII

Беше неделя. Не ме учуди решението да отложи заминаването за следващия ден.

Докато кашляше, наведен над умивалника, прочетох на висок глас вестника: първо големите заглавия, хороскопа, накрая кратките съобщения в колонката „Естетика и хигиена“, където бяха поместени адресите и телефонните номера на проститутките. При някои неуместни и пресиленни прилагателни, намеци за лукс и спокойствие, „телефонирайте в 10,23 часа“, се изправяше обзет от хъркащ смях, който бързо го разкашляше още повече.

За миг се появи полускрит в голяма хавлия, за да ми каже:

– Не се страхувай. Днес не се чувствам привлечен от женския пол. Няма принудително да стоиш в лоша компания.

Държеше се необикновено свенливо, влизаше в банята дори когато трябваше да смени ризата си. При тези манипулации успяваше ловко да скрие разголената си лява ръка. А вратовръзката си връзваше само с три движения.

– Не искате ли да ви прочета нещо друго? Политика?

– Какво общо имам аз с политиката? Да не би да ми гарантира края на света? Не. Тогава стоп!

От банята продикува програмата за сутринта: преди всичко при бръснаря, после пеш до зоологическата градина, накрая обяд в ресторант на открито.

– Освен ако не открием някоя църковна служба с певец. Как ти се струва? Макар и да не ги разбирам, понякога тия неща ми допадат.

Бях спал дълбоко и неподвижният горещ въздух не ми позволяваше да изляза от замаяното си състояние. Виното, което бяхме пили до късно в кръчмата, се беше превърнало в киселина и пареше стомаха ми.

Вън силното слънце ме ослепи. Дори и камъните излъчваха светлина. Гредоредът на една къща заигра мъчително в очите ми. Дълго и дълбоко предвкусаното желание да видя Рим сега бе отровено от проникналите в тялото ми токсини на умората.

– Хайде, движи се, за Бога! Дръж се! Влачиш се като парцал – ръгна ме той.

Булевардът се откриваше пред нас, облян в слънце, с две редици дървета покрай тротоарите. Беше безлюден, тук-там групички младежи

се шляеха пред някакво кафене и до нас долитаха пресипналите им, иронични гласове. Къщите се нижеха една след друга, със спуснати решетки на прозорците. Бамбуковият му бастун на няколко пъти весело потропа по ролетките на магазините.

– И аз съм взел да се оплаквам от Рим. Нещастник! Виж каква прелест, целият Рим се побира в шепата ти. Чуваш ли? Независимо дали е столица на Турция, или не. Какъв ден! Напред – каза той въодушевено.

Поиска да застанем пред клетката на лъва.

Вятърът понесе прахоляка от пътеките. Зад храстите прозираха очертанията на по-високи клетки, над тях се издигаше бор, долитаха дрезгави писъци на птици.

Вдъхна силно.

– Какво прави, спи ли?

– От време на време отваря по едно око – отговорих.

– Не вони, а мен най-много ми се иска да усетя дивия мирис на звяр. – Бутна ме по лакътя, подавайки ми бастуна си. – Опитай се да го размърдаш. Ядосай го! Искам да чуя гласа му, за Бога – заповяда той гневно.

Протегнах бастуна и го размахих на няколко сантиметра от железните пръчки. Лъвът разтвори лениво уста, без дори да въздъхне. Горната му устна меко се спусна върху кучешките зъби. Наведе муцуна, намигайки, затвори очи и продължи да мижи.

– Не иска и да знае – казах.

– Ех, майка им стара! Обзалагам се, че тук ги тъпчат с хапчета. И бълхите им ще изтребят с прахчета – ядоса се той и тропна с крак. – Затова се е излегнал като паша.

По пътеката нямаше никой, детски крясък долиташе отдалеч, примесен с крясъците на тюлените. Едно жълто балонче се люшкеше над върховете на дърветата. Протегнах отново ръце, викнах нещо. Отегчен, лъвът бавно отмести поглед.

– В колко часа му е обядът?

– Писано е единадесет и половина.

– Късно. Искам сега да го чуя, веднага – взе да протестира той.

Ритнах дървения парапет, който ни отделяше от решетките, и се опитах да се наведе още повече. Лъвът изтегна задните си лапи с наслада, без да помръдне глава, с поглед, зареян в безкрайността.

– Голям ли е?

– Да, голям е. Мъжкар. Гривата му е черна. От Кения. Казва се Сам.

– Ах, мръсникът му...

В единия ъгъл на парапета имаше две табелки с описания и предупреждения.

– Аз ще те среща, Сам – закани се той през зъби.

Наведе се леко напред, хванат здраво с дясната си ръка за парапета, и му подаде дървената си ръкавица.

Лъвът откъсна поглед от безкрайността и се втренчи в него, като изпръхтя леко. Тогава от дъното на дробовете си слепецът изтръгна дълъг, див вой. Изправи глава и черните му очила пробляснаха демонично.

С един скок животното се хвърли на решетките, изрева с настръхнала грива, от светлия му корем увиснаха стръкове слама, замаха с предните си лапи из въздуха и ноктите му свирепо задраскаха по железните решетки.

– Приятел. Видя ли? – успокои се веднага той, поклащайки доволно глава при затихващите рикания на звяра. – Усещаш ли? Сега се появи и миризмата – рече той и взе да души.

Лъвът се завъртя два-три пъти около себе си, пръхтейки, и се завря в най-отдалечения ъгъл на клетката, с още озъбена уста.

– Да си вървим – каза и ме хвана под ръка. – Вярно, по-лесно се раздразват горилите. По-лесно от всеки друг звяр.

– За теб спагети. После фаршировани полипи. За мен месо. Месото е като сунгер за уискито – реши той.

– Никога не съм ял полипи – забелязах.

– Ето една причина, за да хапнеш. Гладен ли си?

– Да, господине.

Ресторантът се намираще в дъното на площада, опасан от жив плет. Дебелият келнер, плувнал в пот, обикаляше с пестеливи движения празните маси. Горещината се усещаше най-силно в центъра на площада; пред очите ми играеха червени точки.

– А после какво би желал да правиш?

– За мен няма значение – отвърнах.

– Искаш ли да се разходиш сам? Да идеш на кино?

– Не мога да реша.

– Браво, Чичо! Ти си роден досадник. Никога нямаш никаква идея. И въобще гледаш да не вземеш никога решение. Хайде, днес е неделя, опитай се да кажеш нещо остроумно, иначе ще те накажа.

Подскочих, когато разклати чашата и я удари силно в масата.

Видях, че е напрегнат, заслушан, с изпънато лице. Посочи с дясната си ръка, но чак след минута успях да доловя едно далечно почукване.

От другата страна на площада се появи един стар слепец с бял бастун и изпънати напред гърди, но с колеблива крачка. Носеше сламена шапка и гердан от цветни лотарийни билети чак до кръста му. Под мишницата си носеше сгъваемо столче. Сред празното, каменно пространство той напредваше като муха, поставена под обърната чаша.

– Видя ли го? – попита той с леден тон.

– Да.

– Какво „да“? Изясни се. Какво прави?

Описах му. Междувременно старецът бе стигнал до един ъгъл и внимателно опипваше наоколо си. Два-три пъти почука с бастуна си по паважа, но тъй леко, че не се чу шум. Остана неподвижен, после се полуизвърна с лице и очила към слънцето. Жалката му шапка не прикриваше дори челото му.

– Добре ли е облечен? – попита той.

– Сравнително добре.

– А сега какво прави? Движи ли се? Отива ли си? Ох, говори, не се захласвай.

– Сяда. Отвори столчето си. Сега е седнал. Пали си цигара.

– Господи!

Келнерът ни наблюдаваше. Понечи да тръгне към нас, да ни каже нещо, но се отказа.

– Бързай – подхвана той с напрегнат до крайност глас и без да спира ругатните, ми подаде снопче прегънати банкноти. – Иди да купиш ония билети. Побързай. И му кажи да се пръждосва.

– Как да му го кажа? – рекох намусено.

– Взимаш и плащаш. Ясно, нали? И отвори, за Бога, тая твоя уста! Прав ли спиш?

Надигнах се тежко и забелязах изненадан, че келнерът ме чакаше по средата на площада. Прекосих тая пустиня с наведена глава, докато той проклинаше горещините и глухия неделен час.

Двамата подеха разговор, а аз чаках на две крачки от него, с парите в ръка. Старецът имаше бяло като свещ лице и устни – готови да се разкривят в най-неочаквани усмивки. Келнерът му помогна да сгъне столчето, свали гердана с билети и като мушна парите в джоба му, го упъти покрай зида, подхвърляйки му шегички за това неочаквано и незаслужено негово щастие. Слепецът се смееше, още не му се вярваше. След няколко метра спря с лице към слънцето, към площада и зеления плет на

ресторанта срещу него, за да свали с бавен церемониален жест шапката си.

Върнахме се мълчаливо на масата.

– Добре сторихте, господине. Свято дело – рече келнерът. – Оня е двойно по-нещастен, ако позволите да забележа. Като се върне вкъщи без пари, жена му го пердаши.

– Хайде де – смееше се той доволен.

– Звяр е тази жена – добави келнерът, бършейки потта си със салфетката. – Грижи се за него, облича го, но ако не си припечели хляба за деня, очакват го ритници. Живеят тук, всички ги познаваме.

– А той никога ли не реагира? Понася всичко и благодари, така ли?

– Реагира, нещастникът, с бутилката – усмихна се широко келнерът. – Днес той навярно ще изпие седем-осем литра. Да не мислите, че сега си отива вкъщи? Ако пристигне рано, жена му го връща обратно с нови билети. Алчността ще я погуби, защото не са чак толкова бедни. Затова пък той отива да поспи на хладно в църквата. Хитрец! Появява се отново тук след вечеря.

– Долю ли пие? – забавляваше се да разпитва той.

– Като пристигне, вече е готов. Жена му не му отказва вино – продължаваше другият. – С виното го държи за халката. Във всеки случай вашето дело е свято. Като имам предвид какъв е светът днес.

Изглежда ни с дълъг, многозначителен поглед, с явното намерение да разгадае възможната степен на нашето родство.

– Обзалагам се, че рано или късно оная ще я намерят удушена – каза той.

– Жената ли? Сериозно ли го вярвате? – замисли се келнерът.

– Да, лоши хора сме ние, слепците.

Другият добродушно се усмихна.

– Недейте, господине. Достатъчно е да знаем, че такава е била волята божия. Защо лоши? Лоши са невежите. Искате ли накрая едно хубаво кафе? Специално, чисто кафе. Аз ще ви го приготвя.

– Бутни някъде тия билети. Ако щеш и под покривката – измърмори той неохотно, с отпаднал глас. – Каква досада! Колко е отегчително да вършиш добрини. До задушаване.

Следобедът трая безкрайно.

Не пожела да се приберем в хотела и се шляхме безцелно и дълго по безлюдните улици, все покрай стените, които хвърляха скъперническа сенчица. От време на време неочаквано появилата се панорама на

познатия Рим ми доставяше наслада: стълбище, хладна уличка, която бързо се стесняваше, и падащата зеленина от терасите, но трябваше веднага да продължавам; коравата му ръка опираше в моята и ме тикаше по нови улици и булеварди, по огромни кръстопътища, подпалени от слънцето.

После реши да седне в кафене до фонтан, чийто силен водоскок роменеше монотонно. На една маса, недалеч от нашата, младежи оживено ръкомахаха, спорейки за футбол. В околната тишина отекваха имената на играчи и ругатни по нечий адрес, след които следваха паузи на натежало безмълвие. Профилите на мотоциклетите, опрени на тротоарите, искряха. Чадърите край масите хвърляха бледи кръгове сянка. Под пръстите си усещах горещия плот на масата.

Той говори надълго за водата, за ромона ѝ, сякаш се подчиняваше на някакъв стар навик, лишен от порив, защото всяка нова мисъл заличаваше предишната.

Гледах фонтана и плътните му, тебеширени сводове, струите, които падаха тежко, повдигайки зеленикава пяна. От него не вееше хлад, самото и ризата ми се бяха залепили за гърба, обущата ми бяха покрити с прах; странно, но той не се бе оплакал още от горещината.

Наоколо ни магазините с избелели табели по стените стояха затворени. Някой ни шпионираше от процепа на едно перде. Човек на велосипед се приближи много бавно, слезе, завърза с мудни движения една верига между спиците на предното колело и изчезна в някаква врата.

– И така, кажи ми, имаш ли поне един приятел? Или не. Въобще някой, с когото да си кажеш нещо. Защо млъкна, нищо ли няма да кажеш? – възнегодува неочаквано той.

– Но как винаги успявате да отгатнете – учудих се аз. – Точно в този момент си казвах: „Кажеш нещо.“

Кимна вяло.

– Това е моя дарба – подхвана той. – Например с мен приятел ли си? Искрено, иначе да не говорим.

– Да. Мисля, че да. Защо?

– Защо и как... – Потрепна нервно и продължи: – Какво общо имат всичките тези „защо“? Те нищо не значат. И така, приятел ли си ми? Чувстваш ли ме приятел? Или предпочиташ да седиш с ония там, да бърборите за Бониперти, Ривера. По-естествено ще бъде, нали?

– А, не – засмях се плахо.

– Различен ли се чувстваш от ония там?

– Малко. Впрочем не по-добър, само по-различен.

– Именно. Като оставим настрана футбола, добре ли се чувстваш сега тук присъстващия? Да или не?

– Да, наистина.

– Ех – и направи някаква гримаса, – нека ти повярваме. Внимавай, приятелството е сериозно задължение.

Преглътнах обичайното „защо“ и се чух да питам:

– Тоест?

– Тоест рано или късно, а може би и никога, бих могъл да ти поискам една голяма услуга. Голяма, но възможна. За невъзможни неща не говорим – заключи и в гласа му долових лека меланхолия.

– Много добре, господине.

– Много добре, господине – повтори той моите думи и най-после напрежението върху лицето му се разнесе. – Разбира се, че няма да изисквам клетви. Достатъчна ми е думата ти. Правилно, нали?

– Правилно.

– И все пак трябва да кажа, че не си напълно ням. Някоя сричка ти се изплъзва – засмя се той.

Смутих се, но отвърнах:

– А пък имам толкова неща да кажа, но все ми остават в главата, не излизат навън.

– Нещастна младеж – въздъхна, но забелязах, че си остана разсеян. После бързо добави: – А сега да си ходим. Забеляза ли? Слагат само една бучка лед в уискито. Винаги е така в бедняшките заведения. Да се върнем в нашия бар от снощи.

Вече се беше изправил и слабата му фигура, застанала срещу слънцето, хвърляше тънка сянка посред улицата.

– И на теб ти харесваше онзи бар – рече, като мушна ръката си под моята. Вървейки, ми каза: – В края на краищата вече си млад господин, защо да не признаем това? Баща ти как изглежда? А наистина ли нямаш момиче? Разправяй!

Светлинните сегменти на неоновото осветление почнаха да гаснат един след друг, докато най-подир тясната зала остана в тъмно. Келнерът се размърда с електрическо фенерче в ръцете, описа наоколо си бели кръгове за проверка, после угасна и фенерчето.

Сред застоялия въздух се чувстваше остра миризма на дезинфектант. Бях опрял гърба си на една дървена стена, облицована в кадифе, когато усетих лакътя му да ме подтиква.

– Е, а сега?

- Не знам. Все още нищо – отговорих.
- Забавляваш ли се?
- Не чак толкова, господине.
- Не? Че какво още ти е нужно? Лозе на площада ли?

Въгленчетата на двете цигари се вдигнаха и слязоха едновременно. Чух ги да се смеят приглушено до мен – той и момичето с шумяща рокля. Бе седнало на масата ни. Погледът му издаваше опитност; шията, раменете и деколтето бяха бели като сметана. Пиехме шампанско, а от ъглите към нас се насочваха мнителни погледи. Сега пълният мрак около нас прикриваше донякъде смущението ми. Едно изолирано ръкопляскане отекна като плесница в тишината на бара зад нас. Видях два стриптийза и един фокусник, които му описах, шепнейки в ухото му. Фокусникът беше стар, с набръчкано лице и нарисувана усмивка. Бе свършил номера си, крепейки на ръцете, раменете и шапката си поне дванадесет трепкащи гълъба. Момичетата от стриптийза бяха изиграли номера си бързо и с пестеливи движения. Едва по-късно, откъсвайки се от бара и описвайки широк кръг, за да ни проучи, създаването от сметана бе дошло да седне на масата ни, като намигаше и подхвърляше шеги на развален италиански.

Отново долетяха сухи, откъслечни ръкопляскания. В тъмното зърнах как завесата плавно се вдигаше.

Изведнъж избухна като водоскок музиката на някакво пиано и в дъното на тъмната сцена три малки, фосфоресциращи скелета започнаха да танцуват. Луминесциращите контури на поставените върху черепите им цилиндри блестяха, тибии, капачки и раменни кости танцуваха като разглобени под веселия такт на стария фокстрот, който френетично ускоряваше. Те се гонеха по сцената, едва докосвайки се, кръстосваха крачки и само черепите им оставаха неподвижни. Изведнъж пианото им изневери, преминавайки на танго, и скелетите се объркаха страшно – настъпи хаос, взеха да се блъскат отчаяно един друг, костите им се заплетоха, та за малко цилиндрите им не се изтърколиха, и накрая едно последно комично сбиване ги разтърва. Те пак влязоха в крак с новия плавен ритъм, кършейки ханш и поклащайки цилиндрите си в такт. После музиката рязко спря, светналата сцена заличи вълшебството, а едно момче с черен гашеризон и лице на индианец се поклони усмихнато зад марионетките, струпани без кости на пода, и бързо изчезна сред откъслечните ръкопляскания на публиката.

– На италиански знае само мръсните думи. Както обикновено – смееше се той, накланяйки се назад. – Но хубава, нали? Северна порода.

Опитай тук, опитай, не хапе. Смелост. Такава стока не ще намериш в заложната къща.

Отмерваше с ръка гърдите ѝ, въздишайки с подправен глас, а очите на момичето бързо спряха върху мен, преди да се усмихне и отстрани ръката му.

– Ако аз има много глад? Филе? Да, филе. Please! – каза тя, отмествайки се.

Смееше се, без да показва зъбите си, а детският ѝ глас бе твърде изкуствен.

Келнерът пристигна с филето и нова бутилка шампанско, а през това време на сцената една негърка с лъснало тяло се огъваше между запалени факли. Черни пушеци струяха от пламтящите върхове на факлите.

Бяхме оставили вече куфарите си в гардероба на гарата. За Неапол трябваше да заминем рано сутринта.

– Тая тук може да излезе едва след четири – каза той.

– Тогава какво да правим, ако искаме да заминем?

– Ще ни придружи на гарата. Точно така.

Най-после да има някой, който да ни каже „сбогом“ и „добър път“ – дойде отговорът му.

Щом светлината намаляваше, момичето се долепяше до него, шепнейки му в ухото. Но може би това не бяха думи, а само леки дихания, които го караха да тръпне, потънал в този парфюмиран облак.

– Тук ни ограбват като същински глупци – бях му казал още в началото.

– И какво от това? Нищо лошо няма, повярвай ми. Или случайно те е срам?

– Какво общо има тук срамът? Намирам, че е глупаво, и край. – Бях се ядосал. На една крачка от нас един келнер невъзмутимо ни гледаше.

– От какво още впрочем би трябвало да се откажа според теб? – Бе ми отговорил благо. – А за парите си прав. Още няколко мига живот, и ще свърша в приюта. Но нека за това да мислим друг път, съгласен ли си?

Хванах го под ръка, за да му спестя любезностите на келнера. Потопен в сумрака и звуците на развихрилата се музика, почувствах, че лакътят му отново ме ръгаше в хълбока.

– Хей, Чичо, знаеш ли каква идея има тази? Иска една чантичка. Казва, че струвала само хиляда швейцарски франка. Каква голяма икономия. Внимавай, парите са у теб, вече съм я предупредил. Изглежда, че продават чантичката точно в един магазин до нейната квартира. Разбира

се, ще изпуснеш влака; или смяташ да не го изпуснеш? Имаш ли нещо наум?

Момичето ме гледаше, готово да разтегне устните си в последователни усмивки, които да ми предложат достъпната ѝ красота. Келнерът бе донесъл една чинийка с четири половинки кайсии, полети със сироп. Тя повдигна една с вилчката си и с грациозно движение я постави на езика си, който бавно превъртя, притваряйки очи, но веднага след това ги вторачи в мен, за да сломи последната ми съпротива. Шампанското шумеше досадно между носа и мозъка ми, усещах клепачите си натежали. Момичето вече бе решило да излапа всичките кайсии с морни гримаси.

По-късно я видях да свива към бара. Спектакълът бе свършил, две-три двойки танцуваха, влачейки се отпуснато по сцената, превърната на дансинг. Някаква прикрита светлина се въртеше, рисувайки и заличавайки розови и сини сенки по стените. Видях на масата да пристигат две кафета. Изпих моето с мъка. Въздухът бе станал отровен. Посред разместените столове и маси на бара ми се стори, че открих фигурата на фокусника. Видя ми се още по-стар, с прашни бръчки, възседнал едно трикрако столче; играеше сам на зарове, с дълъг сандвич в лявата ръка. И негърката с факлите се мярна за миг в мрака, за да пийне нещо, огледа самотата си наоколо и изчезна от очите ми.

За да устоя на умората и съня, се заслушах в гласа му, който разказваше някаква история. Изглеждаше сплескан между масите и стената, отпуснал лявата си ръка, а дясната – стиснала здраво цигарата. От блуждаещите светлини и сенки лицето му бе загубило всякакъв релеф.

– ... в тази пещера, Боже Господи! Винаги всичко в тази пещера. Кой знае как се справят. Да работят, да живеят. Слепци, работят и се размножават. Разбираш ли? Насекоми, казвам ти. От един час ти говоря, Чичо. Какво правиш, спиш ли, или повръщаш? Насекоми. Откъде знам това ли? Един път телефонирах на осведомителната служба „Стипел“. Заклевам се. Иначе как да го измисля? Да не би да съм искал да се науча да чета с пръсти? Никакво преустройство, си казах веднага. Няма какво повече да се преустройва в мен, няма какво да науча, драги лекари и дълбокоуважавани професори глупци. И така, да се върнем на симпатичния, любезен глас на онова момиче на телефона. Как се смееше! Изглеждаше постоянно доволно. И какво търпение влагаше. Сигурно трябва да е било много грозно, за да има всичкото това търпение. Ти как мислиш? Прочете ми половин енциклопедия по телефона, обяснявайки ми за слепите насекоми, които работят, и така нататък. В тъмнина.

Например поповото прасе. Хищно животинче, което яде червеи и копае подземни галерии. Живее нощем. То и госпожата му нанасят тежки вреди на земеделските култури, ако правилно се изразявам. А после нека кажем и за работниците термити. Те обаче не са така симпатични, понеже са безполови. Не само слепи, но и безполови според великата справедливост на нашата майка-природа. Работят, строят, метат, събират храна. Отглеждат дори ядовити гъби, заклевам се. Ако не ми вярваш, можеш да провериш. А през това време тяхната добра царица гледа, дебелее, яде гъби и снася четиридесет хиляди яйца на ден. В „Стипел“ вече я няма онази девойка. Търсих я след това. Дали не се е тръшнала болна от тая нейна любезност? А може и да ѝ е омръзнало. Може да е поискала да си смени работата, за да не ме чува повече. Добре разбирам. Ти как мислиш?

Не знам как успях да се довлека до телефона. Фокусникът ни гледаше, продължавайки да хвърля заровете върху зеленото сукно. „Къде ли са сега гълъбите му?“ – помислих с мътния си мозък.

Един намусен барман набра номера и ми подаде слушалката с безразличие.

– Как нощ? Каква нощ? Вече е сутрин. Не смяташ ли, че е време да отидеш на църква? Да изповядаш греховете си – викаше той с прегракнал злорад глас на братовчедката леля. И отдръпваше слушалката от ухото си, за да мога да чуя въздишките, възклицанията и жалбите на отсрещния уплашен глас. – Разбира се, че съм добре – продължаваше той, – дори много добре. На погребението ми не ще присъстваш, нито ти, нито братовчеда свещеник. Днес го видях. Еша му няма и на него. Повикай ми Барона, знам, че спи в леглото ми. Искам Барона, веднага! О, Бароне, ти ли си? Как си? Хайде, обади се, само една въздишчица. Разбрах, че си ме познал, хайде, красавецо, знам, че ме позна, дебелако. Или искаш да ти острижа мустаците, а? Не те ли е срам от леля? Хайде... Какво, не искаш? Пукни и ти!

Окачи слушалката, ръката му трепереше. Барманът ни сипа две чашки с някакъв тъмен ликьор.

– От управата – каза той строго.

Не се опитах дори да възразя. Той пи, веднага след това пипнешком намери и моята чашка.

– Трева – определи той, кашляйки.

– Екстракт. Тонизира и помага на храносмилането – не се предаде барманът.

Фокусникът бе обърнал рамене, сега виждах превития му гръб,

избелелите шарки на самото му.

– Ами ако събудим братовчеда свещеник? Това е идея! Може би има нужда от нас. А може да е решил да дойде с нас в Неапол. Един поп в свитата ни може да е полезен.

– За Бога, господине – отвърнах, но веднага почувствах, че не бих могъл да аргументирам възражението си.

– Добро е попчето – подхвърли той, – забавен е. А ти, Чичо, си никой. Нищо не си. Защо не можеш да ми правиш компания?

Гумената муцуна на бармана за миг се разпусна в едва съчувстваща усмивка.

– Не си приятел – продължи той, – не говориш, не пееш, не мърдаш опашка. Къде са те правили? Мусиш се като госпожица. Да не се обидиш?

– Не, господине.

Държах ръцете си върху тезгяха на бара, за да запазя донякъде равновесие. Под дланите си чувствах дървото влажно. Барманът ни бе сипал за трети път от екстракта. Реших да откажа с кимане на глава, за да си дам поне отчасти важност. Другият също кимна и отмести чашката.

Когато излязохме, натрапчива, ярка зелена светлина бе легнала над къщите. Видях три таксита; в първите две спеше по един човек, отпуснат между волана и седалката, а в третото един четеше вестник.

– Отвратителна! Нищо не би й струвало да ни изпрати – чувах го още да мърмори. – Но явно не е дъщеря на адмирал. Тия никаквици все се изкарват дъщери на адмирали. Никога не успях да открия защо. Една дума не обели да я задържиш, Чичо. Повече не я ли видя?

– Не.

Тя се разхождаше на двадесет метра от нас, нежната ѝ плът, невидяла слънце, бе полуразголена. Качи се в една кола, мина покрай нас, с вдигнат лакът, за да скрие очите и челото си.

– Какъв непоправим провинциалист съм – каза той закашлян. – Още малко, и ще започна да си говоря сам. Лудница! Какви ти пътувания! Нищо не става от мен. Чичо, защо не ме хвърлиш под трамвая?

Едва се крепеше, рамото му опираше върху моето, колената му се подгъваха. От време на време се свиваше, за да възпре тръпките си.

– Неапол и смърт – започна да повтаря безспирно в таксито, докато то ни откарваше по пусти улици и площади към гарата.

Бях обърнал напълно сметката на изминалите дни и тия, които ни оставаха. Газът на шампанското изригваше от стомаха ми и гъргореше

нагоре в гърлото ми. Отказах се от кабалистичните изчисления за времето, за да спра дъха си и потисна хълцането.

Около нас се завъртя голям водоскок със стоманени води и той подаде главата си навън, за да се потопи в този въздух и свеж шум. После каза:

– Барона също. И той отгоре на всичко! Какво му струваше да каже едно „ау“! Винаги ми го е казал по телефона. Ядосва се, обижда се, но накрая все нещо казва. А този път нищо. По-проклет от всякога. Мен ли смяташ за виновен, Чичо? Наистина ли съм толкова опак? А като си помислиш, че себе си аз виждам като малко канарче, което са ослепили, за да пее по-хубаво.

Засмя се остро, но смехът му премина в задавено хъркане. Сви се, притискайки стомаха си.

– Какво беше тая последна чаша? Боклук! И ти ли си усещаш червата като изгнили?

В очите ми бе полазила сянка, душеше гърлото ми и се борех с нея, да не ме различи. За да не заспя, вторачих очи в дръжката на вратата и не ги откъсвах от нея.

Шофьорът спря рязко, изсипвайки ни пред гарата, без да ни каже едно „сбогом“.

– Жалко, че трябва да си идем оттук. Жалко, че не оставаме. Но ще напуснем като Нерон – крещеше той, олюлявайки се, с вдигнат бастун.

Само търпението на един носач ни позволи да се измъкнем от тълпата на гаровия салон. Тракащите чинийки и чаши в умивалника на бара, глухото боботене на гласовете във високоговорителите пробиваха черепа ми.

– В Истанбул. В Калкута би трябвало да идем, а не в Неапол. Само три часа сън. Какъв невероятен идиот започвам да ставам. Бог да ме порази – протестираше във влака, с посинели устни, вече в плен на сънотворното хапче.

Заврял в един ъгъл, помъчих се да се скрия, колкото се може повече, с края на перденцето. Светлината вече бе доста силна, чувствах я да намира и дълбае зад клепачите ми като нажежено острие. Викове, крясъци и шумове жестоко ме шибяха по главата.

– Ние сме остатъци от себе си, това сме ние. Неапол и смърт – изрече бавно. По средата на челото му изпъкваше една тъмна и дебела вена. – Никой ли няма тук?

– Никой, господине.

Влакът потегли.

VIII

Виждах ги в дъното на терасата, на фона на мраморната вечерна светлина. Говореха с неохота, на големи интервали, без ни една усмивка. Той стоеше изправен, като острие на нож, а другият, макар висок и едър, бе с присвити рамене и с мъка се задържаше прав. Противопоставени на ярките цветове на чадъра зад тях, фигурите им бяха в дисонанс.

– Сбогом! За мен е вече късно. Имаш ли нужда от нещо? Вече знаеш всичко, видя всичко. Твой ред е. До утре – каза войникът от вратата. Имаше тясно лице, като на белка, по което неочаквано пробягваше хитро изражение, а ръцете му бяха гладки. Първо каза, че е студент, после, че е архивар, но с тон на човек, който се страхува да не се оплете.

Останах сам в тази твърде голяма стая, отрупана с портрети. Последните бледи лъчи се събираха върху лицето на една жена, заключено в овала на стара рамка; бледото цвете, забодено между врата и рамото, изглеждаше огромно. Групови снимки, обрамчени със сребро, бяха наредени на масата, по масичките и поставките, върху рояла.

Следобеда войникът ме бе развел из къщата – лабиринт от коридори, тъмни стаички и стаи, които преминаваха една в друга. Почти от всеки прозорец можеха да се видят части от града, който се спускаше стремглаво надолу към морето като хаотичен театрален декор.

Щях да спя в стаята на прислужницата, заминала в отпуск същата сутрин. Чекмеджетата и долапите бяха заключени или изпразнени, а по голите стени бяха плъзнали влажни петна. Под завивката на леглото не открих чаршафи.

– И таз хубава! Четирима мъже в къщата или поне вие тримата, ако мен не ме броят или не искат, а той какво измисля? Да отпрати единствения полезен човек, единствената жена, която дори не му е искала това. Вярна е поговорката: белязаните от Господа са опаки хора. И ти да внимаваш! Аз за себе си реших – ще ям в казармата. Да застилам легла, да мета и да бърша прах не са работи за мен. Не съм ординарец, нито ти. Който иска да се пъха между шамарите – негова работа – беше споделил с мен войникът.

– Как се казва твоят?

– Винченцо В. Но казвай му само лейтенант. Стига му и това. Има капитанска пенсия, но той държи да се обръщат към него още на лейтенант. Такъв си е, от ония, белязаните, както ти обясних преди малко. Но

е сърдечен човек, макар да хленчи. Повярвай ми, от шест месеца съм тук. Благодаря на Бога, тоя поне има две ръце. Как се бръсне твоят? Ти ли го бръснеш?

Виждах ги на терасата, неподвижни, един до друг, със запалени цигари. Бяха си опипали взаимно корема и гърдите с кратки и гнусливи движения, без никаква усмивка. Вече дори не говореха.

Бях успял да си почина няколко часа. Сега умората и всичките нейни отровни последици бяха изчезнали, но въпреки това се чувствах в плен на някакво неопределено, враждебно настроение, сякаш обвит в паяжина или по-скоро в сапунен мехур, който премрежваше погледа ми, и всичко наоколо ми изглеждаше смалено, студено и далечно.

Излязох на терасата, като се постарах да остана в най-отдалечения от двамата ъгъл.

Целият град бе в светлини – гъста джунгла от светлини и многоцветни петна, които се гонеха и преливаха като гирлянди надолу и нагоре от линията на залива, под нашареното с виолетови ивици небе. Там, където виолетовият цвят помътняваше, един облак раждаше главата, после рамото и накрая ръката на един гигант, който бавно приближаваше. Последните къдри от косата му събираха все още лъчите на слънцето, превалило хоризонта. Дълбок рев на полегнал звяр, жадуващ за сън, изригваше от тази джунгла и отекваше със свистене из заливите, пещерите, урвите и долините, потопени в неподвижната лятна мараня.

Почувствах затвора си по-тесен и потискащ и веднага след това – желанието да скоча сред тия светлини, в това дихание, за да изчезна там.

Накрая те тръгнаха, с долепени рамене, прекосявайки мълчаливо терасата, единият с бял бастун, другият – с бамбуков, почукващи отмерено.

Лейтенантът имаше дълбок, плътен глас, с внезапни, колебливи спадания. Края на думите натъгтваше така, че просто отсичаше последната сричка.

Изминаха три-четири пъти напред и назад това малко разстояние. Плешивото теме на домакина блестеше на слънцето като черупка на яйце. Не изглеждаше да са приятели, не бяха си разменили досега ни един жест на сърдечност и близост.

Чух гласа на лейтенанта:

– Имам смелост и все пак много ме е страх.

Смехът на другия го шибна като бич.

Върнах се предпазливо в салона, защото предпочитах да не чувам

тези техни разговори.

През стъклата на тъмната стая отново видях морето, затворено и черно като туш около два големи кораба с осветени, триъгълни мачти.

Накрая реших да се раздвижа, за да видя поне къде е електрическият ключ.

След вечеря пристигнаха момичетата. Двете бяха дъщери на собственицата на близкия ресторант, в който се бяхме хранили, и две техни приятелки. Бяха съвсем млади; онази с очилата непрекъснато се смееше, не оставаше за миг спокойна. Разшетаха се из къщата, сякаш я познаваха наизуст, намериха чашите, бутилките и леда, измъкнаха пухени възглавници от един шкаф. Тичаха между кухнята и салона, викайки високо.

– Инес, Кандида, Микелина, Сара, ще ме подлудите – оплакваше се лейтенантът от своето дълбоко кресло. – Къде тичате, защо не стоите мирни? Веднага елате тук, всички! Сядайте!

Защитен от своето уиски, той млъчеше, забравил всичко наоколо си.

– А ти кажи нещо! Толкова дълго те очаквах, бедничките – подкани го лейтенантът.

– Жени. Вече са жени. Не са това момиченцата отпреди четири години. Едва ги понасям – измърмори той.

– Фаусто – въздъхна дълбоко другият, – ние може да спрем, но не светът.

Инес, момичето с очилата, се появи с вентилатор в ръце, чийто дълъг шнур се влачеше.

– Не искате ли малко въздух? Ще се задушим. Хайде, не започвайте веднага да се наливате като бъчви. Иначе ще си отидем. Искате ли още едно кафе? Духа ли ви много? – След това снижи гласа си, приближи към двете кресла и смеейки се, каза бързо: – Забеляза ли, Фаусто? Сара е все още влюбена в теб. Нещастно, загубено момиче! Такава си беше, когато ходеше с плитки, спомняш ли си я? Днес дори си купи нов парфюм. Френски. Кажи й нещо, Фаусто, разсмей ни!

– Инес, каква словоохотлива клюкарка си! Добра приятелка! Млъкни поне един път! И повикай другите. Какво правят оттатък? – глезено й се скара лейтенантът.

– Срамуват се – засмя се отново Инес, преди да побегне, изоставяйки вентилатора на пода.

– Дали са още девствени? – попита той бездушно.

– Луд ли си, капитане? – възмути се другият шепнешком,

разтревожен да не са ги чули. – Какви са тия приказки? Четири прекрасни, възпитани момичета. На Кандида съм даже кръстник...

Махна с ръка и не пожела да продължи.

– Просто любопитство. Човек понякога си говори, без да мисли – рече той, прозявайки се. – Какво искаш, жени са, от голи приказки не се разбира дали са девствени, или не. Би трябвало човек да ги опипа.

– Фаусто – скара му се пак приятелят, – не си ли спомняш преди четири години, когато идвах с нас в кафенето, из градините и ние им плащаме фунийка сладолед?

– Глупости! – отсече той.

Момичетата се зададоха вкупом, вторачени в мен, сякаш да преценят степента на възможното ми, но неустановено съучастничество. Седнаха в редица на дивана срещу двамата, побутвайки се с лакът и кривейки лицата си в гримаси и усмивки, които сподавяха с ръце, поставени на устата.

– Сега стойте мирни – приканваше ги лейтенантът.

Нямаше много белези по лицето, само един криволичещ червен разрез зад дясното ухо. Черните очила правеха главата и месестия му нос да изглеждат още по-едри. Брадичката му се изостряше при всяка дума или се изместваше назад, за да образува гуша.

– Имате ли някакви идеи, момичета? Само да не закъсняваме – казваше им кратко лейтенантът.

– Една игра, да, една игра – писна веднага Инес.

Бе свалила очилата си; сега всичките момичета, потънали в меките и топли възглавници, не се смущаваха ни най-малко от погледите на мустакатите мъже по стените и от тия на жените и матроните в рамки, с изпъкнали пазви, с очертани устни и изпънати къдри по слепоочията.

Видях Сара да докосва с пръсти ръката му, стиснала чашата.

– Главата ли те боли? Имаш ли нужда от нещо? Лед ли ти трябва? – попита тя с разтворени, големи очи на бледото си кръгло лице.

Приятелките ѝ на дивана я подиграваха мълчаливо, повтаряйки с устни и притворени очи онова, което бе казала.

– Не, не – отвърна той, отдръпвайки се рязко, с механична усмивка на досада в ъгъла на устните.

– Една игра, една игра – викаха вече другите момичета, загледани със завист и подозрителност в другарката си.

– Без да крещите, за Бога! Предупреждавам ви, главата ми. Една игра, каквато игра искате, но тихо. Иначе ви казваме „лека нощ“, и край. Тази вечер по радиото ще слушаме комедия. Бъдете добри или се

прибирам в стаята си – умоляваше лейтенантът, движейки меките си ръце из въздуха.

– Каква игра искаш, Фаусто? Реши ти – каза тихо Сара, навеждайки глава.

Той се засмя и раменете му потрепнаха.

– Разбира се, че само една. На „сляпа баба“.

Бяхме излезли на терасата да хапнем сладолед. Нощният въздух беше горещ и влажен.

Сладоледът от фъстък, крем-ванилия и лешник се беше разтопил в хладилника и ние пиехме от чашите тази гъста каша, полята с уиски.

– Спомняш ли си колко много мечтаеше? Мечтаеш ли още? – прозвуча решително въпросът на Сара. – Някога ми разказваше, че под леглото ти влязло някакво животно. Притичало и се шмугнало – малко, с керемиден цвят. Сторило ти се нещо като заек. А може да е било трипојсен броненосец.

– Броненосец ли? Какъв дявол е това? – попита той с равен глас. – Не си спомням нищо.

– Но Сара си спомня – каза с кокетна ирония Микелина, спирайки за миг с таблата и празните чаши. Беше дребничка, с едри колена, винаги готова да се захили. – Сара е като лошата съвест: спомня си всичко, не почива никога.

– Не ставайте проклетни – въздъхна отдалеч лейтенантът.

Беше се отпуснал в малко, плетено кресло, отказал се от всякакво намерение да ръководи вечерта.

– Чичо – повдигна се лявата ръка в ръкавица.

– Тук съм!

– Добре, стой си там – рече той уморено.

Сара ме погледна, като че ли ме виждаше за първи път, с едва загатната тъжна усмивка и ръце, прибрани под брадичката. Ноктите ѝ бяха добре изрязани, но пръстите ѝ бяха възлести и тя постоянно се мъчеше да ги прикрие.

– Защо не си свалиш самото? На тази горещина... – каза му тя тихичко – не искаш ли да ти е по-удобно?

– Колко си смешна! – отвърна ѝ той.

– Следващата година ще постъпя в университета – опита се да каже тя.

– А сестра ти?

– О, Кандида се чувства много добре с майка ми, на касата на

ресторанта. Повече не иска. Скоро ще се омъжи, бедната.

– Защо бедната? – засмя се той.

– Защото си е такава, Бог да я пази – отговори Сара, вече раздражена от насоката, която следваше разговорът. – Ще се омъжи за някой главен готвач, пък ако щеш и за някой велик паша, все едно. С това за нея всичко свършва.

– Ти обаче не, нали?

– Аз не, разбира се, че не – подскочи тя, с ръце, свити на юмрук. – Фаусто, дори не ме попита какво ще следвам в университета.

– Обзалагам се, че въпреки това ще ми го кажеш.

– Долен грубиянин – засмя се тя задъхана. – Но ще ти кажа – медицина. Доволен ли си?

– Трябва ли да съм? Щом трябва – доволен съм.

– Бива си ме мене. Наистина. Всички го казват. Не приличам на другите. А защо съм избрала медицина, би трябвало да знаеш именно ги – кършеше пръсти тя и големите й, блеснали очи не слизаха от него.

Момичетата се бяха събрали около вентилатора в салона и се редуваха да си веят на тила, докато тихичко си говореха.

– Чашата ми е празна, Сара – отдалечи я той от себе си, след което шракна с пръсти и ми каза: – Чичо, десет минути по часовника. След това ще ме завлечеш да спя. Дори да настъпи краят на света.

– Не бих ли могъл да седна отгатък? Поне за един момент, нали ме разбирате, господине?

– Тежко ти, ако мръднеш!

Сара се върна с три чаши. Пи и тя, предпазливо, без да може да скрие гримасата си на неудоволствие.

– Ти си най-елегантният човек, когото познавам. Истински милорд – запали се тя. – Кълна ти се, Фаусто, не съществува по-елегантен и очарователен мъж от теб.

– Виж ти – предаде се той с обезоръжена усмивка.

Вдигна чашата си.

– Да, да, наздравица – оживи се Сара. Момичетата около вентилатора ги дебнеха внимателно, без да смеят да помръднат.

– За какво да пием? – попита Сара тръпнеща.

– Реши ти. Уверявам те, по-добре е.

– За нищото. За *rien ne va plus*! За този долен живот, който само ние знаем – чу се пияният глас на лейтенанта от дъното.

– Аз пък пия за теб, за теб и за моите надежди. Съгласен ли си? – запали се Сара, докосвайки леко коляното му с върха на пръстите си.

– Амин! – заключи той, изпразвайки чашата си.

– Време е да си тръгваме, господине – казах предпазливо.

– Фаусто, сега трябва да ти го кажа. Чуй ме сега – подхвана девойката, леко треперейки. Гласът ѝ заседна в гърлото.

– Млъкни, разбираш ли? Млъкни, за Бога! – рязко извърна той глава.

Блесналите ѝ очи за миг се затвориха, за да се появят по-смирени и уморени.

– Каж ми поне защо дойде – рече шепнешком. – Вече никой не вярваше. Дори Винченцо. Знаех, че ти се обажда по телефона, че си говориш, но за да дойдеш...

– Бедният лейтенант? – засмя се той. – Някога се шегуваше, сега и това не умее да прави. Само пуфти с носа си.

– Защо дойде? Само така ли? За нищо?

– Бъди мирна, Сара! Сестра ти, приятелките ти ще те одумват, ще ти се подиграват.

– Кой ще ме одумва? Кой? Кой ще ме подиграва? Ако знаеш колко ги е страх от мен! И по-добре е така – каза тя, почервенявайки от яд. – Хайде, моля те, поне това ми кажи: защо дойде?

– Не случайно, след като си така любопитна. Не, не случайно. Но засега стига. Никакъв въпрос повече, малка госпожице – прекъсна разговора той, като се надигна и потърси ръката ми.

На телефона Кандида успокояваше гальовно майка си. Веднага щели да се приберат, нямало още полунощ. А сладоледът бил цяла трагедия.

Церемонията по сбогуването прозвуча отново весело.

Късно през нощта чух от леглото си задавени въздишки, които стигнаха до плач и продължиха дълго, преди да затихнат. После долових стъпки, които се отдалечаваха от банята по коридора. Без всякакво съмнение това беше лейтенантът.

IX

– Отпуската ми свършва, господине. Трябва да замина утре. Най-късно утре вечер.

– Всичкото време е наше – махна той отегчено с ръка, – няма проблеми. Пък и да закъснееш, хвърли вината на мен. Нали?

Намирахме се във вече празния салон на ресторанта; другите маси бяха разтребени. Навън жестокото слънце заливаше улицата с пламъци.

Беше изпаднал в особено мрачно настроение, гневните му избухвания не бяха често и затихнаха, изчезнала бе заядливата веселост, която познавах у него. Бузите му тъмнееха от небръснатата брада.

Напразно момичетата на масата бяха го обкръжили с внимание: гледаха чашата му да е постоянно пълна, все на него даваха падналите на дъното на супиерата едри миди, а за да не го грее слънцето, бяха поставили встрани параван. Напускайки мястото си на касата, майката на Сара и Кандида се бе обърнала към него, за да узнае мнението му за менюто, изоставяйки за миг опечаления си израз на вдовица.

Той бе благодарил веднага с пресилена усмивка. Седнала до него, Сара се бе смълчала, обзета кой знае от какви мисли.

– Искам да попитам само едно, господине. Оставате ли в Неапол, или се връщате с мен в Торино?

– Ох, Чичо, все с твоите въпроси! Не можеш ли да останеш известно време спокоен – възпротиви се той с отпаднал глас.

Идеята за празненството успя отчасти да го оживи.

Идеята бе дошла на лейтенанта и сега всички се мъчеха да си представят това празненство, да го организират съвършено. Та не беше ли именно това събитието, от което имахме нужда? От шунката до десерта, от рибата в желатин и разните видове раци до шампанското?

– Шампанското – наливно. В кана. Така повече шуми – уточни лейтенантът.

– Винченцо, ти си вечният простак – отсъди оня. – Къде си видял шампанско в кана? Невежа!

– Признавам: смъртен грях. Повече няма да говоря – опитваше се да се защити другият, смутен.

Момичетата се засмяха.

– Сара – попитаха я, – езика ли си глътна?

– Сара не говори. Не виждате ли, че празненството не я интересува?

Замислила се е, и то как!

– Бедната Сара, много се е натъжила.

Тя издържаше на смеховете и подигравките на приятелките си, с наведени очи и ръце, скрити под покривката на масата.

После рече:

– По-добре сега всеки да мисли за своята работа. Нека тук се разделим. Иначе няма да ни остане желание да се видим отново тази вечер на празненството.

– Не си ли добре, кукло? – попита я той. Думите му отекнаха в момент на общо мълчание.

– Отлично, защо? Не се тревожи – изчерви се изненаданото момиче.

Една жълтеникава пеперуда се бе появила и летеше на зигзаг покрай масата, потрепвайки с крилца, докато ръцете на Инес, Микелина и Кандида замахваха напразно, за да я сграбчат.

– Глупачки! – измърмори Сара, но веднага след това вдигна рамене в знак на безразличие.

– Пеперуда – обясних в ухото му. Погледът на Сара бързо ме стрелна. Пеперудата бе избягала от пръстите на Инес, но кацна точно пред него, с високо прибрани крилца, и Сара протегна направо ръка и леко я стисна между палеца и показалеца си.

– Видяхте ли? – засмя се тя.

– Постави я тук, отдолу – викна Кандида.

Захлупиха пеперудата с малка стъклена чаша. Тя запърха с крила, въртейки се около себе си и изучавайки пространството с трепкащите си пипала.

– Бедничката!

– Какъв хубав жълт цвят! Виж тези черни точки, изглеждат като от кадифе.

– Вярно ли е, че живеят само няколко дни?

Облегнати на лакти, момичетата гледаха лениво; сега пеперудата се бе спряла, само крилата ѝ леко потрепваха.

– Но какво правите, деца мои? Не сте в забавачницата! Това ли са ви заниманията? Виж ги ти! – проплака от дъното гласът на собственицата.

– Оставете ги да се забавляват, госпожо – обади се лейтенантът.

– На мен би ми харесала черна – каза Сара.

– Черна ли? С мъртвешка глава върху крилето? Колко весело! – възкликна Инес.

– В какво погребално настроение си днес.
– Сара, да не са те урочасали?
– Какво ви засяга вас, ако на мен ми харесват черни пеперуди – отвърна им тя.

Дясната му ръка бавно се протегна, опипвайки масата, докато стигна до чашата.

– Черна, казваш. Убедена ли си? – попита я той тихо, опитвайки се да се усмихне.

– Да, защо?

Лявата му ръка с ръкавица изведнъж се стовари върху чашата, разбивайки я сред писъците на уплаха.

– Ето. Сега е черна – каза той, без да отдръпне ръката си от стъклениците остатъци.

– Какво става там, какво падна? – вълнуваше се лейтенантът. – Няма ли да се уговоряме за празненството?

– Имам две поръчки за теб, Чичо. Да занесеш белия ми костюм за чистене и гладене, но веднага. И шампанското. Нямам доверие на другите. На тях могат да пробутат и сода бикарбонат – рече той.

– Добре, господине.

– Десет бутилки. Ще стигнат. Марка „Круг“.

– „Круг“. Добре, господине.

– Няма защо да бързаш. Днес няма да излизаме.

– Тази Сара... – опитах се да започна.

– Какво? – попита той подозрително.

– Нищо. Всичко очаквах да срещна в Неапол, но не и тези момичета. Пък и Сара. Откъде да знам.

– Какво е трябвало да знаеш? – запитва той рязко. Но веднага след това продължи уморено: – Мисли за себе си, Чичо. Излишно е да гадаеш за другите. Мисли за себе си. Дръж се като турист.

Видях ги от прозореца на неговата стая, докато сгъвах костюма му; седяха в плетените кресла на терасата – той, неустрашим на горещината, с увиснала цигара, а лейтенантът, отпуснат, сякаш спеше. Чадърът с бледосивата си оскъдна сянка едва ги пазеше от жаркото слънце. Отвъд парапета градът глухо бучеше чак до синята ивица на морето.

– Трябва ли пак да говорим? За това ли мислиш?

– Не, капитане, защо? Не ми ли вярваш? – отвърна вяло лейтенантът и ръцете му веднага заиграха. – Не се ли разбрахме, че да разискваме отново е по-лошо?

– Разбира се, че е по-лошо.

– Тогава стига, вече всичко е ясно. Каквото имаше да си казваме, казахме си го. Край – отсече другият.

– Преди десет дни, когато ти телефонирах, пък и преди, ми се струваше по-уверен.

Престанах да огъвам костюма, за да не чуят шумоленето на хартията. Неговият глас още не беше се освободил от тъжните нотки, които бях доловил в първите часове.

– Убеден съм като тебе. Повече от тебе, ако позволиш да забележа. Не се съмнявай, Фаусто. А сега да прекратим, пък и тази горещина... – каза лейтенантът.

– Чух те тази нощ.

– Не трябваше, не трябваше – кресна другият, но ядът му не трая повече от секунда и гласът му отново затрепера. – Това са си мои работи. Някой плаче, друг се смее – какво значение има? Сега ли точно си решил да ме поучаваш?

– Правилно. От друга страна – пет пари не давам.

– Има ли нещо, за което ти даваш пет пари? – оплака се лейтенантът.

– Тъй както съм дошъл, тъй мога и да се върна. Още утре, дори и тази нощ. На всекиго каквото му е писано – каза той рязко.

– Ох, стига! Вече всичко е решено. Не се съмнявай. Ако и сега се съмняваш, ще ме обидиш. Наистина – опъна се другият с малкото глас, който му беше останал. – И отбележи, че този път ти започна пръв този разговор! Признай!

– Прав си. Признавам – засмя се кисело той.

– А празникът? Не сбъркахме ли? Тези момичета, нещастните, Бог да ги пази, и тази Сара, която не може да си намери мира. А е умна.

– Какво празникът? Празникът си е празник. Да се опитаме да му се порадваме.

– Та казвах, какви добри момичета. Да си губят времето и търпението със субекти като нас. Помниш ли бащата на Сара и Кандида? Какво ли не би направил за теб. Как те тачеше. А повече от три пъти не те е виждал. Не би ли могъл да кажеш на Сара, че...

– Не ми я споменавай дори, за Бога, идиот такъв! – избухна той като ужилен.

Надзърнах през вратата на ресторанта, за да разбера има ли наблизително химическо чистене. В сенчестия салон видях Сара с гръб към

мен, наведена над книгите.

– Не че уча отсега, не съм чак такава зубрачка – рече тя, изчервявайки се. – Само един поглед върху новите книги. Медицина! Какъв ужас!

– Не се тревожи! Университетът е най-лесното нещо. Ще видиш – отговорих ѝ, след това я попитах за костюма.

– Но как така, другият войник не дойде ли? Оня, Мичике, архиварят? Ама че мързелан! Много умее да клинчи. Дай ми костюма, ще пратя някое момче от кухнята. Седни!

Върна се смутена, със скръстени ръце и длани, скрити под мишниците.

– Другите приготвяват за тази вечер. Аз в кухнята съм нула. Истинско нещастие! Не мога да се науча, към някои женски работи просто нямам влечение. Отчайваща съм. А ето те, да ги видиш само как работят в кухнята и се забавляват, пък са цяла година по-малки от мен – каза тя, седна и затвори дебелия книга, избягвайки погледа ми. – Можеш ли да останеш за минутка? Жаден ли си? Искаш ли да пиеш нещо?

Изчаках я да почне тя, но очите ѝ бяха все в книгата. Къдриви салфетки бяха поставени в дълги редици на масата. В салона въздухът бе освежен от дезодорант.

– Тази нощ не са лягали – казах накрая.

– Той никога не си почива – усмихна се тя благо и между веждите ѝ се появи бръчка.

– Също и лейтенантът.

– О, бедният Винченцо – рече тя с презрителна гримаса, – той не ме интересува. Забеляза ли, че той не представлява нищо? Добър, светец, това е така, но много ли е нужно да си такъв?

– Не ми се струва дори да са приятели.

Засмя се сухо, после каза строго:

– Никой не може да му бъде приятел.

– Чух ги да си говорят на терасата, но не разбрах за какво. Изглежда, сключват някакво съглашение.

– Фаусто не може да се спогажда с никого за нищо. – Лицето ѝ малко просветна и тя продължи: – Вече го познаваш. Единствено по рода си създание. Гений. Не си ли убеден? Човек или трябва да го обича, или нищо.

– Понякога е ужасен – обадох се аз.

Тя се засмя щастливо.

– Сигурно. – Повиши леко глас и добави: – Да, ужасен, демон,

напаст Божия, всичко, каквото искате! А другите? Кои са те? Къде са те? Докъде стигат? Какво искат? Нали виждаш света наоколо си? Разруха.

Бе освободила едната си ръка и сега мачкаше палеца ѝ с другата, свита на юмрук.

– Разруха и нищо повече – повтори бавно.

– Чувал съм го да говори и съм го виждал да прави някои неща – изпуснах се аз. – Колко е властен! Разбира се, хората отстъпват, оправдават го, някои се забавляват и му дават право. Но аз съм му истински приятел и той знае това.

Поклати отрицателно глава с онази меланхолична, загадъчна усмивка, за да ме обори:

– Нито ти, нито другите. Вече ти казах, не може да има приятели. Не може.

– И все пак... – опитах се да ѝ възразя.

– Искам да кажа, може да си му приятел, не се съмнявам – подхвана предпазливо тя, наблягайки на всяка дума, – но, както виждаш, и ти спорваш, намираш възражения, правиш уговорки. А по отношение на него няма уговорки, две плюс две не отговаря никога на четири – може би три, може би пет, но никога четири. Него трябва да го приемеш такъв, какъвто е, и край.

– Ти си жена и...

– Не съм жена. Отгдето да знам, но сигурно не – отвърна ми ядосано. – Какво значи жена или не? Казват, че съм влюбена в него. Всички говорят така, дори и майка ми, бедната, и скришом ми се подиграват. Само скришом обаче. Но това не е някаква глупава любов или случайно увлечение, както те си мислят. Това е мое решение, мой избор. Като куче, което тръгва след някого си и върви само след него. Върви и чака. Чака и не чувства нужда да се обяснява.

Не можах да издържа погледа ѝ, който бе станал твърд при изповедта ѝ. Почувствах се смешен и обезоръжен.

– Не е любов – рече тя. – Това е вярност, вяра и надежда. Както и други неща. Наречи го, наречете го както искате.

– Щом така поставяш нещата, излишно е да говорим – отвърнах аз.

– Така ли? Смяташ, че трябва да разговарям именно с теб ли? – рече тя ядосано, с широко разтворени очи. – Ти идваш и установяваш, че съм те чакала да говорим, теб и никой друг, така ли? Най-много, което можеш да ми кажеш, е как е минало пътуването ви, дали е кашлял много, с кого и защо се е спречкал. Нищо повече.

– Добре. Трябва да тръгвам за шампанското.

– Моля те – рече тя и се отпусна на масата, – още една минута. Само една. Не ми се сърди. Кажи ми нещо за пътуването ви.

– Мъчително. Нямахме минута спокойна. Всичко вършехме като фурии. Струва ми се, че съм бил навсякъде и никъде, не зная как да ти обясня. Още ми се върти главата.

– Да, да, точно така – смееше се тихо тя и кимаше, – в него е дяволът.

– Зоологически градини, църковни служби, таксита! А да не говорим за хулитe, които сипе навред.

– Той не ругае. Той осъжда – поправи ме тя с уверен глас.

– А какво се изпи по барове и ресторанти...

– Като е пийнал, става бог. Съгласен ли си? Един път каза: „Вдигнете високо красивите знамена...“

– И така нататък, и така нататък. Познавам го. Напива се до козирката.

– Като е пиян, е чуден.

– Може би защото си го спомняш с паметта си на дете, но... – опитах се да кажа.

– Спомням си и знам – рече тя поривисто. – Знам всичко. А този свят е направен от червеи. В училище ти говорят за Олимп, но после, като се огледаш, какво виждаш? Червеи, които нито говорят, нито знаят, нито разбират.

Бе свела челото си над книгата, виждах белия път между косите ѝ, някоя по-светла къдрица на тила.

– И аз не съм оптимист – казах. – Днес животът на всеки от нас е бъркотия и разруха. За нас младите...

– Аз вярвам в други светове – въздъхна тя. – Казват, че ако има такива светове, ония там ще се опитат да установят контакт с нас. Ти какво мислиш? Ако ти си от друг свят, би ли имал желание да влезеш във връзка с нашия? Кажи!

– Да не съм луд! – засмях се аз.

– Не вярваш ли, че всички ще умрем? – пошепна тя. – Трупове, един връз друг? И това живот ли е? Не може повече да продължава така животът. И да го наричаме живот. Никой не разбира това, а той го е разбрал. Знае, че сме прости глупаци, негодяи, изгнили отвътре хора. Той го е разбрал.

– Ще ми позволиш ли да кажа нещо?

– Кажи да чуем – примири се тя.

Почаках една минута, за да подреда добре думите си и да ги кажа с подходящ тон.

– Ти всичко отнасяш към него. Втълпила си си някаква идея и оттам нататък нищо не виждаш. Какво ти помага това? Съгласен съм, той е особен, най-особеният, никой не отрича, и после? Само защото е сляп ли? Има милиони слепци.

– Вече говорихме за това. И Винченцо е сляп. Но нищо повече, въздух. Дори не схваща съдбата си, следователно не я заслужава. – Разтърси, заинатена, малката си глава, облегната на лакътя.

– Но каква съдба? Съдбата на слепец? Да не се е родил сляп? – каза, неочаквано разгорещен. – Това не е гръцка трагедия, а нещастие. Той го е приел по някакъв начин, съобразил го е със своя характер и вината е само твоя, ако упорстваш да търсиш друго.

Засмя се уморено в черупката си.

– Излишно е. Ти търсиш да откриеш, да си обясниш, доникъде няма да стигнеш. Всички вие, ако видите един ангел на улицата, какво бихте направили? Ще ти кажа: ще започнете да му броите перата, за да сте сигурни, за да проверите. Ето какво сте!

Засмя се, но този смях ми се стори като хлипане пред плач.

– Опитай една игра. Завържи си очите и остани така целия следобед в стаята си или в обществения парк. Движи се там, откривай нещата, търси...

– Ти правила ли си го?

– Аз? Какво общо имам аз? – възрази ми тя рязко.

– Добре, разбрах. Край – предадох се.

– Да, стига – рече и сякаш се успокои.

– Не се обиждай – събрах кураж да кажа. – Не съм човекът, който ще те съди. И никога не бих ти се подигравал. Напротив. Но може би и ти не разбираш. Може би сме много млади, за да разберем.

Продължаваше да разтърсва глава, завряна между лактите, отчайвайки.

– Знам, че не е като другите – отстъпих аз.

– Не е достатъчно да кажеш различен. Много лесно е. – Тя вдигна глава и погледът ѝ остана впит някъде далеч. – А пеперудата тази сутрин? Спомняш ли си?

– Да, хубав жест.

– Безапелационен. Казвам това, за да ти помогна да разбереш нещо – рече тя с ирония в гласа, без да ме погледне. – Само той е способен на безапелационни жестове. Измисля ги, знае как да ги направи. Който ги

разбере – разбере.

– Онова, което ме изненадва, е, че всички му позволяват да прави каквото си иска. Винаги. Никой не протестира.

– Той знае – продължи тя с притворени очи. – Светът е разрушение и той носи това разрушение в себе си. Ти го виждаш такъв – неподвижен и красив, а отвътре е цяла развалина. И въпреки това може и да бъде мил, да бъде ангелски добър като никой друг.

– Така можем да говорим с часове – ти от твоя страна, аз от моя, без да стигнем доникъде.

Кимна в знак на съгласие, но погледът ѝ остана мрачен. Една вена на врата ритмично пулсираше под кожата ѝ.

– А жените? – викна неочаквано. – Няма защо да ме лъжеш, говори, потърси ли други жени по време на пътуването? В Рим?

– Не.

Въздъхна утешена, но не стана по-весела. После каза презрително и гневно:

– Глупачки! След него трябва да тичат стотици, ако въобще има нещо в главата им. Ако бях истинска жена, какви неща щях да измисля заради него. Невероятни!

– По-стар е от теб с двадесет години.

Засмя се и каза:

– Двадесет и една. Но какво от това? Десет хиляди, един милион години да е по-стар от мен, пак нищо няма да се промени.

– Тогавя всичко е наред.

– Всичко – изкрещя екзалтирано.

Прелисти набързо книгата, за да ми подаде една малка снимка, поставена в прозрачно пликче. Изчерви се доволна и рече:

– Виж!

Стигаше малко над кръста му, с бели чорапки до колената. Двамата крачеха срещу слънцето, дясната му ръка върху слабото ѝ рамо, а с лявата държеше бамбуков бастун с неясни очертания, понеже бе заснет в движение. Момичето се смееше и зъбите му се белееха, а той в ослепително бял костюм, с тъмни очила, вратовръзка и ръкавица на лявата ръка, които засенчваха малкото останали елементи на снимката – една пейка и един сив храст.

– Преди толкова години – обясняваше ми тя тихо и сладостно. – Снима ни татко. Но тежко ти, ако му кажеш! Той не знае и не трябва да знае за тази снимка.

Почувствах се изведнъж отпаднал и изгубен сред топлата сянка и

шипещия аромат на дезодоранта. Подтикнат от мрачен гняв, изпуснах се да я попитам:

– Я кажи, виждала ли си го без очила? – Усмивката на лицето ѝ бързо се превърна в предизвикателна гримаса.

– Разбира се. А може би и не – отвърна гордо. – Но ме питаш злобно, защо? Да ме уплашиш? Няма да успееш!

Замълчах, чувствайки се отритнат, нищожен, човек без съдба; това нейно упорство заличи в мозъка ми всяка следваща мисъл, направо не можех да разсъждавам.

Вече бяхме станали, тя ме придружи до вратата. От улицата ни лъхна огнен въздух, глъчка и шум.

– Сто метра оттук, първата вдясно. Магазинът за напитки е луксозен – обясняваше ми тя. – Можеш да назовеш името на ресторанта, вече им телефонирах. Изненадан ли си? Защо? Аз съм предвидлива. За него всичко мога да предвиждам. Обзалагам се, че иска поне осем бутилки.

– Десет.

– Виждаш ли? – каза тя. На дневната светлина изглеждаше много бледа, а бръчката между веждите ѝ – нежна и вдълбана като трапчинка.

– Кой знае дали ние двамата ще можем пак да си поговорим.

– Утре посред нощ заминавам. Поне така мисля. За него не знам, не пожела да ми каже нищо, както обикновено.

– Винаги е бил такъв.

– Знам. Това разбрах и аз.

Отново стисна ръце под мишниците си и обгърна със строг поглед улицата и движението по нея. За миг ми се стори съвсем не така млада.

– Не те попитах нищо за Торино. Каква глупачка съм! Наистина ли е толкова хубав град, както разправят? Искам да следвам в университета там. Трябва да харча пари цяла година, за да убедя и успокоя майка ми. Знаем, че така ще е, но накрая... Голям инат съм аз, наумя ли си нещо, постигам го. Винаги.

– Браво на теб!

– Не ме хвали – рече тя рязко и направи неопределено движение с ръка. – Мразя типа на доброто момиче, на което всички правят комплименти. Аз съм по-особена, това е всичко. И за Торино да не се изпуснеш да кажеш. Закълни се!

– Заклевам се.

– Защо днес не излезе да се разходи?

– Не пожела.

– Ако не се поразходи, става нервен. Има време до вечерята. Като

се прибереш, защо не му предложиш? Може би сега му е дошъл друг акъл.

– Ако предложи аз, той ще каже веднага „не“. Обзалагам се.

– Наистина, наистина – засмя се щастливо, при което бюстът ѝ се разлюля. – Това негово „не“. Чудно! Като изстрел срещу всичко.

– Тогава да му предложи отново, така ли?

Кимна с глава, докато със зъби хапеше горната си устна.

– Едно само искам да разбере – подхванах аз, – през тези четири години... явно не си му писала. Тогава какво, телефонираше ли му?

– Нищо – отвърна тя с уморен глас, – просто нищо! А сега стига, вече доста говорих.

– Но той...

– Той е вкъщи, трябва да се разхожда, да се храни, нищо друго. Да оставим нещата както са.

– Добре.

– Да не би да ти е говорил за мен? – едва събра сили да попита.

– Не, наистина.

– Дори и дума, естествено – рече и направи някаква гримаса. – Сега трябва да тръгваш. Разходь се добре, погледай Неапол, който все още си остава благороден град. И бъди доволен.

– Туристът се подчинява – опитах се да кажа на шега.

– Още една дума само – рече тя, надмогвайки колебанието си. – Трябва да ти се доверя. Нямам избор. Затова чуй ме: постарай се тази вечер да не си все около него. Моля те.

Почувствах, че се изчервявам.

– Той е виновен, не ми дава да се помръдна. Заклевам ти се, че аз...

Тя кимна със зачервени скули.

– Знам, знам, няма защо да се извиняваш. Не си проклето момче, разбрала съм това. Но тази вечер, моля те, отдалечи се при първия удобен случай. Няма да кажеш нито дума и на пръсти ще се измъкнеш. И ти си имаш твоите нужди от време на време, нали? А и къщата е голяма. Можеш, ако искаш, да ухажваш Инес. Симпатична е, изглежда клюкарка, но всъщност е образовано и модерно момиче. Пък и те гледа по особен начин, забелязал си, нали? Да не би да не те интересува въобще? Впрочем за минутка. Нужна ми е само една минута за цялата вечер. Съгласен ли си? Ще съмееш ли да се справиш?

– Обещавам, но нямам нужда от Инес, сиреч не ми я пращай, ако е само за това. Знам как да се справя.

Засмя се, гледайки в друга посока, после сви рамене, сякаш ѝ беше

студено.

– Знам, че си негов приятел – рече явно уморена от дългия ни разговор, – но не мисли, че именно в тази минута, през тази вечер, ще го развълнувам с кой знае какъв разговор. Това не.

– Добре. В края на краищата това не ме засяга. Аз съм извън играта – възразих смутен.

– Всички ние сме извън играта, ако питаш него. Кой повече, кой по-малко – рече тя глухо. – И аз като другите, може би повече от другите, отгде да знам. Но няма да му казвам неща, които могат да го смутят. Не се тревожи.

– Добре, добре. Какво общо имам аз с всичко това?

Останахме да се гледаме още малко и смущението ни сякаш нарасна.

– Извинявай – каза ми тя усмихнато, – каква съм простачка! Дори не те попитах за името. Как се казваш?

Казах името си, но вече раздразнен и със сподавен глас в гърлото.

Протегна ми изведнъж ръка, стисна моята щедро и силно, но веднага след това я оттегли.

– А сега отивам да се подложа на протестите и упреците на онези три момиченца отатък, оплескани с брашно – засмя се отново тя. – Не знаеш ти какво са жените в кухнята! Всички се мислят за Жана д'Арк. Жана д'Арк или мадам Кюри.

Бутна въртящата се стъклена врата, която тихо се затвори след нея, но докато се въртеше, отрази уличния хаос в абсурдни, наслоени една върху друга перспективи.

Х

– Винченцо, Винченцо, какво те прихваща, защо не идваш? Точно сега ли реши да изчезнеш? Как да играем, като изчезваш – крещяха момичетата.

Лейтенантът през това време се бе довлякъл до креслото в съседната стая, капнал от ядене и пиене.

– Оставете го на мира! – смъмри ги той.

Протегна показалеца си към прострениите като ветрило длани на момичетата.

– Няма да ме гъделичкаш – писна Микелина, като отдръпна, но после върна ръката си на старото място.

– Мирувай! Мълчи, глупачке – протестираха другите, възбудени и вторачени.

Показалецът му леко и опитно се плъзгаше по дланта.

– Прекрасен Венерин хълм, мъжете ще лаят в краката ти – изрече той с академична важност.

– Сега на мен, сега на мен – трупаха се другите.

– Още нещо, бъди добър, кажи ми за линията на сърцето – молеше се Микелина, загледана в дланта си и показалеца, който се движеше по нея.

Сара ме погледна, протегнала също ръка, с примирена усмивка, която я състаряваше.

Отместих се от масата, за да застана между струите въздух на двата вентилатора. Горещината стягаше всички ни като втора кожа. От терасата не идваше ни един свеж полъх, дори вентилаторите духаха горещ въздух.

В една супиера плуваха все още малки парченца лед; чинии, прибори и чаши бяха струпани в ужасен безпорядък навсякъде, а по дъното на бутилките бе останало един пръст топло шампанско.

Играта продължаваше сред острия смях на момичетата, седнали в кръг около дивана, където той, пиан и облакътен, се мъчеше да гадае по ръцете им.

– Виж и нашата линия на сърцето.

– А тази двойна буква „М“ усещаш ли я? Какво означава двойното „М“?

Далечното дишане на лейтенанта достигаше до нас през паузите

като хъркане.

Преди малко се бяхме опитали да се надпяваме, докато бяхме още на масата, между една наздравица и друга, коя от коя по-вяла.

– Но не истинска песен, за Бога. Само една строфичка, но весела. Който не знае такава, да замълчи завинаги – бе наредил той.

Инес се надигна първа и пъргаво изпя или по-скоро издекламира една скороговорка.

– Тази не важи, това не е песен, а скороговорка – обадиха се със зле прикрита завист Кандида и Микелина.

– Кой ще спечели шоколадения медал? – питаше той и почукваше с вилица по чашите и чинийките. – Хайде, Чичо, дай да ти чуем гласа!

Главата ми бучеше, затова можах да се сетя само за една войнишка песен, която изпах на един дъх.

Сред общия смях и викове прозвуча гласът на лейтенанта, който протестираше, че вдигаме много шум.

– Бъди спокоен, Винченцо, празненство ли е това, или не? – прекъснаха го момичетата.

Но повече никой не се реши да запее. Очите на всички бяха светнали, без някой да може да извика в паметта си каква и да е песен. Още от първите тактове устните замлъкваха. Над нас тегнеше необяснимо притеснение, дори мъка.

– Е, и сега? – рече той неспокойно.

– Ред е на Сара, на Сара.

– Сара да пее? Искате ви се! Не би благоволила никога.

– Вие го казахте. Не съм за тая работа и повече не ме дразнете – отхвърли предложението момичето със свъсен поглед.

С треперещ глас, който бавно се отпусна и почти разнежи в плавната строфа, изведнъж го чухме изумени да запява:

По-добре да не бях те обичал,
знаех „Отче наш“, но вече го забравих.
А като не знам и „Аве Мария“,
как да спася душата си...

– О, Фаусто? – възкликна Сара.

– И това ли е смешното? Къде ти е духовитостта? – възмути се лейтенантът.

– Прав си – отстъпи той необикновено сломен, с ръка, която търсеше чашата. – Хайде, сега някоя от вас. Бързо!

– Хубаво празненство, няма какво! Като Задушница на втори ноември – продължи да се оплаква сърдито лейтенантът, опитвайки се да стане от масата.

Сара от своя страна успя да събори една бутилка и сестра ѝ заедно с приятелките ѝ веднага се впуснаха да бършат и събират.

– Не го обичам. Защо тази вечер не го обичам? Ох, Господи, повече не мога да понасям – пошепна тя в ъгъла на терасата.

С дясната ръка, свита на юмрук, тя кършеше пръстите на лявата, а около блесналите ѝ очи се бяха появили тъмни кръгове. Опита се да вдъхне дълбоко въздух, но по средата спря, сякаш нещо я душеше, и затвори уста с гримаса.

– Разбираш ли? Разбра ли?

– Мисля, че да – отвърнах, но в себе си казах, че не разбирам.

– Бих искала да го видя мъртъв. Изчезнал. Вече несъществуващ. Повече не издържам, не мога да понасям. Какво си мисли той? Че съм от камък? Едно никакво създание?

Връзваше и развързваше нещастната си верижка на врата.

– Ако искаш, мога да му кажа нещо. Бих могъл да опитам – рекох примирено.

Отказа поривисто, при което цялата се разлюля.

– А и тия три глупачки. Чуй ги! Три кокошки. Мислят, че се намират на цирк – рече тя още по-уморено.

– Късно е вече – рекох.

– Ще стоим до сутринта. Уверявам те, че ще осъмнем – отвърна тя със съдържан яд в гласа. – Искам да ги видя докъде ще стигнат. Животни! Пияници и нищо друго, ето какво са! Пияници без душа, които никога няма да разберат саможертвата на другите.

Думите ѝ излитаха като куршуми.

– Не преувеличавай. Знаем всички, Сара. Да искаше да си вдигне само единия пръст...

Брадичката ѝ потрепера, раменете ѝ се отпуснаха.

– Да би повдигнал пръст, да – отвърна с мъка, – бих се затичала. Нали съм вярното куче! Трябва да тичам. Но това нищо не значи. Какъв студ успя да влее в душата ми тази вечер! И ще ти кажа едно: ако бях хитра, би трябвало да му благодаря, че ми помага по този начин.

Опрях се на парапета, за да погледна смълчания град, потънал в светлини, и безкрайното мастилено петно на морето. Тук-там проблясваше някое съзвездие, забулено в пари, а малко преди това приглушен

тътен на самолет заглъхна в дълга парабола.

– Грешката е моя, само моя, на тая глава, дето не е в ред. Би трябвало да я отрежа, да я хвърля в боклука – продължаваше да се оплаква тя с гневна и иронична нотка в гласа. – Непоправима глупачка, ето каква съм!

– Вината си остава наша – пригласях ѝ аз, – защото постоянно създаваме и надценяваме ближния си.

– Прав си – избухна тя, опитвайки се да се усмихне. – Пък и той, бедният, какво да прави? Да ме почне с ритници, та да разбере един път завинаги? Ей тук вътре нещо ми хлопа – завъртя пръста си, опрян на слепоочието. После рече: – Поне да беше жив баща ми. Би ме разбрал. Ти баща имаш ли? Сещаш ли се за него?

– Имам, но за него не си мисля никога, не знам защо – отвърнах колебливо.

Чувствах устата си пламнала от сол и вино, но мозъкът ми реагираше още бистро на всяка дразнеща дума, на болезнено изпъкващите предмети в светлината – ъгъла на рояла, колената на момичетата, седнала на дивана.

– Погледни ги сега – възкликна тя. – Безсрамници! Не заради това, което правят, а заради нищото, което ги владее. Празни тикви!

В ярко осветения салон неговата дясна ръка опипваше, проверяваше, измерваше един след друг трите глезена, а момичетата се смееха, като ту размахваха крака, ту се вцепеняваха. Бяха загубили грацията си – неочакваното смущение правеше движенията им объркани и съмнителни.

– Една истинска жена владее и отговаря за собствените си глезени – изказваше той мнение, докато ръката му продължаваше да мърда.

– Чуваш ли го? Чу ли? Каква идиотщина, да го убие човек! – шепнеше Сара в тъмнината, напрегната.

Микелина и Инес бяха кръстосали крака, за да го заблудят, подскачайки свенливо и притискайки полите си около колената. Палецът и показалецът му, сключени в кръг, продължаваха неуверено да проверяват.

– Познай, познай – викаха те предизвикателно.

Беше клекнал, сякаш се бе изхлузил от креслото, и внимателно ги опипваше, превил слабия си гръб, задъхан.

Накрая се отказа с отегчен жест, седна отново и престана да се смее.

– Сега ще вляза вътре и на всички ще ударя по една плесница. Първо на тях, после на него. По една плесница с опакото на ръката, каквато

не са сънували – каза Сара.

Но вече се беше обърнала, опряла лакти на парапета. Една детска прозявка промени чертите на лицето ѝ.

– Спи ли ти се?

– Безумно – въздъхна тя, – но няма да помръдна оттук, дори да се строполя. Тук съм и тук оставам.

– Ще видиш, след минута самият той ще те търси.

– Не му го пожелавам – рече и се опита да се засмее.

– Отивам да хвърля един поглед на лейтенанта.

– Спи. Той винаги спи, потънал в собствения си търбух – отвърна тя с угаснал глас. – Върни се веднага, моля те! Ти поне не ме оставяй сама.

По-късно го открих в банята. Стоеше облегнат на ръба на ваната, а водата струеше обилно от крана.

– Ти ли си, Чичо? Слава Богу! Седни. Чуй каква красота е този шум на водата – заекна объркано зад угасналата цигара. – Постою тук, да си поговорим по мъжки.

– Да, господине.

– Бъркотия, хаос. Не си ли чувстваш и ти главата пълна с бръмбари?

– Късно е, господине.

– Все казваш, че е късно. Никога не е късно. За какво да е късно? – засмя се с отпаднал глас.

Бе загубил всичката си бодрост. Слабото му тяло плуваше като вретено в самото, ризата му беше омачкана, а твърдата му ръкавица отляво не му се подчиняваше и играеше като развинтена.

Извади с мъка часовника си и ми го подаде.

– Дръж. Подарък.

– Защо, господине? Не мога да го приема.

– Не ставай глупак. Взимай и заминавай. Това правило важи винаги.

– Не, господине. Благодаря, но не мога – отказах решително.

– Защото е златен или защото е за слепци? – засмя се той, поклащайки го на дланта си.

– Бяхте ми обещали един портфейл. Е, добре. Ще ми бъде приятно да го имам като спомен от вас. Но часовника не – казах аз.

Издаде устните си напред, вече отегчен.

Виолетова сянка се вдълбаваше в бузите му, а гънките на врата, над яката му, бяха потни и избледнели.

Извади портфейла си.

– Заповядай. Така добре ли е?

Отказах се да споря, изпразних го от пари и документи, които мушнах във вътрешния джоб на самото му. Не каза нищо, само отпусна рамене.

– Онова момиче... – опитах се да кажа.

– Кое? Какво?

– Сара, отгатак. Заслужава да ѝ се каже поне една дума – казах високо, за да надвия шума на водата.

– Разбира се, как не – кимна той одобрително. – А после ще телефонираме на Барона. Бедният ми Барон! Съвсем сам на север. Телефонирай и ти. Не приемам извинения.

– Разбира се, господине, само че сега...

– Отивам, посреднико, отивам. Не мога да откажа нищо, такъв съм. Да ти кажат посредник, върви. Сводник е обидно. Затова, отбележи, думата „сводник“ не съм казал, нали? – Засмя се широко, при което цигарата му падна, но бързо я прибра и неловко я стисна между пръстите си.

– Не трябва да карае момичетата да ни чакат. Очарователни създания, винаги съм казвал. Мъжете знаят това.

– Не казах момичетата, само Сара – настоях аз.

– Именно Сара – повтори той с неохота, сбърчвайки горната си устна.

– Сега навсякъде е спокойно, лейтенантът спи и ако вие седнете на терасата, Сара...

– Не ме обсипвай с думи. Милост!

– Извинявайте, господине.

– Отивам. А ти мълчи, мълчете всички. И остави водата да тече.

Надигна се, надвивайки тремора на мускулите си, и изправи глава.

– Мъртъв съм, Чичо.

– Господине...

– Мъртвец! Какво знаеш ти? Мълчи! Мъртвец в делириум – рече той и тръгна по коридора с протегната дясна ръка, – един пиян мъртвец. Гадно пиянство! Лейтенантът спи ли? Душата му е препарирана. След четвърт час, най-много след половин, да ги няма. Всички! Ясно ли е?

– Ще придружа момичетата до къщи, не се тревожете – уверих го.

Смехът му стана остър:

– Да се тревожа ли? Защо?

Дясната му ръка се плъзгаше пипнешком по стената.

Бе седнала насреща му със скръстени ръце, захласната в него, а той говореше, изтегнат в плетеното кресло.

Инес разлистваше едно старо списание, намусени, Микелина и Кандида сновяха до кухнята с купища чинии и отрупани с чаши подноси.

Нощният задух сякаш от време на време потръпваше в хладни тръпки.

Светещият розов съсирек на тази стая в безпорядък бе нараснал в очите ми като място, завинаги убягнало от човешките измерения и възделения, спотаено вече в далечен кът на паметта ми.

„Това ли е животът?“ – питах се равнодушно, като в сън.

Инес бе свалила очилата си, за да ми отправи неопределена усмивка, но аз свих рамене като свенливо момче, без да помръдна. Тук-там умората ме боцкаше, но разсъдъкът ми бе още нащрек, бистър.

Сара чезнеше мълчаливо и профилът ѝ се открояваше едва-едва в мрака на терасата. Той продължаваше да говори с лявата ръка в джоба, а дясната му бавно движеше цигарата.

Лудост, разбира се. Защото виждах Сара понякога да закрива, страдаща, очите си с ръка, сякаш да се защити, после да поема въздух, за да си вдъхне сила, без да има повече смелост да го прекъсне, да противоречи на доводите му.

Той не преставаше. Отпусната на креслото, тъмната му глава се открояваше на белотата на костюма. Кой знае как несдържано ругаеше. Испитах желание да се приближа, да доловя някоя дума.

Сара се мъчеше да не заплаче. Превита на две, тя се беше загубила сред неизчерпаемия поток от фрази и едва доловими усмивки, които безмилостно валяха отгоре ѝ. С чело срещу лицето ѝ, присвил леко рамене, той не ѝ даваше за миг покой – при най-малкото движение на главата ѝ зъбите и очилата му присветваха.

Инес беше станала и лениво тръгна насреща ми със зачервени, късогледни очи. Като стигна до рояла, обърна се и ги изгледа критично – тъй различни в тази тяхна поза.

– Двама комедианти, и то от старо време, извън модата – коментира тя с тих, но твърд глас. – Разбират ли ме?

– Греша – отвърнах доволен.

Изгледа ме с разочарован поглед, скрила очилата си в ръце.

– Нима им обръщаш внимание на тия двамата? Мислех те за по-хитър – рече тя иронично.

– Поне ги уважавам – рекох.

Направи нервно движение и отново ги изгледа в рамката на вратата-прозорец.

– Какво ти уважение, на мен не правят никакво впечатление – реши тя. – И какъв пример дават?

– За пример, не знам. Но ми се струват изключение.

– Време е да престанем – заключи тя отегчена. – Свири сбор, по военному.

Затичах се по стълбите и едва на двора забавих крачката си, успоредно с тази на Сара. Другите вървяха по-бързо, някои от тях още с танцова стъпка.

– Не искам да ти досаждам, но ако би могла да ми кажеш – започнах. – Както винаги ли се държа? Адски?

Поклати отрицателно глава, хапейки устна, загледана в плочките на двора, наредени на бели и черни ивици.

– Ако искаш, ще мълча, нищо по-лесно от това – добавих. – Но би било погрешно.

– Излишно. Няма да разбереш. Никой не би разбрал – отвърна примирено. После неочаквано издигна глас и викна нетърпеливо: – Къде сте се забързали? Нека се насладим на хладината.

Стигнали вече до портала, момичетата се спряха колебливо; тя прекоси двора, за да седне на стъпалото на една стълба, която се катереше, тъмна и тясна, към върха на зида. Наоколо лъхаше на гнила трева.

Хванати за ръце, те бавно се върнаха назад, сподавяйки прозявките си.

– Хайде, сядайте – заповяда Сара ядосана.

Всички се подчиниха, след като разтвориха и постлаха кърпичките си без повече шеги, с клюмнали за сън глави.

– Сега ни трябва една баня. Да се гмурнем в морето – въздъхна Кандида с тънкото си гласче. – Първо малко да се повозим с колата и после да поплуваме. Така, да.

– Защо не вземеш колата, Сара? – предложи Инес.

– Богородице! Ако чуе майка ни, че искаме колата в този час, ще ни одере живи – засмя се Кандида.

Бе облегнала глава на приятелката си и лицата на двете образуваха едно-единствено светло петно.

– Тоя Винченцо, какъв досадник! До гуша ми дойде – обади се Микелина.

– Винаги си е такъв. Яде и после заспива. Каква хубава компания!

Че какви сме ние, милосърдни сестри ли? Да бавим старци от старопиталището – добави Инес.

– Вярно, че е много добър, но кой се интересува днес от добряци? Да не би да трябва да станем монахини? Пък и да беше лош, какво от това? – рече Микелина.

– Но празненството беше хубаво.

– Благодарение на Фаусто. Заслугата беше само негово.

– Как умее да забавлява...

– Фаусто е луд. Нищо повече.

Сара гледаше нагоре, където розовото сияние на светлината продължаваше да расте зад терасата.

– По-добре да се откажеш – опита се да й каже Инес.

– Знам – отвърна тя спокойно.

– Какво? Как? Човек да не повярва – засмя се учудена Инес. – Голямата любов на Сара...

– Ти не се подигравай. Вие й се подигравате и после целия ден си го връща на мен, оставете я на мира – протестира Кандида със затворени очи.

– А ти някой виц не знаеш ли? – попита ме Микелина, без да се обръща към мен. – Малко говориш, защо? Или ние говорим много, а? Твоите момичета от Торино говорят и те, нали? Я чуй, знаеш ли вица за присаждането? Двама приятели се виждат отново след много години...

– Не – отсече рязко Сара. – Млъкни!

– О, Сара, нека кажа.

– Млъкни, казвам ти – това са безобразия. Не е прилично – сгълча я Сара.

– Не е прилично – повториха подигравателно другите.

– Наистина ли казваш, че си се отказала? – подхвана Инес с нов глас, любопитна.

– Да, казах, нали чу! – отвърна студено Сара.

– Зле ли се държа с тебе? Обиди ли те?

– Какво ти каза?

– Пак ли беше такъв проклет? Беше пил и ти...

– Край! Защо се месите? Грижете се за вашите работи, ако имате такива – отвърна раздражено Сара.

Отвисоко се спусна полъх въздух. Квадратният откъс небе между покривите бе все още тъмен.

Дърпаха яките на блузките си откъм врата, за да разхладят гърба си, а някои си вееха с ръце, желаейки да размърдат неподвижния

въздух.

– Сара Г. не би звучало добре. Не ми ляга на ухото – въздъхна Микелина.

– Още ли се занимавате със съчетанието на презимената, като в забавачницата. Това сте вие – обади се Инес.

– Теб какво ти е презимето? – попита ме Кандида.

Казах го, не знам защо снижавайки глас, докато те разисквах, наблюдавайки на всеки акцент.

Почнаха да съчетават презимето ми с техните имена, едно след друго, въпросително и потвърдително, като се смееха и модулираха всяка сричка, ту бързо, ту скандирайки, да могат по-добре да преценят словосъчетанието и звученето.

– Най приляга на Инес – засмя се накрая Кандида.

– Интересни и хубави са тия северни имена, но са твърди, не звучат музикално – прецени Микелина.

– Глупачки. Не сте друго освен три нещастни глупачки – изведнъж се нахвърли срещу тях Сара. – Детски умове! Чудя се защо трябва винаги да ви понасям.

– А ти с всичкия си ли си, дето си се халосала по един нещастник? – върна ѝ го Инес.

Безформеното петно, в което се сливаха телата им, потръпна от гневни движения.

– Или прибери змийския си език, или аз... – заплаши я Сара и се изправи на крака.

– Хайде да те видим! Говори, кажи де! – кресна другата.

Кандида и Микелина ме погледнаха, очаквайки моята намеса. Но Сара бе тая, която млъкна и вторачи поглед нагоре.

– Защо там горе светлината угасна? – рече тя, захласната в терасата.

Обърнахме се всички. Сивотата на далечните прозорци едва се забелязваше на върха на зида.

– Защо е трябвало да гаси осветлението? – запита Сара и отново устреми поглед нагоре.

Нямах време да отговоря.

Първият изстрел от пистолет, макар приглушен от високите стени, се втурна към нас, разчленен от понеслото го ехо.

XI

Тичах по стълбите, когато отекна вторият изстрел, по-глухо.

И докато до ушите ми долитаха писъците на момичетата откъм портала и задъханото дишане на Сара зад мен, за миг осъзнах, че всичко – изстрелите, моят бяг, тъмнината, ранният час и той там, горе – не би могло да има друго разрешение.

Щом стигнах до площадката на стълбището, ръцете ми се разтрепериха и Сара бе тази, която ядовито ми издърпа ключовете. Докато се опитваше да отвори, стенеше със затворена уста.

– Трябваше да знам, знаех го, винаги съм го знаела, ох, каква нещастница съм – стори ми се, че я чух да казва.

Тъмнината ни спря в коридора.

– Бързо – изкрещя Сара.

Във вътрешността на двора се тресна врата, стори ми се, че чух и някакъв глас, който веднага замлъкна.

В стаята до салона лейтенантът лежеше в креслото си, с клюмнала глава. Тънка струйка кръв изпод ухото му се стичаше в яката. А той стоеше на две крачки прав, с отпуснати ръце и устни, сгърчени в гримаса.

На килима, на няколко сантиметра от креслото и обувките му, лежеше черният пистолет.

Изведнъж раменете и колената ми натежаха като оловни и не намерих сили да вляза. Видях, че Сара се приближи, треперейки, и сграбчи най-напред едната, после другата му ръка с растяща сила и отчаяние, за да го отмести оттам.

– Направи нещо ти там – викна тя. Не можах да ѝ отговоря, чувствах дъха си леден зад зъбите. Не изпитвах страх, а една непреодолима, безкрайна инертност, която сковаваше вените и мисълта ми, правеше ме чужд на това място, на всяка възможна болка.

Отпуснатото тяло на Винченцо В. между страничните облегалки на креслото представляваше подута маса, една сивобяла пихтия.

Тя продължаваше да го блъска. Изтика го до вратата, на която той остана облегнат, вдървен и изкривен като марионетка, почти без дъх.

– За Бога, защо не се помръднеш – викаше Сара, пулейки насреща ми очи.

– Не, не е вярно, не – повтаряха безредно вцепенените му устни.

Сара вече бе успяла да сложи в дясната му ръка чаша и той с

механично послушание я поднесе към устата си, отпи и бурната кашлица, която го разтърси, сякаш го разбуди, но веднага след това празната чаша се изплъзна от пръстите му и падна.

– Събирай куфара му, бързо – крещеше Сара, придържайки го с двете си ръце към стената.

Втурнах се тук-там, наслуки, за да се върна с цял куп дрехи под мишница: моята униформа, флакони с лекарства във войнишкото ми кепе, бамбуковия бастун; търсех отчаяно, премятах през ръцете си всички неща, които не можех да взема и оставях разхвърляни между двете стаи и банята.

– Идиот! Куфарът! – заповяда Сара с леден глас, сграбчвайки един флакон от кепето.

Докато събирах куфара, видях я от коридора да му отваря устата и да му вкарва насила приспивателно, после да му дава да пие.

Прегръщайки го, тя се опитваше да го завлече до вратата.

– Бързо – рече с долепено до него лице.

– А оня там? Да го оставим ли? Къде смяташ да вървим? Това би било най-глупавото – успях най-после да кажа.

– Оня сигурно е умрял – викна ми тя задъхана. – Какво ни интересува той? Не искаш ли? Твоя работа!

Изругах в себе си, все още наведен над куфара, и си казах, че няма да мръдна оттук – нека излязат, тогава ще викна някой или ще телефонирам. После изведнъж се сетих, че тази вечер тръгва моят влак.

Чух я да стене от площадката на стълбите.

Изкарах куфара, а тя ме погледна жаловито, докато го притискаше към стената да не падне.

– Долу, до портала, само до портала, милост, помогни ми! После ще вземем колата. За друго не се безпокой, ще се погрижа аз – хълцаше тя.

Повлякохме го по стълбите като лек сноп сухи клони. В двора тя хвърли тревожен поглед към балконите и прозорците, но всичко изглеждаше залостено и пусто.

Затворих портала и го облегнах на него.

– Само минута, дори по-малко – рече тя и изтича, изтривайки гневно влагата под очите си.

Крепях го с ръка, вмъкната под мишницата му и хваната за грубото дърво на портала. Главата му климаше като пречупена, а от ноздрите му излизаше уморен и тежък дъх.

Къде ли побягнаха онези три момичета, мина ми през ума; сигурно

вече са разбудили майка си и близките. А къде са хората в двора, какъв беше този глас, защо капациите на прозорците са затворени?

Чух колата да изскърцава.

– Отзад, тук отзад, внимавай, полека – зашептя Сара, навеждайки предните облегалки.

На седалката видях бутилки уиски и едно одеяло.

Остана свит, там вътре, като куче, с което не знаят какво да правят, абсурден в белия си костюм. Очилата му се изсулиха, но ръката на Сара ги спря и постави нежно на място.

– Сега ти си отивай, ох, Господи, тръгвай си, повече не се грижи – рече тя, сядайки зад волана.

– Но къде ще го водиш? Къде бързаш?

– Знам аз – отвърна, без да ме гледа, и запали мотора. Бледите ѝ възлести пръсти стискаха волана.

Пред нас тъмният още път бе празен и криволичещ, но фаровете на колата вече избледняваха под напора на проясняващото се небе.

– Бъркаш много. Излишно е да бягаш оттук, така е по-лошо, не го ли разбираш? – опитах се да я вразумя.

Образът на лейтенанта в креслото и струйката кръв зад ухото му кръжаха пред очите ми.

– Какво, няма ли да си ходиш? – викна тя, овладявайки бързо гласа си. – Искат ли някой нещо от теб? Махай се! Това са мои, наши неща. – Отворих отново вратата на колата.

– Аз го придружавам, аз отговарям за него – протестирах бурно. – Не стига, че е пиян, а ти му даде и приспивателно. Може да пукне тук, сега, даваш ли си сметка?

Кимна уморено, но сякаш нищо не ѝ бях казал. Брадичката ѝ потрепера, обаче успя да възпре сълзите си.

– Каквото и да се е случило – рече тя, – да го откараме някъде далеч оттук. Нека там се събуди и да ни обясни, на спокойствие. Като се събуди, той ще си реши. Поне това можем да направим за него.

Гласът ѝ заглъхна в гърлото.

– А къде ще го закараш?

– Ти не мисли за това. – Но после колебливо допълни: – В една къща на майка ми, недалеч оттук. Празна е, никой не живее в нея. Ела, докато не се е събудил.

– Защо? Не те разбирам. Защо искаш да направиш това? Ние двамата с теб сме най-глупавите...

Други думи не ми дойдоха наум.

– Ангеле мой, бедни ангеле мой! Трябваше да знам, трябваше – шепнеше тя, загледана в пътя.

Бавно размърдах ръцете и краката си въпреки сковаващата инертност, която ме бе обзела. Несъзнателно седнах до Сара и затворих вратата. Колата подскочи и тръгна.

Превит на две зад нас, той кашляше с отворена уста. След кашлицата дишането му премина в хъркане.

– За Бога, няма ли да му разхлабиш поне връзката? Да подиша – нареди ми тя ядосано.

– А приспивателното, което му даде? И после да пие? Виждаш колко е зле. Би трябвало...

– Не би трябвало нищо – сръза ме тя.

Караше с резки подавания на газ, а лицето ѝ бе непроницаемо и свито като юмрук. Черните сенки под очите бяха изяли половината от бузите ѝ. В огледалото за обратно виждане погледът ѝ бе постоянно върху него, доверявайки се при избора на пътя само на ръцете си. На един завой излетяхме страховито към трамвайната спирка, хлъзгайки се по релсовата стрелка.

– Още две минути, и ще пристигнем – уведоми ме тя.

– А после? Какво, като пристигнем?

– Да пристигнем, само да пристигнем – извика тя, готова да заплаче. – Важното е да сме там, да му дадем възможност да откъдне.

– Ти си луда. Аз...

– Не ме интересува! Млъкни и повече не ми обяснявай – викаше тя, като ту хващаше, ту пускаше волана. – А тебе кой те пита? Кой те е викал? Защо не се пръждоса, както искаше?

– Моля те, Сара – викнах ѝ аз.

Преглътна, напрягайки мускулите на ръцете и на гърдите си, за да събере нови сили и самообладание.

– Да – рече тя тихо, – кажи да чуем!

– Нищо, нищо.

Всичко отново се бе отдалечило от сърцето ми, бе станало неуловимо. Зидовете и уличките бягаха пред погледа ми, а над себе си чувствах едно топло, вражеско небе.

– Прощавай. Говорй!

– Исках да кажа само това, че трябва да внимаваш. Трябва да направим нещо – казах неубедително, сякаш гласът ми не беше мой, – но какво? Да не влошаваме положението. Ти смяташ, че му помагаш. И аз

съм тук за това. Но ако вместо това...

– А защо изстрелите бяха два? – прекъсна ме тя, без да ме изслуша.
– Разбра ли защо изстрелите бяха два?

Неочакван страх разсея мъглявината в мозъка ми.

– Може би не са улучили с първия изстрел. Или са стреляли да изпробват пистолета – рекох.

– Защо говориш за двамата? Единствен той. Той е стрелял, опитвал е или направо не е улучил целта. Не е улучил себе си. Решили са да умрат заедно, но е стрелял само той – каза тя на един дъх.

– Решили са да се убият взаимно?

Тя изстена.

– Смяташ, че са се наговорили още отпреди? – продължих да питам.

Кимна и сви устни.

– Да не би да е от пиенето? Разбира се, и останалото, но най-вече пиенето през тази вечер...

– Не, естествено – отвърна уморено. – Били са готови. Сега разбирам. И празненството, всичко са уговорили предварително. Ето защо е дошъл, за това. А аз, нещастна идиотка, да не разбера веднага, нещастница...

– Но тогава той, защо той не се е...

– Не е уцелил. Или е изпуснал пистолета. А може би и ние сме пристигнали много бързо – рече тя смутено.

– Или защото е бил пиан. Пръстите му не можеха да държат дори цигарата. А може би и страхът.

– Страх, не – отвърна тя.

– Защо не? В последния момент...

– Никакъв страх. Той не изпитва страх – викна отново.

Нямах вече сили да възразявам. И нищо не ми се струваше от значение. В ушите ми още отекваха онези два пистолетни изстрела, виждах тялото на лейтенанта, жив или мъртъв, отпуснато в креслото. Но това бяха образи и звуци без тежест, натрапничави, ала излишни – не бяха част от моята истина, от нашата, от неговата, сега обезличен от съня.

– Пристигаме. Веднага след този завой – съобщи тя хладнокръвно, увеличавайки скоростта.

Едва тогава забелязах тесния и стръмен път, криволичещ сред порутени зидове и тъмнозелени парцели – зеленчукови градини, разделени от телени огради.

Завихме по утъпкана пътека и щом слязох от колата, видях

очертанията на ниски къщи, пръснати между рошковите. Неподвижната плоскост на морето оставаше много далеч, още сивееща. Вече бе ден. Предутринната розова светлина струеше обилно, за да изпъкнат червените кръгчета на зрелите домати из градините и пръснатите покриви на легналия в краката ни замрял град.

Къщата бе запусната, без ни един стол или мебел, липсваха и вътрешните врати; виждаше се само едно руло навити, стари килими покривайки стената на по-голямата стая. От затворените капаци се процеждаше беззвучна светлина. Замириса ми на вар и гнило дърво.

– Оттам, през коридора. Какво чакаш? – викна ми тя, посочвайки килимите.

Опита се да го сложи до вратата на банята, седнал върху навитите килими, с гръб, опрян на стената, увит в одеялото от глезените до кръста. С плахо движение оправи косите по слепоочията му, докосна челото му. Пусна крановете на ваната и на умивалника, оставяйки ги да текат силно. Отворената бутилка постави на няколко сантиметра от дясната му ръка.

Остана да го гледа така със скръстени ръце, поставени под мишниците.

– Бедни ангеле мой, тук поне имаш вода, нали? – чух я да шепне. – А ти, Господи, да би искал...

Излязох да седна на външното стъпало. От вратата висеше една жица без крушка, а малкото парче земя пред къщата бе обрасло с плевели и жълти трънки, изгорели от жегата.

Наоколо си виждах как в тишината нарастваше вълната на утринната светлина, във въздуха дочувах да жужат пчели и далеч сред дърветата да чуруликат птички, но бях смазан от умора, за да си задам какъвто и да е въпрос.

Не бе стена, а нещо като много висока, клатушкаща се металическа ограда, може би стотици табли за креват, които трябваше да прескоча с риск да счупя краката си, тежки и неподвижни, сякаш бяха от олово. Поклащайки се, отгоре един войник ми викаше нещо и от устата му излизаше само едно бяло облаче, като в комиксите, но без букви в него...

Събудих се.

От часовника разбрах, че съм спал по-малко от половин час. Потърпнах, макар въздухът да бе вече топъл. Съзнанието ми почна бавно да се прояснява.

Тя също беше седнала на едно стъпало, с лакти и бузи, опрени на

колената.

Цигари имяхме, но никакъв кибрит. Тръгнах по коридора и внимателно повдигнах одеялото, с което бе завит, претърсвайки го за запалка.

Дишаше по-леко, челото му беше запотено.

Обикаляйки около къщата, видях само куп отпадъци, парчета дърво, една кофа без дъно. Теренът ставаше изведнъж по-стръмен между редките дървета с ръждив цвят, до една постройка, полускрита от зеленината. Едно безстопанствено жълто куче ме изгледа отдалеч, мърдайки недоверчиво опашка, и изчезна зад завоя на малкия хълм.

– Защо според теб сме сбъркали? – рече тя и повдигна глава, като стигнах до нея.

Беше бледа, капнала от умора. Но и моите мисли летяха уморено и безредно.

Седнах на земята, настрани от нея, за да не гледам сенките под очите ѝ.

– Щом трябваше да бягаме, то трябваше да вземем с нас всичко: вещите и лейтенанта – казах с мъка. – Знаеш ли колко работи забравихме? Обувките, pistolета, друг един куфар. Какъв смисъл имаше тогава да бягаме така?

От всяка казана дума ми ставаше все по-тежко – камък, който летише надолу в тъмен кладенец, ето какво бях.

Не отговори, зарови отново лице между ръцете си, а раменете ѝ едва се повдигаха, когато дишаше.

– Сестра ти и другите две вече са казали всичко, кой знае на колко души – добавих. – Впрочем да се надяваме, след като постъпихме така глупаво. Да се надяваме, че лейтенантът не е умрял, че някой го е спасил. Какво друго да ти кажа?

– С други думи, разкайваш се. Щом е така, какво правиш тук? Да не съм те молила? Отивай при лейтенанта, пръждосвай се където искаш – отвърна без яд, с глава между ръцете.

– Какво общо имам с лейтенанта? Престани. Нали съм тук? Тогава престани – отвърнах без желание.

Прозина се, изправена на стъпалото, изпъвайки ръце, при което установих колко е измачкана блузката ѝ.

– Господи, да имах поне един гребен – опита се да се усмихне. – Това е то, глупавата ми мания да ходя без чанта. Мислиш ли, че ще дойдат да ни потърсят? Чак тук?

– Как мога да знам!

– Колко време действия това приспивателно?

– Малко, почти никак. Винаги го е държало малко, струва ми се. Все взима по много – отвърнах.

– Е, да, вече е интоксигиран. Значи скоро ще се събуди. Той сам ще реши, ще видиш.

Движеше се пред очите ми, сновеше напред-назад между колата и къщата. Тревите шумоляха под краката ѝ, виждах я да разтрива изтръпналите си ръце, опипвайки лицето, косите и тила си.

– Ако е искал да умре, както казваш, би могъл да реши това и сега – казах вместо въпрос.

Спря и почна да рови в прахта с върха на обувката си.

– Не ме е страх, не ме е страх никак – рече тихо. – Бих се върнала назад веднага, стига това да е от полза за него. Можем ли да го оставим там, вътре? Да изживее кой знае какви мъки? Какво друго бихме могли да направим? За теб е по-друго, знам.

– Вече трябваше да съм във влака, отпуската ми изтече. Ако не ме сполети нещо по-лошо, отивам направо в ареста. Така доволна ли си?

Засмя се и тръгна пак напред-назад.

– Че какво е това за един войник? В ареста или навън, не е ли все едно? Кажй, имаш ли пари?

– Защо?

– Преди хората да се разшават из пътя, хубаво би било да купим някои неща – рече тя бързо. – Една бутилка с кафе, цигари, ако намериш кифли. Ще идеш ли? Има една бакалница, веднага вдясно след пътеката. Там има всичко. За пет минути ще отидеш и ще се върнеш.

– Защо аз, а не ти?

Прашният връх на обувката ѝ започна отново да рови нервно.

– Не мога да го оставя – възпротиви се със спокоен глас, – където е той, там съм и аз. А и по тия места знаят майка ми. По-добре да не ме виждат. Разбираш, нали? Но ако не искаш, недей. Не искам да те принуждавам.

– Веднага ли? – предадох се аз.

– Хайде, размърдай се. Какво ти струва? Тук стават рано, нали са селяни. Помисли, едно хубаво кафе на всички ще ни дойде добре.

Изправих се и почувствах мускулите си изтръпнали, сякаш прободени от хиляди иглички.

– И една свещ – добави бързо, – да я имаме за всеки случай.

Старицата не преставаше да работи на машината за кафе еспreso. Докато сивата ѝ сбръчкана ръка вдигаше и сваляше лоста, тя ми се

усмихна.

– Нужно е търпение. Водата още не се е затоплила. Междувременно огледайте се, може да ви дойде нещо наум. Тук имаме всичко, като в града.

Едно перде закриваше дъното на бакалницата, задръстено с кутии и буркани, издигнати на пирамиди по лавиците. В кошовете за зарзават бе захвърлена паландза.

Видях телефона зад купчина цветни опаковки и указателя, увиснал на верижка.

Дойде ми веднага наум името на Кандида. На Инес презимето не си спомнях. Или къщата на лейтенанта? Достатъчно бе да чуя който и да е глас, за да разбере. Естествено, щях да окача слушалката, без да кажа една дума. Но нямаше ли да бъде това нова грешка?

Изтощеното ми въображение проследи за миг непознатите сенки, които се движеха из онези стаи.

– Още не е както трябва, но ако искате да го опитате – повика ме старицата, подавайки ми през тезгяха чашката с кафе.

Докато пиех, почувствах, че всяка фибра на тялото ми всмуква оскъдната топла течност.

Вестници, помислих си.

– Вестници ли? Нямаме. По-късно, около обяд, и някой път дори по-късно – рече с гримаса на съжаление, при което разкри беззъбата си уста. – Да не се е случило нещо? Пак ли война? Къде ще свърши този свят, вие ми кажете, че сте учен.

Излязох с пакета. Бутилката с кафе пареше и трябваше постоянно да я прехвърлям от едната ръка в другата.

Часът, който измина, ми се стори безкраен – едно безпределно пространство, по-сухо и по-бяло от вече слънчевото небе. Но някъде другаде, там в онези стаи с нераздигнати чаши и чинии, в моята казарма и в моя влак, поел на север, същият този час летеше и чезнеше бързо, ограбваше ме, обвиняваше ме.

Утъпканата пътека бе стръмна и се попитах как Сара бе успяла да я изкачи така лесно. След един съвсем тесен завой колата и къщата се показа отново.

Тя стоеше още на стъпалото и щом ме видя с пакета и бутилката, вдигна ръка, като да ми каже „браво“.

– Спи още – рече и се надигна. – Дали не трябваше да го събудя?

– Да почакаме още един час. Рано е.

– Още един час – рече убедена. Взе бутилката и трескаво я отвори.

– Нямаме никаква чаша. То че в къщата няма, ами и аз съм една... – упрекна се. Пи с ръка на гърдите, сякаш да се опази от горещото кафе. – Добро е. Ще бъде още топло, когато се събуди. Какви са тия марципани? Нямаше ли кифли?

Отново стана неспокойна, искаше ѝ се нещо да прави. Погледнах я, опитвайки се да изразя цялата си умора. Сви рамене и отмести поглед.

– Кой мислиш, че ще дойде? – запита с нисък глас. – Карабинерите или полицията? По-добре карабинерите, нали?

„Никой няма да дойде – отекна силно в мене един глас, – никой няма да ни потърси, защото нищо не се е случило. Винченцо не е мъртъв, всичко си върви както досега и ние ще продължаваме да се въртим нагоре и надолу безсмислено в този нажежен въздух като мушици, като пращинки.“

За да прекъсна мълчанието, казах:

– Карабинерите. А кой ще ги доведе тук?

– Майка ми, сестра ми. Кой друг? – въздъхна тя.

Бе затъкнала ръце в колана си като смутено момче.

– Умората е лош съветник – продължи. – Да не усложняваме повече. Ще стоим и ще чакаме.

– Правилно – казах.

– Правилно – потвърди тя с усмивка.

– Кой знае, може би имаме още време – промълвих, без да съм убеден.

– Но да. Разбира се – хвана се тя за думата. – Той всичко ще оправи. Щом се събуди, ще има грижа за всичко. Вече го виждам, бих се заклела...

– Ще оправи, ако лейтенантът е жив. Иначе какво ще оправи? – отвърнах аз.

– Сигурно е жив. Глупаците никога не умират. Дори когато стрелят в тях – отговори поривисто.

– Сара...

Отмести поглед от мен.

– Е добре, добре! Прав си – отвърна с безразличен глас. – Знам, че не говоря добре, че постъпвам все по-зле и по-зле. Знам. Да ме видеше майка ми, бедната женица, жива щеше да ме погребее. Дори не можеш да си представиш...

XII

Гледах една редица мравки, едри и лъскави, които се движеха по криволичеща, прашина пътечка между тревите, клатушкайки коремите си при напъна на крачетата си. Редицата трескаво се разпиляваше в основата на един ствол и се губеше в ронливите пукнатини на корените му.

– Отдръпни се, само за минутка. Бъди така мил – бе ми казала тя тръпнеща. – Отивам да го събудя. Остави това на мен. После ще те повикам.

Повдигнах очи при шума на един самолет. Сивият, тригълен профил блестеше на синия фон и виждах как се смалява по посока на града, отнасяйки със себе си и шума.

Беше осем часът. Може би ако полегнех, щях да успея малко да поспя. Но желанието ми да спя беше колкото настоящо, толкова и далечно. Досадни мисли глождеха мозъка ми и вече бе късно да се надявам, че ще ме напуснат – да облека отново униформата си например, или съжалението, че съм пратил вкъщи само една пощенска картичка.

Чертите на баща ми и на майка ми, на войника от Сардиния, който в казармата спеше от дясната ми страна, не обхващаха истински човешки образи, а само точки и кръгчета, поставени, за да отбележат едно място, неопределено и някак чуждо за мен.

От къщата не идваше никакъв признак на живот. Може би не бе успяла още да го събуди, а може би седеше до него, без да го докосне, без да надигне глас, захласната както винаги, защото, щом застанеше отпреде му, вече бе загубена – едно малко, мокро коте, забравило предишните си решения.

„Не се е случило нищо, никой не е умрял, знам – казах си аз. – Само оставаме извън света, кой знае защо, изтласкани навън, но все още вкопчени с нокти за тази последна ивица земя, без да знаем как ще успеем отново да се върнем при другите, макар че после ще забравим, забравяме... Отпуската ми е изтекла, снощи или тази сутрин, не знам. Най-добре е вече да сложа униформата си...“

Запалих нова цигара; устата ми беше обложена и не приемаше никакви вкусове, чувствах езика си като пила. С досада забелязах някакво петно на ръкава си. Наведох се и с два пръста повдигнах една мравка измежду най-едрите; докато тя размахваше крачета из въздуха, редицата продължаваше своя ход напред и назад до корените.

– Иди по дяволите и ти! – казах и я пуснах върху високите стръкове на трънките.

Надигнах се и тръгнах към къщата, не ми се искаше да ги оставям сами.

Още един път се огледах – ъглите на къщите между рошковите дървета, плоското, далечно море, обвито в сиви пари, блестящата зеленина на дърветата.

Умората, която изпитвах, бих казал приятна, ми позволяваше да чувствам всеки свой мускул като тръпнещо, живо същество.

Тя се появи пред къщата с ръце на лицето. Затихах се към нея.

– Не ме иска – хълцаше, без да открие лицето си. – Не ме иска, изпъди ме.

– А иначе добре ли е?

Кимна с ръце върху лицето, продължавайки да хлипа.

– Говорихте ли? Спомня ли си? Знае ли къде сме?

Сви рамене, тръгна слепешката назад, докато усети зад петите си каменното стъпало, и се отпусна на него.

Трябвах ми няколко секунди да се откъсна от мястото си и прекрача прага. Усещах главата си празна и тътнеща – напразно затърсих из мозъка си две думи, които да кажа.

Беше все още върху килимите, отхвърлил одеялото, хванал бутилката с кафе, опряна на стомаха. Изглежда, че Сара бе избърсала лицето му с мокра кърпичка, защото видях парцалчето, хвърлено в умивалника.

– Аз съм – казах тихо.

Не изпитах вълнение, страх или състрадание – стори ми се, че виждам една непотребна вещ, едно чуждо същество, оставено в коридора на някоя болница.

– Чичо – произнесе само. И мускулите му се отпуснаха.

Наведох се, запалих една цигара и я поднесох към устните му. Той жадно я пое.

– Приятелю – рече още.

Гласът му беше дрезгав, пресипнал от приспивателното; махна цигарата, да се изкашля и отпие глътка кафе, и пак се закашля, дълго и освобождаващо.

На дъното на бутилката бяха останали само няколко пръста тинеста течност.

– Чичо – повтори.

– Да, господине, ето ме. Добре ли сте?

Цигарата се превъртя бавно между устните му, от единия ъгъл към

другия, за да увисне след това като нежелана.

– Кой е тук? Има ли някой?

– Никой, господине. Само ние.

Опита се да се усмихне с благодарност, но бе много отпаднал.

– Лед, вземи ми лед, да дъвча. Но бързо – рече тихо.

– Тук няма лед – отвърнах.

– Няма ли? – леко се стресна. – А защо? Какво става? Тук? Какво значи тук?

Започнах да говоря, опитвайки се да бъда кратък, снижавайки полека-лека тон, сякаш ставаше въпрос за някаква отколешна и обикновена история, която сега предавам накратко, ей така, все едно, че му чех съобщение от вестник.

Бе облегнал темето си на стената и само за миг димът на цигарата му излезе по-бързо от ноздрите, а когато свърших да разказвам, не каза нищо. Цигарата изгля до последния сантиметър и аз внимателно протегнах двата си пръста да взема фасата.

– Трябва да решим – казах след малко.

– Какво? Кой е тук? Сам ли си?

– Да, господине – подхванах нервно – аз и Сара. Чакахме да се събудите, за да решим. Късно е, почти девет.

– Девет – повтори той като ехо.

Браздите на двете му бръчки между носа и бузите се бяха вдълбали като изрисувани с химически молив. Подаде ми бутилката с кафе, а аз му дадох тази с уиски. Задържа я на бузата си, въртейки я, за да отнеме хладината ѝ, но се отказа да пие и ми я върна с трепереща ръка.

– Трябва да повикам Сара. Да ѝ кажа ли нещо? – попитах аз.

Клатеше глава, с набръчкано чело.

– Вънка е, плаче. Разсипана е. Няма ли да е по-добре, ако сега ние...

Протегна се, хвана и стисна ръката ми над лакътя, но не силно, а да ми покаже колко е измъчен.

– Намери ѝ работа или я отпрати. Да си ходи, да си гледа работата. За мен да не мисли, да не се върти наоколо ми – прощепна, насичайки думите си.

– Но ние, господине...

– Тук не трябва да остава. Не искам – продължи, преглъщайки с мъка гъстата си слюнка. – аз трябва да си отида. Да си отида, да изчезна, да умра. Разбираш ли? Тази нощ не успях, проклетел ме Бог. Но сега, да. Сега, да. Ти си ми приятел, нали? Помогни ми.

Пръстите му продължаваха да играят от китката до лакътя ми, стърчени.

– Господине, но аз...

– Млъкни. Милост, млъкни. Нито дума. Не се срамувам, дори и това не мога – приключи, като след всяка дума кашлицата го раздираше. – Не съм никакъв лъв. Мислех, но не съм. Бедният Винченцо, в каква каша го забърках...

По-късно успях да го склоня, поставих бамбуковия бастун в ръката му, помогнах му да стане, за да направи поне две крачки на въздух.

Чувствах го до мен лек като перо – кукла от веленова хартия. Тръгна колебливо, за пръв път с отпуснат надолу бастун.

Щом прекрачи стъпалото, политна. Сякаш не слънцето и светлина го бяха докоснали, а гнусливият дъх на звяр.

– Не – успя едва да каже.

Отпусна се отгоре ми, загубил всякакво равновесие.

Завлякох го внимателно до сянката на едно дърво, а зад къщата се появи веднага Сара. Хапеше пръстите си и гледаше уплашено, следейки всяко наше движение, подгъващите му се колена: не помръдна и когато той бавно се отпусна на сухата трева, опря гръб на едно дърво и зачопли механично по кората му.

Опитах се да ѝ обясня с широки жестове на ръцете, мърдайки пръсти. Но Сара дори не ме поглеждаше, неподвижна, с втрещен в него поглед. Когато реши да ми отвърне, направи само едно отчаяно, лишено от смисъл движение, после седна върху петите си, загубила всякаква смелост да се приближи.

Минаха дълги минути, погледът ми бе прикован в секундарника на часовника, чиято стрелка се движеше мълниеносно. Самотен скорец напуши изведнъж мълчанието някъде зад нас.

Дишаше с мъка, гърдите му хъркаха при всяко поемане на въздух.

– Никакво извинение – рече той и потръпна.

Трябваше да го прихвана, преди да загуби опора в дървото; върна се в предишното положение, но без да участва съзнателно в движението на тялото си.

– По-добре ли сте, господине? – попитах шепнешком.

– Ти ли си? Кажи ми, че ги няма, бягай, дай ми да разбера, че са си отишли – рече той през зъби.

Видях Сара да става и на пръсти, леко и предпазливо да приближава до нашето дърво, с пръст на устните, победила всяко колебание.

Седна до него. Испитах мъчителен бодеж от нежността, с която успя да наклони едното му рамо, да смекчи вцепенението му. Накрая той обори глава на скута ѝ. За миг дясната му ръка се надигна, за да се противопостави, но веднага се отпусна безсилно.

– Не – стенеше той, – не!

– Бъди добър – шепнеше му Сара напевно. – Бъди добър, не мисли повече, не се вълнувай.

Оправяше косите му, докосвайки го леко и страхливо, погали челото му като на болно дете и накрая, пребледняла, обви с ръце главата му.

Отдръпнах се, за да не съм тъй близо до тях.

– Недей, не това – продължаваше да стене той.

– Мълчи, – шепнеше тя с поглед, зареян в далечината, – бъди спокоен. Защо да страдаш? Вече не трябва, вече не.

Така нареждаше и го полюшкваше.

– Животът си отива, чуваш ли? Отива си – долавях откъслечните му думи, които се смесваха с шепота на Сара. – Боли. Но няма как, тъй трябва... Подлец съм аз и...

– Стой спокойно – не преставаше да му говори тя тихо, пречупвайки всякаква негова съпротива, – не мисли, недей.

– Бях страхлив...

– Всички се страхуваме, всички. Бъди добър! Почивай, ангеле мой – продължаваше Сара и за миг тъмните ѝ очи се преместиха към мен, отминавайки ме като досадна пречка.

Вече не се вълнувах, бях само изплашен, без сили. Върнах се да седна на стъпалото пред къщата. Слънцето вече безмилостно жулеше.

Виждах ги като бяло петно, което сянката на дървото шареше нежно. Аз оставах отвън като изхвърлен корабкрушенец след буря.

Малко по-късно влязох в къщата, за да облека униформата си.

XIII

Бях седнал на ръба на ваната, водата бе силно намаляла, през пръстите ми минаваше тънка, възтопла струйка.

Панталоните и военната риза сега ми стояха като парцалите на някой скитник. Не можах да намеря вратовръзката си, нито поясока. Струваше ми се, че издавам неприятна миризма на киснатата войнишка чорба.

Добре, така да бъде, вече не исках да се надявам на нищо, да опитвам и да мисля каквото и да било, да помръдна дори крачка.

Изплакнах устата си с един пръст уиски и почнах лениво да се оглеждам в малкото огледало над умивалника. Брадясало, лицето ми тъмнееше, мазен, сивкав слой покриваше бузите ми. Угнетен сложих шепи под тази струйка вода и успях да плисна няколко пъти очите си, които ме боляха при най-малък допир до клепащите, без да почувствам някаква хладина.

Може да бях гладен или ми се гадеше. Пакетчето с марципани, изглежда, не беше им харесало, защото не го виждах. Някъде в паметта ми просветваше нежният спомен за застланата в бяло маса от предишната вечер; Кандида, Микелина и Инес, които тържествуващи разнасяха чинии и подноси, ликуващите им викове, неговият смях, лакомите пози на лейтенанта.

Кой знае дали сега Инес имаше желание да бръщолеви.

Виждах ги все там, замлъкнали. Сара, която помахваше с ръка да пропъди някое досадно насекомо, а той отпуснат, сякаш спеше.

Щурецът пееше, тревата и трънките изглеждаха още по-изсъхнали на силната светлина, синевата на небето причиняваше болка. Една двойна бяла дияра започна бързо и безшумно да го бразди – реактивен самолет премина на голяма височина. „Хайде, изсипи товара си, разтвори мръсната си челюст и избълвай ония сто или сто хиляди мегатона, които държиш в търбуха си. Взриви ни и да се свърши, няма какво повече да спасяваме, амин! Защо утре, когато за тебе ще е по-удобно, а не сега, веднага?“

Но тази разруха в мен, която ме терзаше и същевременно ми позволяваше да отстоявам, не бе истинско убеждение, не бе желание да залича и да бъде заличен, а само някакво отражение на болния ми разсъдък, на неуловимия живот. Разсъдък и живот, които вече не успяха да различа, опорочени и отровени от случилото се: пътуването ни, той и

яростният му порой от думи, ония два изстрела, отекващи все още, кръвящият лейтенант в креслото и сега – по-зле, по-враждебно от всичко – образите на двамата пред мен, размити като акварел в приятелската сянка на дървото, потънали, недосегаеми в един техен мир, който ме обиждаше и осмиваше, макар че би могъл да бъде само лъжливият мир на една комедия.

Още един път установих, че това не е страх, нито завист, а ледена преграда, спуснала се между тях и мен, да ме раздели от всяка близост и действителност.

Играех си с кибритената кутийка и ги гледах в далечината през зелената на дърветата; изглеждаха ми като подвижна бяла точка, която ставаше все по-неясна и прозрачна.

Ето че взеха да изчезват, а с тях и дървото, мястото, часът – помислих си.

Беше единадесет часът.

Затворих прозорчето, сгънах костюма си, след като напразно душих тайнственото петно върху ръкава му, порових още в куфара, макар да знаех, че няма да намеря нито паста за зъби, нито самобръсначка. Щях да бъде приятно изненадан, ако биха се показали отнякъде.

– Чичо, ела. Бутилката също – чух да ме вика.

Пушеха, опрели гръб един о друг. Начинът, по който протегна дясната си ръка, ми позволи да разбере, че е поотпочинал и господар на себе си. Очите на Сара пламтяха с нов блясък.

– Седни. Защо изчезна? Или спеше? – попита ме той.

Гласът му бе предишният, едва засенчен от умората, може би затова и по-бавен.

– Ето ме, господине.

Прилекнах на тревата. Слънцето се бе издигнало и смалило кръга на сянката около дървото.

Протегна ръка и ме докосна, опипвайки пагона на военната ми риза.

– Да, нашивките – бе коментарът. – Тогава ликвидираме. Отлично.

Обърнах очи към Сара.

Усмиваше ми се по детски и ми кимаше, за да ми каже, убедена повече от всякога, че кризата е превъзможната, че всичко е наред.

– Важните сте вие, не аз. Много дим и никакво печено, това съм аз – рече с тъга, но без колебание.

– Тука бъркаш. На печеното най-хубавото е ароматът на дима –

опита се да му отговори Сара.

Мачкаше с ръка тревата, късайки стрък по стрък, с наведена глава и разчорлени коси. Устните ѝ бяха безцветни.

– Трябва да станеш философ, не лекар – отвърна ѝ той спокойно.

Рояк мушици се стрелваха напред-назад, без да напуснат избраното от тях пространство.

– Не искам да ви въвличам в белѝ. За Бога, поне това не – подхвана той с нисък глас.

– Но ако все пак Винченцо... – опита се да каже момичето.

– Никакъв Винченцо – прекъсна я, привидно невъзмутим, но целият напрегнат. – Изстрелът зад ухото е решаващ. Както и в устата. Само че в устата те обезобразява, а...

Слушах, гледайки ту него, ту нея, и, кой знае защо, тези думи ми се струваха тъй далечни, фалшиви и излишни. Никога не се е случвало нищо – това бе само един от сънищата, в които той играе, повличайки всички със себе си.

– Стига – молеше се Сара.

– Да, стига – съгласи се той, като клатеше глава. – Какво би трябвало да ви поискам? Да ме обесите? Да ме хвърлите в морето? За да бъдете осъдени вие? Вярно, подъл нещастник съм, но не чак дотам. Нямам вече избор. Откарайте ме. Случаят е приключен. Нека престанем да разискваме. Край на всички тези приказки.

– Не – възрази Сара.

– Не, а после? – рече и сух смях размърда челюстите му. – Хубаво разрешение. Де да бяха достатъчни нашите „не“...

– Жадна съм – въздъхна Сара.

Стана, с провлечена крачка обиколи дървото и смути играта на мушиците, които обаче веднага се върнаха да пикират истерично в своето пространство.

– Още една цигара, и после тръгваме – предложи той и с властен жест ме възпря от какъвто и да е отговор.

– Няма ли да е по-добре, ако ида първо да видя? Колко ми трябва! Може би в този час... Впрочем не, нищо. Трябва да останем тук – обади се Сара зад дървото.

С неочакван порив се върна към него, опря глава на рамото му, затвори очи.

– Чичо, би трябвало да ми обясниш какви са тези момичета – усмихна се той унило.

– Не може да свърши така, не може. Би трябвало да има Бог –

шепнеше Сара.

– Чуй ги как разсъждават, Чичо – рече той и показа, че изпитва явно неудобство от смачканата си риза и увисналата яка, които се мъчеше да оправи.

– Не говори така за мен, сякаш съм една от многото, моля те – оплакваше се Сара, без да помръдне, с глава, забита в рамото му, като муцуната на някое нещастно куче, което търси ласки.

Измъченото му лице приемаше всевъзможни гримаси при нейните думи, които с мъка понасяше.

– За мен направи много. Даде ми време. Никога не ще мога да ти се отблагодаря достатъчно. Но вече стига – опита се той да я укроти.

– Нищо не съм направила, никога нищо – изпъшка Сара. – Поне да бе ме оставил да направя нещо, тогава да.

– Виждаш ли нещо специално в тук присъстващия, Чичо? Искам да кажа, нещо полезно? – продължи той.

– Вие сте целият специален – насилих се да кажа.

Засмя се нервно.

– Глупак! Дори не и глупак, кандидат за глупак. А и тази, загубената, дете не мисли за мъже, а за мен.

– Стотици биха ми харесали, ако не бе се появил ти – опъна му се Сара, отдръпвайки се.

Опитах се да се намеся, за да прекъсна разговора им.

– Не искате ли да телефонирам в Торино? Или на братовчед ви в Рим? – успях да кажа.

Потръпна престорено, да покаже отвращението си. След това се усмихна вяло и ми отвърна:

– Свърши ли?

– Моля те – започна да шепне отново Сара с монотонния си, настойчив глас. – Допреди минута... беше друго. И ти беше друг. Спеше. Струваше ми се, че съм тъй щастлива. За пръв път в живота ми. Това не са мои фантазии. После се събудих и отново всичко стана различно. Но кой е тоя, който може да се грижи за теб? Не може да свърши всичко току-тъй, не е възможно. Преди...

– Не е имало никакво преди. Никога. Избий си тези бръмбари от главата – отблъсна я той.

Бръчките на челото му станаха повече и по-дълбоки.

– Какъв човек си! Дори не искаш помощ, не търсиш прошка – викна Сара.

Бях станал вече да си ходя, когато рязка заповед ми бе изстреляна

от долу на горе.

– Махай я оттук! Заведи я вкъщи! За Бога, оставете ме две минути на спокойствие!

Сара изтича, обърна се да го изгледа и неуверено отиде да потърси прикритие до стената.

Не ми идваше никаква идея, но почувствах отлично как ме бодна задоволство от тази тяхна разпрavia. Сега тримата бяхме отново заедно, в тревоги и мисли, тъй както преди бяхме разделени и различни.

Видях го да отпива дълга глътка от бутилката и после да опипва дънера на дървото и тревата наоколо си. Полюшкваше глава като махало на часовник.

Изкачих се между дърветата, в чието подножие сухата пръст скърцаше под краката ми; щом стигнах върха на рида, видях други пръснати къщи, схлупени покриви и тераси, други зеленчукови градини и в дъното – гърбица блеснал на слънцето асфалт. По тази гърбица мина камион, после се появиха цветните фланелки на трима колоездачи в редица. Изкачиха височината с превити, пъстри гърбове, като бръмбари.

Часовникът показваше почти дванадесет. Върнах се назад до тънката сянка покрай стената, седнах близо до Сара и двамата се загледахме в насрещното дърво и движенията, които повдигаха и отпусаха бутилката.

– Нека дойдат! Да дойдат всички копои и свини. И да се свърши – чух я да казва.

Прие предложената ѝ цигара и останахме да пушим дълги минути в мълчание, с прашни върхове на обувките ни, изравнени в една линия. От горещината и резките контрасти на светлината ми се струваше, че въздухът трепти.

– Вярваш ли в любовта? – попита неочаквано с дрезгав глас тя, обръщайки се на другата страна.

Сепнат, отговорих:

– Не знам. А ти?

– В моята, само в моята. Да, останалото, целият свят и този живот са нищо. Каж ми ти, съществува ли нещо истинско? Назови ми нещо, едно-единствено нещо, достойно за уважение.

– Сара...

– Да иде всичко по дяволите! – избухна.

– Ние тук сме седнали да говорим за живот, любов, а той там пие, докато лейтенантът...

Почувствах самия си глас лъжлив, макар образът на Винченцо да

заигра за миг отпреде ми – лек, издут, като цветна гумена кукла.

– Няма ли да престанеш с този лейтенант? Какво, да не ти е брат? До вчера не го познаваше – отвърна ми тя пресипнало. – Само защото са изстреляни един-два куршума. Ето в какво се състои твоят интерес.

– Не е вярно. Ти си тази, която няма милост. За теб съществува само той, за лошо или за хубаво...

– Именно, така е.

– Докато не се напие още един път. Хубава беше тази твоя идея за бутилката – рекох и насочих пръст към дървото.

– Да се напие! Какво друго може да стори? – отвърна бавно. – А може и тази бутилка с малко уиски да не му стигне и да не се напие.

– Вярваш ли наистина, че е искал да умре?

– Преди. Сега не, вече не – поклати глава отпуснато. – Сега е вече друг. Винаги същият и винаги различен. Ох, колко мухи има тук и колко съм жадна. Дали водата не е дошла?

Някъде зад дърветата излая куче.

– Дали пък във вестниците... Как мислиш?

– Няма за какво друго да мисля, та за вестниците – рече подигравателно, но сломена.

– И все пак не се случва всеки ден един слепец...

– Да не чувам думата „слепец“. Нито „инвалид“. Да не съм те чула никога – намери сили да ме спре.

– Ти си затваряш очите и се надяваш, че нещата ще се променят. Ето, това правиш ти. Много си хитра.

Отрече, поклащайки глава.

– Няма да разбереш никога, още сто години да живееш. Дори да пробият мозъка ти – отвърна тя спокойно. – Не си виновен, никой не е виновен.

Върховете на обувките ѝ се приближаваха и отдалечаваха, на игра.

Смачка фаса в прахта, въртейки палеца си.

– Пък и да разбиряхте всички вие, пак щеше да ми е все едно – добави. – Това, че ти, че вие можете да разберете, за мен не е никаква утеха, нито съм мечтала за подобно утешение.

– Добре. Няма да разбере. Ти разбираш всичко, ти и той, двамата. Но сега стига. По-добре е да се върнем. Какво да правим тук? На какво още се надяваш? – казах, обзет от нетърпение.

– И въобще какво чувствам аз и на какво се надявам. Тебе какво те засяга? – отвърна остро. – Мислиш, че можеш да ме поучиш? Няма нищо, което да науча от теб, наистина, съвсем нищо.

– Ура! – засмях се в лицето ѝ. – Сега вече съм свободен да си ходя, моите поздравя. Да бях се решил по-преди. А вие двамата, дете сте тъй хитри, оправяйте се сами.

Нямаше повече сили да спори, гневът, който току-що се бе появил на лицето ѝ, сега се разтапяше в едва забележими гримаси. Върховете на обувките ѝ взеха да се срещат по-бързо.

– По-добре. Правилно. Дали ще останеш, или не, какво променя? – отвърна с тих глас. – Ако можеш да тръгнеш поне ти, защо да не го направиш? Няма да те укорявам за постъпката ти, заклевам се.

– Сара, но защо... – изтръгна се стон от гърдите ми.

Наведе очи и взе да хапе устни, за да не заплаче.

Взех ръката ѝ, почувствах пръстите ѝ студени и твърди.

Остави я в моята, без да каже нищо.

Опитах се да я погая, докосвайки с пръсти бузата и началото на врата ѝ. Кожата ѝ беше гладка и хладна.

Отдръпна се, обезоръжавайки ме.

– Да слеза ли за нещо студено? Искаш ли една оранжада? С удоволствие ще ида.

Разгърси рамене.

– Не съм най-голямата красавица, знам – шептеше. – Но съм млада, някому бих се харесала. Какво толкова съм му поискала? Да се ожени за мен? Не, никога. Да съм до него, ето всичко, което искам. Брак, деца, достопочтено положение и други тям подобни захаросани неща не са се въртели никога в главата ми.

Почувствах, че ръцете ми пречат, натиках ги в джобовете и се отпуснах на стената.

– Как може човек да казва „не“, винаги „не“! – добави тя.

– Не е човек като другите – казах с въздишка.

– Само една негова дума, и ще ме има. Една!

Каза това без стеснение, с изпъната брадичка.

– Ти как мислиш? Виновна ли съм, че не знам как да му се предложа? Ти го чу, нарече ме загубена. Има ли право? Вече не разбирам, главата ми ще се пръсне.

– Страх го е – реших да я успокоя, защото не знаех какво друго да кажа. – Може да е мислил за това, но го е срам и се страхува да се възползва. Сега вече виждаш в какво състояние е. Нула. След случилото се той е кръгла нула и добре знае това.

– Ти друго не можеш да кажеш, в устата ти се въртят все едни и същи приказки – рече бавно, обгърнала колената си с ръце, а бледнината

на лицето правеше кожата ѝ съвсем прозрачна. – Но нищо не може да се промени за мен, за него, дори да настъпи потоп. Казвам направо – никога. Независимо от твоите съмнения.

Реших да сложа край, затова казах:

– Трябва да му вземем бутилката. Виж го, виж го!

– Виждам го, виждам го, кого друг да гледам? – продължи тя със същия тон, почти шепнешком. – Остави го да прави каквото иска. Да пие, да крещи – каквото щ? да прави, само да се чувства жив.

– Вече не мислиш, не искаш да мислиш.

– Какво помага да мислиш? – засмя се кратко. – Да не би да се живее, мислейки? Огледай се наоколо си.

– Ти си, която трябва да се огледаш, не си права.

Кимна тъжно, в знак на съгласие:

– Не съм права. Пък и защо да съм? Какво ме интересува твоята правда?

– Сара...

– Не се бъркай!

Ни един от двамата ни не бе повишил глас, думите ни следваха еднакъв, монотонен ритъм.

– Сара, не трябва да се инатиш така. Ти си умно момиче и...

– Не искам да знам. Нито за правда, нито за интелигентност, нито за хиляди други неща – промърмори.

– Тогава край – избухнах. – Слизам да телефонирам у вас. Не вярваш ли? Почакай да видиш. Ще полудеем да седим тук и да говорим все едни и същи неща. Загубила си си ума.

Отпусна рамене, отметна назад глава, сякаш се канеше да избухне в неударим смях.

– Ти какво, Америка ли откри? Браво! – отвърна, без да излезе от своя захлас, но с ирония и примирение, което не зависеше само от умората, нито от съзнанието за опасността – едно по-тайно, по-древно примирение. – Разбира се, че съм си загубила главата – продължи. – Една глава имам и тя е за него. Ти си добър и вече си мъж – как мислиш? Винаги ли ще ми вика „не“, до деня на Страшния съд ли ще повтаря все това? Така ли? Би трябвало да разбере, да изпита милост. Дори като мъж, заради самата негова природа. Отговори ми! Защото, ако е така, нека агонията ми продължи още сто години.

XIV

В подвижния, течен въздух, който се свиваше и разпускаше на ленти и преплетени нишки пред очите ми, една черна точка заплува, после се втурна, плъзна се като по наклонена плоскост, за да приеме най-подир конкретна физиономия – мутрата и косите на войника Мичике.

Отдръпна се няколко сантиметра зад блесналата каросерия на колата, огледа се, хвърли бегъл поглед към къщата, към него – едно бяло петно, долепено до дървото, – към мен, седнал на стъпалото.

Махна с ръка, да ме извади от вцепенението.

Тръгнах към него, а той отстъпваше и ми правеше безброй знаци с пръст да запазя мълчание, да не го издам.

– А госпожицата къде е? – прошепна.

– Сара ли? Върте в къщата. Почти няма вода и сега се мъчи да наточи малко.

Гледах тъпо избелялата му униформа, навитите ръкави над лактите, увисналите външни джобове.

– Все тук ли бяхте? Виж ти каква работа! И нищо не сте яли, разбира се – усмихна се. – Но както виждам, всички сте добре.

Имаше големи зъби, потъмнели от тютюна.

Стояхме един срещу друг под палещото слънце, със сгърчени от светлината лица, той загледан напреки в мен, като гушер. Всичките ми въпроси потънаха някъде – тъй бях грабнат от неочакваното спокойствие на това присъствие.

– Една цигара. Или няма? – попита отпуснато.

Поех дъх.

„Сега ще разкаже всичко, всичко ще ми обясни, така всяко нещо ще си дойде на мястото, каквото и да е то, само да излезем от това чистилице“ – мислех си.

Но той не бързаше.

Седна край пътекката, след като внимателно огледа пращната трева, с угаснал фас в устата и дяволита усмивка.

– Майка й – рече най-после и важно въздъхна, – не можеш да си представиш какви писъци, какво отчаяние... Е, да, майка е.

Бавно, педантично, тук-там със заучени паузи, навлезе в разказа.

Именно майката на Сара се сетила за тази къща, докато Инес, Микилина и Кандида трескаво говорели за бягство с влакове, коли, дори с

кораб. Заради бръщолевенията си Кандида получила плесница. Подтикнат от майката, Мичике тръгнал да ни търси с моторетката, губейки време да се лута из тия все еднакви пътеки. Лейтенантът не бил умрял, нищо такова не се е случило, куршумът, изглежда, бил отбит от някаква кост; сега той се намирал в болница, били му направили две преливания на кръв и за живота му нямало никаква опасност.

– Бих се заклеял, че след няколко дни ще си е отново вкъщи. С това негово биволско здраве. Не на него, а от него биха могли да взимат кръв. Дали е стрелял срещу себе си, или е стреляно срещу него, или всичко е станало по погрешка – това само Господ знае. Защото той, отпърво вкъщи, а после в болницата, не отронил дума. И мисля, че никога нищо няма да каже.

Някакъв сърбеж лазеше вътре в стомаха ми, като смях, който не може да избухне.

В къщата никой не бил чул изстрела или изстрелите. Майката на Сара първа открила ранения, подтикната от женската си грижовност към тия мъже – приятели и клиенти, останали сами в къщата без прислуга. За щастие намерила вратата отворена. Извикала един аптекар от дежурната аптека, който му дал първа помощ и спрял кръвоизлива. Техен добър приятел. Тъй започнала сутринта, в тревожно суетене.

– Аз пристигнах по-късно, имах да уреждам войнишки работи. За щастие в униформа. Униформата те пази. Добре си направил да я сложиш и ти.

Така че в полицейския участък сигурно съжалявали за изчезването на торинския капитан. Навярно този капитан, макар също сляп, би могъл да разясни някои неща – пристъпа на лудост на неговия приятел или други обстоятелства, промъкнали се в това семейно празненство. В действителност никой не се съмнявал в тази лудост, защото сред хората с такъв недъг подобни случаи са чести, и то не само да посегнат на себе си, а често и на другите...

– Макар да има и изключения, например един, който живее в моя квартал, слепец и той, но буден като шурец, да го видиш само как яде, как пие и играе на дама...

Впрочем самият полицейски инспектор, отпращайки грубо две гладни журналистчета, изтълкувал съвсем човешки, като естествено, изчезването на гостенина, безспорно мотивирано от вълнението, отчаянието и безсилието да окаже помощ...

– Много е любезен тоя инспектор, но като говориш с него, внимавай. Защото винаги ти казва „да“, но трябва хиляди пъти да повтаряш

нещата. При цялата си любезност е настойчив повече от танк.

Аз бях жертва на същото това отчаяние – нещастен, глупав войник, далеч от родното си място, захвърлен някъде с моя капитан, увиснал на ръцете ми. Мислят ни за изчезнали, а още докато сме били в града, сме могли да съберем ума си, да се върнем. Тук все някой агент щеше да ни открие, въпрос на часове...

– Поставиха в къщата един полицаи, но от ония в униформа. И дру-го: знаеш ли кой прибрал пистолета? Портиерката. Една нещастна старица, която дори инспекторът не намерил смелост да сгълчи. И тук има пръст Божи, ако ти прави впечатление.

Наистина за вина не се говорело, нямало заподозрян и обвинен, а само сянката на съдбата, несправедливият, зъл каприз на съдбата, който всичко повлича и не дава покой на никое създание от този свят...

– Ясно ли е? Когато се касае до господата, дори нещастieto си сла-га бели ръкавици. Така е – заключи той и ме изгледа през полуотворени-те си клепащи.

– А за Сара? – попитах.

Разтвори примирено ръце, преди да отговори.

– Почти нищо не се каза за нея. Майка ѝ веднага обясни, че госпо-жицата е на легло, не била добре, пила много изстудени напитки. Разби-ра се, утре ще трябва да се покаже. Тоя инспектор, за когото ти говорих, се обръща към теб на „господин“, но разпитва, телефонира. И кой знае какво му се върти в главата! Утре госпожицата трябва да му се предста-ви. Може би по-добре още тази вечер.

Във въздуха ми се мярна електрическа мълния, а гъделът в стомаха ми не спираше.

– Така е – повтори войникът, поглеждайки ме изотдолу. – Смейш се, а? Кой е като тебе тогава!

Но смехът не излизаше от пресъхналото ми гърло.

– Налудничави работи – рече той между две въздишки, забил отно-во очи в земята. – Ала целият свят е такъв. Важното е да ви предупредя.

– Да, да – казах.

Имах смешно, но съвсем конкретно видение: една от ония детски играчки, дето представляват писта и малки автомобилчета, досущ като истински, които бързат напред-назад. И ние бяхме като тях – нещо беше ни спряло в някакъв вакуум, нещо друго сега отново ни поставяше в движение.

– А твоята отпуска изтече ли? – попита той загрижено. – Да не си посямал да тръгваш така, набави си някакъв документ. От военното

окръжие или от твоя капитан, ако все още разбира нещо. Пък и от инспектора. Послушай ме, да не искаш да плащаш чуждите грехове?

– Не, не.

Повдигна острата си мутра.

– А с госпожицата... нещо уреди ли се?

– Какво? – попитах, преди да съм разбрал въпроса му.

Вдигна ръце да покаже, че се предава.

– Какво ми се пулиш? – рече доволен. – Просто питах, какво лошо има в това? По тия места, в тази горещина и бъркотията от снощи... Мъжът, вари го, печи го, си остава мъж. Да, ама на нея акълът ѝ все по тоя, лудия, нали? Прощавай.

– Тя е добро момиче – скарах му се глуповато.

– Разбира се, кой би отрекъл – съгласи се той също глуповато. – Но и добрите момичета могат да се харесат като другите. А може би и много повече.

Погледнах към извивката на пътеката, сигурен, че ще зърна Сара. Ала, изглежда, беше задрямала или отново бе отишла при него, под дървото.

– Ти беше ли там, когато... – попита Мичике, използвайки най-небрежния си тон.

– Чухме от двора.

– А не видяхте? Така ли? Нищо ли?

– Само чухме. После...

Направи движение, за да ме спре.

– Не искам да знам – каза дискретно. – Колкото по-малко знам, толкова по-добре за мен!. Но в полицията нещо трябва да разкажеш. Там едно си знаят, като грамофонна плоча. Помисли навреме. Можеш да кажеш, че си спал. Или че си пил много. Чакай – пиан не, за тия хора пианството е винаги утежняващо обстоятелство.

Кимнах назад.

– За това трябва да говоря с него.

Вдигна отегчено рамене.

– Бива си го него! На добър господар си попаднал – първо ти натиква главата под водата, а после те пита как си със здравето, или първо те наругае до немай-къде, после те пита удобно ли се чувстваш.

– Не го познаваш.

– И не държа. Но не забравяй, че е господар, и в ада дори ще стигне пак след тебе.

Смееше се, показвайки дългите си зъби.

– Какво си завършил? Или още учиш? Беше ми казал, че си архивар – попитах, колкото да сменя темата.

Намуси се, стана тъжен.

– Вече завърших. Дребна работа за бедняци като мен. Да, за архивар, но в близко бъдеще. Имам чичо по майчина линия, който работи в общинския архив. Пригответе ми е стол за следвоенната служба. Каква прелест, а? Първо обаче трябва да седна на този стол, пък после ще видим. Уф, горещо е, това слънце ще ни спуска главите. Не сте яли, а трябва да помислиш и за инспектора. Трябва да лавираш като змиорка. А капитанът къде е? В къщата ли се е заключил?

– Не, отзад е. Сигурно пие.

– Ти се хвана – рече виновно. – Взе го насериозно. Щом го видях, си казах: божа кравица. Прилича на някой, който е глътнал бастун, за да може да стои изправен и...

Прекъсна и посочи с пръст към пътеката. Видях Сара в контражур.

Идваше към нас, забавяйки нарочно крачката си. Изглеждаше по-свежа, с бистри очи, може би беше поспала през последния половин час. Без ни една дума протегна ръка на Мичике, който се бе изправил.

Почувствах в сърцето си да помръква краткият изблик на радост.

– Нека той ти обясни. Знае всичко – казах, отдръпвайки се. – Ще се върна при моя човек. Все там ли е?

– Лейтенантът не говори. Няма никога да проговори, дори да го одерат. Това е истината, това е важното, което трябва да знаете – избърбори Мичике, загледан в празното пространство. – И като така, спокойно си измислете цялата ваша комедия.

– И така, той не е умрял, а аз изглеждам жив – отсъди, щом свърших да разказвам.

Потърси някаква усмивка за умореното си лице, което бе загубило всякакъв белег на възрастта. Беше се прилепил до дървото, в последния полукръг сянка, с почти празна бутилка в ръка.

– Бедният Винченцо! Какъв провал, за смях на всички... – каза той, прокарвайки нервно ръка по брадясалите си скули.

Далеч се чуваха ритмичните удари на чук.

Опита се да задвижи лявата си ръка. Твърдата му ръкавица висеше като отчупена.

– Развинтвам се – рече и смехът му бе по-скоро едно-единствено изхлипване. – Чувствам се мръсен – почна да се оплаква. – Каква глупост, нали? Да бях измит и изгладен, всичко би ми се сторило различно.

Ех, онзи наш бар в Рим, спомняш ли си? Кибрит, Чичо, вече и запалката ми не работи. Да живее нашият робинзоновски живот!

Запалих внимателно цигарата му, кръжейки с пламъчето около върха ѝ.

– Мъглата – продължи шепнешком, – спомняш ли си нашата мъгла в Турино? И онзи неин мирис, най-нежният в света? Онази през ноември е най-добрата. Не съм пиян, Чичо, бъди спокоен! Но ти не страдаш ли от този сух въздух?

Представях си моя град с криволичещи улички и струпани къщи в покрайнините, сега избледнял в съзнанието ми като стара филмова лента на петна и черти, като дъжд. Изпитвах голямото и изгарящо желание да потъна в него, да се задвижа и аз върху този екран, макар лишен от мой собствен образ.

Едно насекомо с прозрачни, яркочервени крилца се катереше по бузата му и аз го пропъдих с пръст.

– Знаеш ли какво съм аз? Единадесеторка пика. Прав беше баща ми. Винаги когато ме късаха на изпит или му изчезваха пари от касата на аптеката, си го изкарваше на майка ми. Казваше ѝ: „Извадила си единадесеторка пика, сега да ѝ се радваме.“

Разсмях се и изпусна кълбо дим.

– Но единадесеторка пика не съществува – възразих.

– Именно. Една карта, която я няма в тестето и не става за никаква игра – потвърди той, с цигара, която следваше движенията на устните му, и изпънат врат при усилието на волята. Изпусна се и каза: – Бедният Винченцо, ако беше дошъл при мен, въщи, може би в този час...

„Вече не ти вярвам“ – помислих си ядосан.

Изпитвах болка между тила и рамото, едва стоях от умора. Струваше ми се, че никакъв лек не ще ме оправи.

– Какво смятате да правите, господине?

– Господи, отче наш, защо не ме превърнеш в лястовичка – намери сили да ме подиграе, а после рече: – Не се страхувай, приятелю. Тази вечер ти си заминаваш. И няма да имаш неприятности. Давам ти думата си, ако още ми вярваш.

– Не казвах за мен.

– Гладен ли си?

– Да – отвърнах.

– Е добре, и аз. Невероятно! Такъв мръсник съм, захвърлена пунгия... ако стрелям в главата си, и нея няма да улуча, сторих белй на един куп хора и въпреки това съм гладен. Проста работа, нали?

Засмя се отново, посипвайки се с пепел.

– Питаш ме какво имам намерение да правя. Да се предам, това е всичко. И да се доверя на великодушieto на врага.

– Тоест?

– Тоест ще видиш. Впрочем не. Нищо няма да видиш – рече и отпусна глава на гърдите си.

Сара се връщаше, а Мичике се бе спрял недоверчив до колата и при един мой знак да дойде отвърна „не“ с глава и ръка. Седна до едно от колелата, без да ни гледа.

– Тук съм, Фаусто. Чу ли? А ако всичко това е клопка? – каза момичето.

– Ех, Сара, Сара, защо не си като другите – опита се да я осмее.

Тя ровеше с поглед тревата, с наведени очи.

– Ще стана. Благодарение на това или на онова ще стана и аз като другите. Ще бъде голяма придобивка за мен, за бъдещия ми съпруг – отвърна.

– Говориш, сякаш вече си вдовица – опита се да се усмихне, но изразът на лицето му беше тъй измъчен, че Сара остана само да го гледа, без желание да му отвръща.

– Бих могъл да сложа куфара в колата – предложих.

– Стой! По-напред да пийна тази глътка. Да не разваляме веднага старите си навици – рече той, хващайки бутилката. – И не се опитвай да се измъкнеш както винаги.

Чувствах враждебния поглед на Сара, насочен към мен.

– Фаусто, това е клопка. Чувствам го – започна тя отново.

– Е, добре. Разбрах. По-добре така – отвърна нетърпеливо.

Сега Мичике ни гледаше навъсено и мърдаше пръсти, за да ми каже да побързаме.

– Трябва да тръгваме – реши той.

– Къде да те закарам? – попита тихо момичето.

– При първия полицаи – отвърна сухо.

– Фаусто...

– Амин и нито дума!

Сара кимаше със събрани на скута ръце и посивяло, безизразно лице.

– Искам само да кажа, не трябва ли преди това да вземеш един душ, малко да отбъднеш? – попита предпазливо. – Да те заведа ли въщи? Само за минутка...

– А майка ти? – учуди се той.

– Не ме интересува нито тя, нито другите. Само да се опитат да ми досаждат... – отвърна твърдо. – И помни: ще те придружавам аз, ще те водя аз. И ако трябва да мълча, ще мълча. Ала с теб ще остана до края.

– Какво значи това?

– Че ще остана при теб, докато другите не ме изгонят, и то насила. Но не и ти.

– Няма повече да те пъдя. Аз не – отвърна той тихо и главата му кљомна.

Видях как по раменете на Сара премина тръпка.

– Закълни се – прошепна тя, протегна ръка напред, но бързо я прибра уплашена, сплитайки пръсти.

– Да, да, заклевам се, разбра ли? Но вече стига – каза той изнемогващ.

XV

Не мога да не си спомням.

Всичко се бе случило като в перспектива, гледана през обратната страна на бинокъл, и имах чувство, че времето ми е минало да преследвам, останал без дъх, образи, ракурси, сенки и отломки от образи, тутаки са загубени, които само тайнствените свойства на съня биха превърнали в мои.

Всичко приключи по същия начин.

Но не беше сън.

Днес си спомням движенията на Сара, съдържани, премислени. Бърсеше го бавно с мокра кърпа, от слепоочието до ъглите на устата, после ръката му пръст по пръст, оправяше яката и вратовръзката му. Той стоеше покорен, извън действителността. А Мичике нервничеше:

– Да побързат, къде смятат да ходят? На опера ли?

После тръгнаха с колата, аз на задната седалка на моторетката, вкопчен в Мичике.

Не бих могъл да опиша тогавашната си умора – блажени са телата, защото забравят. Но си спомням отлично моя замътен мозък и желанието му да се понесе в шеметен бяг нанякъде.

Задминавахме ги, карахме успоредно с тях, пускахме ги на свой ред да ни задминат, ала нито един път не ги видях да си разменят дума – тя, загледана в пътя, той с отпусната глава.

Целият път беше в завои; нажеженият въздух нахлуваше през отворената ми риза и пареше кожата ми.

Неапол ни погълна неусетно.

Раздялата накрая бе кратка.

– Сбогом, Чичо – рече ми той с престорена бодрост. – Вземи и забрави!

Взех документите си, но върнах парите на Сара, която ги натъпка в колана си.

– Хващай влака и бъди весел – добави той. – Аз ще прикривам отсъплението ти. Щом настъпи часът, ще се предам – това е писано и в бойния устав. И помни, че аз ще кажа истината. Ако бъдеш заставен, кажи и ти своята.

Лицето му вече приличаше на сух лист.

– Сбогувай се с нашето момче – подкани той Сара.

Бяхме спрели на един ъгъл, изрезката море в дъното ми се струваше съвсем близо до къщата на лейтенанта.

Сара не каза нищо, само стисна ръката ми. След миг изчезнаха, хванати под ръка.

Спомням си, че и Мичике, който беше там, остана мълчалив.

Поехме по тесни улички и отседнахме в една пицария, където той пожела на всяка цена да плати сметката. Разбрахме, че в 15,03 има някакъв влак.

– Мога ли да ти пиша? Ще ми дадеш ли адреса си? – попита. – Не остави ли нещо в къщата на лейтенанта? Самобръсначка и един костюм, ако не се лъжа. Ще се погрижа да ти ги изпратя. Бъди спокоен.

Придружи ме до гарата, изчака ме да си взема билет, влязохме в бюфета. Предложих му кафе, без да можем да си кажем дума поради заобикалящия ни шум. Очите му бяха натъжени като в края на всеки празник.

– Жалко, наистина съжалявам. Но повече не можеш да останеш. Този път е така – успя да каже.

Сервитьорите се блъскаха един-друг в бързината си да обслужат и разчистят масите.

Независимо от кафето усещах устата си като пълна с пясък.

И ако тогава ми се струваше, че съм предател, гнида, днес още не мога да си простя това мое бягство, дошло тъй внезапно.

В очите си пазех още образа на Сара и неговия, онези последни техни крачки, преди да завият зад ъгъла – устремени, бодри.

– Ще ти пиша и ще изпратя вещите ти, за това не се безпокой – продължаваше Мичике, опрян на тезгяха.

В действителност не знаехме какво да си кажем.

Неочаквано по гаровия площад премина дълга редица младежи с лозунги и знамена. Видяхме ги да приближават, иззад стъклата, като дълга риба на петна с голяма глава и тънка, разперена опашка. Пръв заговори Мичике:

– Красавци, но луди. Ти не би си представил госпожица Сара начело на тази редица, но аз да. Тя е, която бърка.

Цветовете на лозунгите и знамената се размиха в светлината и изчезнаха във вълнообразни ритми.

Влакът беше празен, горещ като пещ. Мичике прекоси коридора, сваляйки едно по едно стъклата на прозорците.

– Дали ще успееш малко да поспиш в тая фурна? – рече ми, преди да слезе, оглеждайки критично изкуствената кожа на седалките. – Един

хубав сън е единственият лек, от който се нуждаеш.

Видях го да се смаява в дъното на перона.

Самобръсначката и костюмът ми пристигнаха в казармата след седмица, когато вече бях свършил да давам показания пред един старшина от карабинерите, дошъл да ме разпита.

Беше досадно, но мина леко.

Нищо не се появи по вестниците и ми се струва, че няма да има процес. Изминаха два месеца и през тия вечери Торино ми се стори приветлив и уханен, ала още не съм успял да си дам отговор на моите въпроси.

Искрен ли беше капитанът, предавайки се на любовта на Сара? Или излъга, за да си проправи път към крайната цел – самоубийството?

А лейтенантът дали беше проговорил?

Бих могъл да телефонирам в дома на Фаусто Г., все някой щеше да ми се обади, щях да науча някоя новина. Но игра като тази не се разрешава, като местиш една пионка напред или една назад върху шахматната дъска.

Едва сега разбирам, че ако едно младо създание като Сара е победило, аз също не трябва да се упреквам, дори чувствам, че съм придобил неща, които ми помагат да вярвам в утрешния ден, в мен самия.

Нужна е любов, за да получиш и отгледаш любов. На това ме научи Сара, макар и несъзнателно, със своя буен ум. И ако днес аз съм мравка или шурец, заек или куче, ако днес светът е библейско наказание или ежедневен, подъл капан, няма значение, стига примерът на Сара да ми вдъхва смелост – една смелост само за мен, да мога да си създам огнище и да намеря топлина в живота.

От другата страна е застанал той, тъмната сянка.

Може би не само неговото нещастие, може би не само отчаянието го е подтиквало да умре. Може би смърт той наричаше решителната среща със себе си, последната равностетка.

Защото съществуват и такива хора, които само чрез смъртта успяват да се изявят.

И ако той е тук наблизко или където и да било, и независимо от черния затвор, който го души, продължава от години да щрака запалката си, да разсича въздуха с бамбуковия си бастун, да осмива, да обижда и да пие, съпроводен от Сара, тогава и най-тежкото съществуване е все пак живот – живот за всички онези измежду нас, които ще съумеят да го признаят, да го приемат, да го подхранят.

Затова все още не означават смърт белите страници, които следват.

КРАЙ

© 1969 Джовани Арпино

Giovanni Arpino
Il buio e il miele, 1969

Източник: Неизвестен

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5512>]